

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EVĐEN KAÇAN VE ANKARA İLİNDE KURUM BAKIMINDA OLAN
ERGENLERİN EVĐEN KAÇMA ÖYKÜLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
MÜGE BULUT**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. İŞİL BULUT**

ANKARA – 2020

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EVĐEN KAÇAN VE ANKARA İLİNDE KURUM BAKIMINDA OLAN
ERGENLERİN EVĐEN KAÇMA ÖYKÜLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
MÜGE BULUT**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. İŞİL BULUT**

ANKARA – 2020

KABUL VE ONAY

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Müge BULUT tarafından hazırlanan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 12 / 03 / 2020

Tez Adı: Evden Kaçan ve Ankara İlinde Kurum Bakımında Olan Ergenlerin Evden Kaçma Öykülerinin İncelenmesi

Tez Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı - Soyadı, Kurumu)

İmza

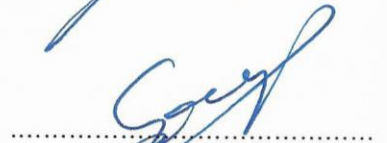
Jüri Üyesi: Prof. Işıl BULUT (Danışman)
Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN
Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Gonca POLAT
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

ONAY

Prof. Dr. İpek KALEMCİ TÜZÜN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Tarih: ... / ... /

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler..... ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 13/03/2020

Öğrencinin Adı, Soyadı: M. Şenge Bulut
Öğrencinin Numarası: 21410062
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet ABD
Programı: Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. Isıl Bulut
Tez Başlığı: Ezen Kacan ve Ankara ilinde Kurum Bakımında Olan Ergenlerin Ezen Kacan Sıkışlarının İncelemesi

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 78... sayfalık kısmına ilişkin, 16/12/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tuncel... adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18...'dır. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası: M. Şenge Bulut

ONAY

Tarih: 13/03/2020

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Prof. Dr. Isıl Bulut

TEŞEKKÜR

Bu araştırma meslek hayatıma birlikte başladığım ve hayatlarına dokunmak amacıyla yola çıktığım yüreği masumiyet dolu çocukların risk altında olduğu bir konu olan evden kaçma davranışının nedenlerini ortaya koymak için yapılmıştır.

Yüksek lisans eğitimim süresince fikirleriyle, öneri ve desteğiyle bu çalışmaya değerli katkılar sunan tez danışmanım Prof. Dr. Işıl BULUT hocama, gerek lisans eğitimim gerekse yüksek lisans eğitimim süresince desteği ile bizleri cesaretlendirmeyi her daim başaran ve bu araştırmaya dokunuşlarıyla değer katan sevgili Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN hocama, içten ve samimi yaklaşımı ve tez savunma jürimde yer almayı kabul ederek bu çalışmaya yaptığı katkıları için değerli Doç. Dr. Gonca POLAT hocama ve bizleri her defasında mutlu gülümsemesi ile karşılayan Sosyal Hizmet Bölüm Sekreterliğinin değerli personellerine teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın yürütülmesi aşamasında bana yüreklerini açan, kurduğumuz mesleki ilişkinin ötesinde saygı ve sevgisini esirgemeyen kalpleri güzelliklerle dolu halen görev yapmakta olduğum kurumda koruma altında bulunan sevgili çocuklara ve bu aşamada tükenmişlik hissettiğim her anda desteklerini esirgemeyen, iş yükünü omuzlarına alarak beni araştırmanın tamamlanması için cesaretlendiren, hayatımda var oldukları için şanslı hissettiren değerli çalışma arkadaşlarım ve dostlarım Psikolog Sevda TAZEYOĞLU ve Sosyolog Merve BALTAKIRAN'a, ayrıca kahkahalarımıza her zaman bir yenisini ekleyen, sevgisini her daim hissettiren değerli dostum Zeynep KÖSE'ye ve isimlerini sayamayacağım hayatıma dokunuşlarıyla anlam katan, bu çalışmanın tamamlanmasında emekleri olan herkese teşekkürü borç bilirim.

Tüm hayatım boyunca hep yanımda olan, her koşulda desteklerini esirgemeyen ve biricik olduğumu hissettiren değerli aileme ancak özellikle tüm yaşamını ve ömrünü çocuklarını okutmak ve vatanına hayırlı evlatlar olarak yetiştirmek amacına adanmış değerli babam Ahmet BULUT'a çok teşekkür ediyorum.

EVDEN KAÇAN VE ANKARA İLİNDE KURUM BAKIMINDA OLAN ERGENLERİN EVDEN KAÇMA ÖYKÜLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Ergenlik dönemi gelişim sürecinin önemli bir geçiş dönemini oluşturmaktadır. Bu dönemde alınan kararlar, gerçekleştirilen davranışlar ve yapılan tercihler bireylerin geriye kalan yaşamını tümü üzerinde etkili olmaktadır. Sonuçları bakımında değerlendirildiğinde bu dönemdeki olumsuz davranışların başında evden kaçma davranışı gelmektedir. Evden kaçma davranışı ergenlik döneminin önemli bir sorunu olarak görülmektedir. Türkiye özelinde de bu durum önemli bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Bireyin evden kaçma nedeni ister kendi isteği ile ister ise yaşadığı baskılar sonucunda olmuş olsun bireylerin ilerideki yaşamları üzerinde ciddi psikolojik, sosyal, ekonomik ve fiziksel sorunlara neden olmaktadır. Bu alandaki literatür incelendiğinde ise yapılan çalışmaların olduğu ancak yeteri kadar yoğunluğa sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu davranışın gerçekleşmesi sürecinin ortaya konulması; nedenlerini belirlenmesi ve çözümler üretilmesi gerekmektedir. Bu temel amaçlar doğrultusunda çalışmada Ankara ilinde kurum bakımı altına alınmış olan ergenlerin evden kaçma sonrası yaşadıkları deneyimler ele alınıp incelenmiştir. Kurum bakımı altında olan 12 ergenle yarı yapılandırılmış görüşme yönergesi kullanılarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar çerçevesinde bulgular temelde beş tema altında toplanmıştır. Bu temalar; “duygusal faktörler” (sevgisizlik ve ilgisizlik), “ailenin işlevleri” (aile bağlarının güçlü olmaması, boşanmış ebeveynler ve parçalanmış aile yapısı), “bağımlılık” (madde kullanımı), “şiddet” (sözel ve fiziksel şiddet) ve “özgürlük arayışı” başlıkları altın verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evden Kaçma, Ergenlik, Sosyal Hizmet

ANALYSIS ON THE STORIES OF RUNAWAY TEENAGERS WHO ARE UNDER INSTITUTIONAL CARE IN ANKARA

ABSTRACT

Adolescence constitutes an important transition period in the development process. The decisions taken, the behaviors and the choices made in this period affect the remaining life of the individuals. When evaluated in respect to its results, the behavior of elopement comes in the foremost among negative behaviors. The behavior of elopement is seen as an important problem of adolescence. This has become a major social problem specifically in Turkey. Whether the reason for an individual's eloping is due to his/her own wishes or the pressures he/she experiences, it causes serious psychological, social, economic and physical problems on the future of their lives. When an examination concerning the literature on this area is made, it is understood that there are studies about it, but they are not high in number. For this reason, the process of realizing this behavior is revealed; the causes and solutions must be produced. In line with these basic objectives, the experiences of the eloped adolescents who were taken under institutional care in Ankara province were examined. Using semi-structured interview directive, in-depth interviews were conducted in 12 adolescents who were under institutional care. Within the framework of the results obtained, the findings were basically grouped under five themes. These themes are; "Emotional factors" (lovelessness and indifference), "functions of the family" (weak family ties, divorced parents and fragmented family structure), "addiction" (substance use), "violence" (verbal and physical violence) and "search for freedom".

Keywords: Adolescence, Elopement, Social Service

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
1. GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1	4
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. Ergenliğin Tanımı ve Ergenlik Dönemi	4
1.2. Ergenlik Döneminin Özellikleri	6
1.3. Ergenlik Dönemi ve Aile	9
1.4. Ergenlik Döneminde Görülen Sorunlar	13
1.5. Evden Kaçma Davranışı ve Nedenleri	14
1.5.1. Şiddet.....	16
1.5.2. Yoksulluk	17
1.5.3. Konut Güvensizliği	18
1.5.4. Encest	18
1.5.5. Madde Kullanımı	18
1.6. Evden Kaçma Davranışının Olumsuz Sonuçları.....	19
1.6.1. İhmal ve İstismar	19
1.6.2. Suça Sürüklenme	20
1.8. Ailelerle Sosyal Hizmet	22
1.9. Okul Sosyal Hizmeti.....	23
1.10. Okul Sosyal Hizmetinin Evden Kaçma Davranışını Önlemesindeki Yeri	25
1.11. Araştırmanın Problemi	27
1.12. Araştırmanın Amacı	27
1.13. Araştırmanın Önemi.....	28
1.14. Sınırlılıklar.....	28

BÖLÜM 2	29
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	29
2.1. Araştırma Modeli	29
2.2. Araştırmanın Katılımcıları	31
2.3. Veri Toplama Araçları	31
2.4. Veri Toplama Süreci	33
2.5. Verinin Analizi	33
 BÖLÜM 3	35
3. BULGULAR VE YORUMLAR	35
3.1. Evden Kaçan ve Kurum Bakımında Olan Ergenlere İlişkin Sosyo- Demografik Bilgiler	35
3.2. Evden Kaçan ve Kurum Bakımında Olan Ergenlerin Evden Kaçma Öykülerinin İncelenmesi	36
3.3. Duygusal Faktörler; “ <i>Sevgi ve İlgini Dışarıda Aradım...</i> ”	36
3.4. Ailenin İşlevleri; “ <i>Aile nedir, nasıl bir ortamdır filmlerden görüydüm...</i> ”	41
3.5. Bağımlılık; “ <i>Rahatlamaya ve unutmaya başladım...</i> ”	48
3.6. Şiddet; “ <i>Sevgi görmediğim yerden kaçıyorum...</i> ”	52
3.7. Özgürlük Arayışı; “ <i>Özgür olmak güzelde de sonucu kötü...</i> ”	56
 BÖLÜM 4	60
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	60
KAYNAKLAR	65
EKLER	73
EK-1. Kişisel Bilgi Formu	73
EK-2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	74
EK-3. Etik Kurul İzni	75
EK-4. Kurum İzni	77
EK-5. Orjinallik Raporu	78

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1.1.	Türkiye’de 2015-2017 Yılları Arasında 15-17 Yaş Grubu Kız Ve Oğlan Çocukların Evden Kaçma Sayılarına İlişkin Bilgiler.....	15
Tablo 1.2.	Türkiye’de 2015-2017 Yıllarında 15-17 Yaş Aralığındaki Ergenlerin Suça Sürüklenme Rakamları.....	20
Tablo 2.2.	Evden Kaçan ve Kurum Bakımında Olan Ergenlere İlişkin Sosyo-Demografik	31

1. GİRİŞ

Sağlıklı bir toplumun temelinde sosyal, fiziksel, duygusal ve bilişsel anlamda olumlu bir gelişim süreci geçirmiş çocukların olduğu düşünüldüğünde çocukluk döneminde yaşanabilecek herhangi bir olumsuz deneyimin ileriki yaşlara taşındığı ve bunun toplum yapısında bozulmalara yol açtığı söylenebilir (Yavuzer, 1998). Bu nedenle çocukluk döneminin geçirildiği aile sistemi çocukların sağlıklı bir gelişim dönemi geçirmesi anlamında önemli bir göreve sahiptir. Ayrıca çocuk ergenlik döneminden sonra geçiş yapacağı yetişkinlik döneminde ihtiyaç duyacağı fikirleri, değerleri, becerileri, bilgileri, kültürü, toplumsal norm ve kuralları aile içerisinde edinmektedir. Çocuğun aileden sonra sosyalleştiği diğer bir ortam eğitim sürecini geçirdiği okullardır. Okulla birlikte çocuğun dışındaki diğer bireylerle sosyalleşme süreci hız kazanmaktadır.

Çocuğun gelişim sürecinde en önemli dönemin ise duyguların, arzu ve isteklerin yoğun bir şekilde yaşandığı ergenlik dönemi olduğu ifade edilmektedir. Ergenlik döneminin bu özelliklerinden dolayı çocuk ailesi ve çevresi ile çatışma ya da fikir ayrılıkları yaşamaktadır. Ergenlik dönemi çocuğun birçok olumsuz davranışları da deneyimlediği bir dönemdir. Bu olumsuz davranışlardan birisi de evden kaçmaktır. Aslında evden kaçmak, ergenlik (adolesan) dönemi için yetişkinliğe geçişte beklendik bir olay olarak görülmektedir (Furstenberg, 2010). Ancak evden kaçma davranışı sonucunda birey aile denetiminden ve desteğinden yoksun yeni bir sosyal çevre içerisine girmektedir. İçinde bulunduğu gelişim dönemi özellikleri göz önüne alındığında bu yeni çevre içerisindeki olası riskleri algılama ve bunlarla başa çıkma becerileri noktasında doğru tercihlerde bulunamayabilir. Bu da çocuğun ihmal ve istismar ile karşılaşma olasılığını artırmaktadır.

Ergenlik döneminden yetişkinlik dönemine geçişi kapsayan erken yetişkinlik dönemi; çok sayıda rolün değişimini ve denenmesini ifade eden bir dönem olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak ve bu kritik zaman zarfında alınan kararlar büyük olasılıkla devam etmekte ve bireyin gelecekteki yaşamlarını şekillendirmektedir (Kennedy ve ark., 2010). 18-24 yaş aralığında evden ayrılmalar normal ve zamanlı bir ayrılık olarak görülürken, evdeki olumsuzluklardan ve çatışmalardan dolayı 13-15 yaşlarında gerçekleşen aile evinden ayrılmalar zamansız ve kötü olarak görülmektedir (Thompson ve ark., 2010). Teknolojinin ve haberleşme araçlarının çok geliştiği, her şeye çok kolay bir

şekilde ulaşıldığı günümüzde aile evinden bu zamansız ayrılıkların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Evden nasıl ayrıldıkları çok fazla incelenmeyen bu ergenler kaynaklara sahip olmak anlamında dezavantajlı bir konumda başarısız bir şekilde yetişkinliğe geçiş yapacaklardır. Çünkü yetişkinliğe başarılı bir geçiş yapmak için gerekli olan birçok yaşam becerisine sahip olamamaktadırlar. Ailenin, ergenin olumlu kimlik kazanmasında, baş etme ve sosyal becerilerinin gelişmesindeki etkisi düşünüldüğünde bunun ne kadar önemli olduğu açıkça görülmektedir (Werner, 1985). 18 veya 19 yaşından önce bazı gençler kendi başlarına yaşama hazırlık yapabilmekteyken, bazıları kendi kendine yeterli olmaları için gerekli beceri, deneyim ve kaynakları edinene kadar anne-baba veya yakınlarına 20'li yaşların ortalarına kadar bağımlı kalmaktadır. Bunun yanında evden ayrıldıktan sonra yaşanacak olan bir kriz durumunda eve dönme ya da aileden maddi destek alma gibi fırsatlara sahiptirler.

Türkiye'nin muhafazakâr aile yapısı zamanla çözümler yaşıyor olsa da aile ile bağın çoğunlukla devam ettiği ve aileden bu anlamda destek alma durumunun devam ettiği görülmektedir. Ancak ne yazık ki, daha önce kaçmış veya evlerinden dışarı atılmış ergenler ailenin işlevleri arasında görülen bu güvenliğe sahip olamamaktadır. Büyük bir destek yoksunluğuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durumda bu ergenleri ihmale ve istismara açık hale getirmektedir. Bu anlamda Türkiye'de ne kadar ergenin başarısız yetişkinliğe geçiş yaşadığının ortaya konulması ve onların bu süreçte yaşadığı olumsuz yaşam öykülerinin ortaya konulması önemlidir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde çok az sayıda nicel çalışmanın yapıldığı görülse de evden kaçan bireylerin bu süreçte yaşadıklarını ve evden kaçma nedenlerini ortaya koyan öykülerini derinlemesine ele alan bir nitel çalışma bulunmamaktadır. Evden kaçma davranışı; ergenlerin aidiyet hissetmediği veya birçok farklı sebeple uzaklaşma ihtiyacı hissettiği ev ortamından ailesinin haberi olmaksızın ayrılması anlamı taşımaktadır. Evden kaçış, öncesi ve sonrasıyla birçok olumsuzluğu beraberinde getiren bir deneyimdir. Böyle bir olumsuz deneyimin sonuçlarının yaşam boyu süreceği düşünüldüğünde, evden kaçma deneyiminin nedenlerini ve sonrasında yaşananların ortaya konulması bu durumun anlaşılması ve önlenmesi açısından önemlidir. Bu araştırmanın problemi bu davranışı sergileyen ve kurum bakımı süreci ile karşı karşıya kalmış olan ergen bireylerin her birinin öykülerinden yararlanarak

kaçma nedenlerini ve bu nedenlerin ortadan kaldırılması yahut azaltılması amacıyla yapılması gerekenleri ortaya koymaktır.

BÖLÜM 1

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın kavramsal çerçevesinde ergenliğin tanımı ve ergenlik dönemi, ergenlik döneminin özellikleri, ergenlik dönemi ve aile, ergenlik döneminde görülen sorunlar, evden kaçma davranışı ve nedenleri, evden kaçma davranışının olumsuz sonuçları, başlıklarına; kuramsal çerçevede ise evden kaçma davranışı ve sosyal hizmet, okul sosyal hizmeti ve okul sosyal hizmetinin evden kaçma davranışını önlemedeki yeri başlıklarına değinilecektir.

1.1. Ergenliğin Tanımı ve Ergenlik Dönemi

Ergenlik kelimesi, “yetişkinliğe adım atmak” anlamına gelen adolesan fiilinden türetilen Latince kökenlidir. Ergenlik, çocukluğun olgunlaşmamışlığından yetişkinliğin olgunluğuna geçme zamanıdır. Çocukluğun sonunu veya ergenliğin başlangıcını belirten tek bir olay veya sınır çizgisi olmamasına rağmen, uzmanlar çocukluktan ergenliğe geçişin bir takım süreçlerden oluştuğunu düşünmektedir. Bu geçişler biyolojik, bilişsel, sosyal ve duygusaldır ve bunlar çalkantılı zamanlar olabilir. Bazen genç yaş, gençlik veya ergenlik olarak adlandırılan bu yaş, 10 ila 20 yaşları arasında kabaca ortaya çıkarak geniş bir şekilde üç aşamada sınıflandırılabilir:

Erken ergenlik (12 ila 14 yaş) henüz olgunlaşmanın olmadığı, ancak artık çocukluğun da olmadığı bir aşamadır. Bu aşamada fiziksel değişiklikler söz konusudur. Bu değişiklikler öfkeye neden olabilir aynı zamanda bireyin kendisini kurcalamasını kendisindeki değişikliklerle ilgilenmesini sağlayabilir.

Orta ergenlik (14 - 17 yaş arası) bu aşama duygusallığın damga vurduğu dönemdir. Bilişsel veya zihinsel olgunluk kazanılır. Bilişsel zihinsel olgunluk, kızlarda erkeklerden daha erken yaşta gelişir.

Geç ergenlik (17-19 yaş) nihayet yetişkinliğe yakın bir kimliğe ve daha istikrarlı fikirlere sahip olmaya yaklaşılan bir aşamadır. Ergenler güvenli olma, emniyetli

davranma ve bağımsızlık konusunda daha dikkatlidirler. Bu konularda temkinli olmaya yakındırlar (Hashmi, 2013).

Yavuzer (1998), ergenlik tanımlamasında Latince “adolescere” yükleminden türeyen büyüme ve olgunlaşmak kavramlarına vurgu yapılmıştır. Yapısı gereği bir durumdan öte süreci belirtmekte olduğu ve bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli değişmeyi açıkladığı ifade edilmiştir. UNESCO’nun yapmış olduğu tanımında da ergenlik dönemi ile ilgili benzer ifadeler yer almaktadır. Ergenlik döneminden hızlı ve değişken duygu geçişlerinin olduğu bir dönem olarak bahsedilmektedir. UNESCO’nun tanımına göre ergenlik, “çekingenliğin cesarete, rahatın ise serüven ve macera arayışına yenik düştüğü” bir çağıdır (Balat ve Akman, 2006). Öte yandan ergenlik dönemi, yetişkinlik döneminin beraberinde getirdiği sorumluluk alma dönemi ile çocukluğun sona ermesi sürecinin başlangıç ve bitiş süreleri arasında kalan birer gelişim aşaması olarak da tanımlanabilir (Koç, 2004). Dolayısıyla bahsedilen tanımlamalardan hareketle ergenliğin çocuk olmakla yetişkin olmak arasında olan bir geçiş dönemini ifade ettiği söylenebilir. Ergenlik konusunda birçok tanımın yapılmasının yanı sıra bu dönemi açıklayan literatürde farklı kuramların yer aldığı bilinmektedir. Tanınmış ve saygın bir gelişim psikoloğu olan, “kimlik krizi” tabirini ilk inceleyen ve insan kimliği geliştirme aşamalarında çok fazla çalışma yapmış bir psikolog olarak bilinen Erik Erikson, insan yaşamının sekiz gelişim dönemlerinden geçtiğini ifade etmekte, bu dönemlerden ikisinin ergenlik dönemiyle ilgili olduğunu belirtmekte ve ergenlik döneminin kimlik oluşturma sürecindeki etkisine dikkat çekmektedir.

Kimlik gelişimi ergenlik dönemini şekillendiren bir süreç olarak görülmektedir. Ergenler kimliklerini oluşturmak için bu süreçte büyük çaba gösterirler. Kimlik gelişimi incelendiğinde karşımıza çıkan ve kimlik gelişimi literatürünü en çok etkileyen kuramlar arasında Erikson’un Psikososyal Gelişim Kuramı gösterilmektedir (Morsünbül,2011). Erikson’a göre insan yaşamında ergenlik, bir kriz dönemidir. Ergenler bu dönemde ne olduklarını ve ne olabileceklerini tanımaya başlarlar. Geçmiş deneyimleri bütünleştirme, “ben kimim” sorusuyla başa çıkma, sağlıklı ve bütünleyici bir kişisel kimlik duygusuna ulaşma çabası içindedirler. Bu kriz dönemini sağlıklı bir süreç ile geçerek kişiliğinde belli bir bütünlüğe ulaşan ergen, kimlik kazanmaktadır. Ergenin kendisi, ilişkileri, yaşam biçimi gibi konularda çözümsüz ve ilgisiz oluşu Erikson’a göre kimlik karmaşasının belirtisidir (Özbay, 2000). Kimlik karmaşasında ergen, kendini belli roller ve hedefler karşısında

yetersiz ve tanımlanmamış biri olarak algılar. Kimlik duygusunun kazanılması, çocukluktaki sorunların halledilmesi ve yetişkinler dünyasının sorunlarıyla yüz yüze gelebilmeye hazır olmayı gerektirir. Bu çatışmaların çözümü ise kişiden kişiye değişebilmektedir (Ekşi, 1990).

Erikson bireyin biricik olduğuna vurgu yapmaktadır. Aynı kültürde dahi birbirinden farklı gelişim gösteren bireylerin olabileceğine inanmaktadır. Bu nedenle ergenliğin oldukça bireysel ve öznel bir konu olduğunu ileri sürer. Her kültürde gençler birbirine benzeyen birçok sorunla karşılaşmakta ancak her biri bu sorunları farklı biçimde çözmektedir. Erikson, ergenliğin bu nedenle sarsıntılı ve çatışmalı olabileceğini savunmaktadır (Gallatin, 1995).

Erikson, ergenin “sosyal geçerliliği olan bir kendilik” oluşturma aşamasında “ben kimim?” sorusuna cevaben nasıl bir insan olduğuna ilişkin kuramlar geliştirir, bu kuramları deneyimler, değiştirir ya da bu kuramlara uygun davranmaya çalıştığını belirtir. Böylece ergen kendine bakışında giderek bir bütünlük ve süreklilik kazanmaktadır (Özbay ve Öztürk, 1992). Ergenlikte kimlik; aile bağlarıyla, arkadaş ilişkileriyle, meslek seçimiyle, toplumdaki konumuyla, amaçlarıyla, dünya görüşü ve yaşam anlayışıyla var olabilen bir duygudur. Bir anlamda birey kendisini farklı ancak çevre ile sağlıklı bağlar kurmuş biri olarak algılar. Benliğin sınırları kesin çizgilerle çizilmiştir, ancak belli bir çevre ve ortak değerler dünyasıyla da bağlar kurmuştur. Kimlik duygusunun kişi için oluşmasında bütünlük ve süreklilik esastır. Kimlik duygusu iyice oluştuğu zaman, kişi kendisini hem özerk bir kişi olarak görür hem de değer verdiği çevresinde benimsendiğini ve onaylandığını duyumsar. Özerk bir kişi olmakla toplumun uyumlu bir üyesi olmayı bağdaştırmıştır (Yörükoğlu,1989). Erikson’un kuramı göstermektedir ki ergen kimlik oluşturma aşamasında içinde bulunduğu ailede, çevrede, grupta, toplumda, amacını, beklentisini, duygularını, düşüncelerini, inançlarını, tutum ve davranışlarını belirlemeye ve saptamaya çalışır. Kim olduğunu, ne olacağını, ne yapacağını, kimlere, nelere inanacağını, türlü konular ve sorunlar karşısında ne düşünüp nasıl davranacağını arar (Avcı, 2006).

1.2. Ergenlik Döneminin Özellikleri

Ergenlik, bazen gençlerin kendilerini yaşadıkları yerden, ailelerinden ebeveynlerinden ayrı tutmaya başladıkları, ancak toplumda açıkça tanımlanmış bir

rollerinin de bulunmadığı, geçiş dönemi olarak görülmektedir. Ergenler bu dönemde bir dizi gelişim sorunuyla karşı karşıyadır. Çeşitli biyolojik değişimler, bilişsel değişimler, sosyal değişimler yaşar ve çeşitli duygularla karşılaşır. Belirtilen bu değişimlerin her birinin ergenlik dönemin özelliklerini belirlemede etkili olduğu belirtilebilir.

Bu değişimlerden ilki olan **fiziksel değişim dönemi**, ergenliğin başladığı en gözle görülür işaretlerin, biyolojik geçişlerin olduğu dönemdir. Ergenliğin fiziksel değişiklikleri hormonlar, vücuttaki belirli organlar ve dokular üzerinde etkili olan kimyasal maddeler tarafından tetiklenir. Erkeklerde ergenlik döneminde meydana gelen büyük değişiklik, erkek seks hormonu olan testosteron üretiminin artması, kızlarda ise kadın hormonu östrojen üretiminin artmasıdır. Hem erkek hem de kız çocuklarında büyüme hormonundaki artış ergenlik büyümesini, ergenliğin ilk yarısını belirleyen boy ve kilo artışında belirgin bir artışa neden olur (Hashmi, 2013). Hem erkeklerde hem de kızlarda boy uzar, sivilceler artar, ter bezleri üretken olur ve bedensel şekillenmeler başlar. Kızlarda özellikle kalça ve karın genişlerken erkeklerde ise göğüs kısmı ile kol ve bacaklar genişler, ses kalınlaşır, kıllanmalar artar. Ergenliğin başlamasıyla birlikte hazırlıksız bir şekilde gerçekleşen bu biyolojik ve fizyolojik değişimler gençler açısından psikolojik sorunlara neden olabilir. Dolayısıyla gençleri öncesinde bu süreç hakkında bilgilendirmek ve her bireyde bu gelişme ve değişimlerin farklılık gösterebileceğini açıklamak önemlilik arz etmektedir (Avcı, 2006).

Ergenlikteki değişimlerden ikincisi olan **bilişsel değişim döneminde**, çocuklarla karşılaştırıldığında, ergenler daha gelişmiş, daha verimli ve genellikle daha karmaşık olan şekillerde düşünürler. Düşüncelerini sınırlandırmazlar, soyut fikirler hakkında düşünmek daha ön plana çıkar. Örneğin, ergenler çocuklara göre daha yüksek dereceli, püf noktalarına, atasözlerine, metaforlara ve analogilere özgü soyut mantık türlerini daha kolay anlarlar. Bu, ergenlerin arkadaşlık, inanç, demokrasi, adalet ve dürüstlük gibi soyut kavramları içeren kişilerarası ilişki, politika, felsefe, din ve ahlak konularında düşünme konusundaki ilgisinin artmasıyla açıkça görülmektedir. Bir şeyler mutlak değil göreceli olarak görülür. Başkalarının iddiaları ve söylemleri sorgulanabilir (Hashmi, 2013). Kendisi ve dünya hakkında düşünmeye, eleştirel tavır sergilemeye başlar, objektif bir şekilde olayları değerlendirir. İçinde bulunduğu toplumun kurallarının yetişkinler tarafından belirlendiğini anlayabilir. Bu kurallara uyup uymamanın kararını kendisinin verebildiğini fark eder (Yavuzer, 1998).

Ergenlikteki değişimlerden üçüncüsü olan **duygusal değişim döneminde**, çevre ile olan ilişkiler birinci sırada yer alır. Bütün ilişkiler, ergenin duygu dünyası üzerinde kuruludur. Bu dönemde ergenler çabuk inanır, kolay bağlanır, hemen sever ve hemen kopar. Duygusallığın etkisiyle her alanda kendisini yeterli görür. Yetişkinleri taklit eder ve onlar gibi hareket ettiklerine ve düşündüklerine inanırlar. Yetersizlikleri ve güçsüzlüklerini kabul etmezler. Bunu duyduklarında rahatsız ve gergin olurlar. Kendilerini büyümüş hissederek ve kendilerine çocukça davranılmasını istemezler. Toplumda ön planda olmayı, tanınmış olmayı ve ailenin korumacılığından kurtulmayı isterler. Ailenin ve yakın çevrenin giyiniş tarzlarına, eve giriş çıkış saatlerine, konuşmalarına, arkadaşlarına, gittikleri mekânlara ve isteklerine karışılmasını istemezler. Geleneksel sorumluluklardan ve ödevlerden kaçarak yeni sorumluluklar yüklenirler. Bu negatifliklerin yanı sıra pozitif gelişmeler de söz konusudur. Ergenlerin ilgi duydukları alanlar genişler, yeteneklerinin üzerine giderler, kendini gösterme ve başarılı olma eğiliminde olurlar (Avcı, 2006).

Ergenlikteki değişimlerden sonuncusu olan **toplumsal değişim döneminde** ise, ergenlerin akranlarıyla geçirdiğı zaman artar. Her ne kadar yaşıtlı arkadaşlarıyla olan ilişkileri ergenlikten önce var olsa da ergenlik döneminde önemini ve yapısını değiştirir. Ergenlerin akranlarıyla geçirdikleri zaman dilimi aileleriyle geçirdikleri zamandan fazladır. Bu dönemde akranlarla geçirilen zamanda aile gözetimi yoktur. Karşı cinsin arkadaşları ilgi görür. Bu dönemde bir arada olan kalabalık ergen grupları yakın arkadaş grupları değil, ergenlerin kendileri ve başkalarının gözündeki sosyal yapı içindeki yerini belirlemeye hizmet etme aracıdır. Diğer bir ifadeyle, kalabalıklardan bir çeşit sosyal hiyerarşi veya okul haritası oluşturmada faydalanılmaktadır. Farklı kalabalıklar farklı statü veya önem derecelerine sahip olarak görölmektedir (Hashmi, 2013).

Ergenlerin yaşadıkları, fiziksel, bilişsel, duygusal ve toplumsal bu değişimlerin her birinin hem kendileriyle olan hem de aileleri ve çevreleriyle olan ilişkileri üzerinde belirleyici olduğı ifade edilebilir. Bu dönemde özellikle ergen ve ailesi arasındaki ilişkinin ergenin bu süreci olumlu şekilde atlatmasında, uyum sorunu yaşamamasında ve sorunların üstesinden gelmede ayrıca önemli olduğı belirtilebilir. Buradan hareketle bir sonraki başlıkta ergenlik dönemi ve aile konusu ele alınacaktır.

1.3. Ergenlik Dönemi ve Aile

Her birey dünyaya bazı durumlar haricinde bir aile üyesi olarak gelir, yaşamını dünyaya geldiği bu aile birliği içinde sürdürür ve aile içinde yaşamı sona erer. Bu anlamda aile; toplumda değer verilen sosyal bilgi, davranış ve tutumların çocuğa aşılmasında kısacası sosyalleşme aşamasında birincil ve merkezi bir role sahiptir. Aile çocuğa bilişsel gelişim, duygusal gelişim, ahlaki değerler ve cinsel kimlik için besleyici bir kaynak görevi üstlenmektedir (Bukatko ve Daehler, 1992). Ailenin görevleri arasında; çocuğun bakımı, eğitimi, sosyalleşmesi, korunması, çocuğa güven duygusunun kazandırılması, çocuğun kendini tanımasına ve topluma uyumunu ve güçlü yanlarını keşfetmesine olanak tanıma yer almaktadır. Dolayısıyla çocuğun fiziksel, bilişsel, psiko-sosyal gelişiminin sağlanmasında aile önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmektedir (Wolfe ve Hirsch, 2003). Aile çocuğun sağlıklı gelişiminde, korunmasında ve topluma kabul edilmesinde önemli bir görev üstlenmektedir. Aile aynı zamanda bireysel etkileşimlerin yaşandığı bir dinamik olarak da karşımıza çıkmaktadır (Kargı ve Akman 2007).

Kirst-Ashman ve Hull sistem yaklaşımına göre yaptığı aile tanımında; *“aile genellikle aynı konutu paylaşan, birbirine karşı yükümlülükleri olan, içtenlik ve samimiyetin esas olduğu birinci grup bir sistem biçimindedir”* (Ashman ve Hull, 1999). Bu tanımdan yola çıkarsak aile içindeki alt sistemlerden herhangi birinde ortaya çıkacak olası sorunların ailenin tüm bireylerini etkileyebileceğini söyleyebiliriz (Duyan 2010). Bu bağlamda ergenlik döneminde, ergenler için ailenin oldukça önemli olduğu ifade edilebilir.

Ergenlik döneminde ergenin, aileye ihtiyaç duymadığı, bağımsız hareket ettiği ve ailesini dikkate almadığı ifade edilse de ergen için aile hala önemlidir. Çünkü aile ergene destek olmada ve yönlendirmelerde bulunmada işlevsel özelliktedir. Ergenlik döneminde aile ortamı belirleyici niteliktedir. Eğer aile ortamında aile bireyleri arasında şiddet, çatışmalar, anlaşmazlıklar ve hızlı değişiklikler varsa ergen, ergenlik dönemini problemlili bir şekilde geçirecek ve olumsuz eğilimler içinde olacaktır (Arslan, 2012).

Sorunlu davranışlar sergileyen ergenlerle yürütülen çalışmalarda, dağılmış aile yapısına sahip, aile içerisinde şiddet ve huzursuzluklar yaşanan, ailelerinde alkol bağımlısı olan, düşük eğitim düzeyine sahip ve annesi herhangi bir işte çalışmakta olan ergenler daha fazla riskli olarak değerlendirilmektedirler. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme stili ile genç bireyin ergenlik döneminde yaşadığı sorunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak nedeniyle

gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada, ailenin çocuk yetiştirme şekliyle genç bireyin ebeveynlerinin sosyo-ekonomik durumu, aile içi ilişkiler ve aile içindeki şiddet, gencin damgalanması, genç bireyin ve aile üyelerinin madde bağımlılığı, gencin yaşamı anlamsız bulması, fiziksel olarak kendine zarar vermesi, okul başarısı ve devamlılık sağlaması, sosyal ilişkilerde başarısız olması ve evden kaçma davranışında bulunması arasında son derece kuvvetli aynı zamanda anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır. 117 ergen ile gerçekleştirilen bir araştırmada, ebeveynlerin öğrenim düzeyinin arttıkça, ailedeki birey sayısı azaldıkça ergenlerin suça karışma oranlarının düştüğü belirlenmiştir. Çalışmalardan da görüldüğü üzere aile sorunlu davranış şekillerinin meydana gelmesinde ve engellenmesinde kilit bir konumdadır. Sorunsuz veya pozitif aile ortamlarında sorunlu davranışlar kısmen daha azken sorunlu veya sıkıntıların olduğu aile ortamlarında ise ergenlerin problemli davranışları sergilemesi daha fazladır. Bir diğer ifadeyle, ergenlerin yaşadıkları aile ortamındaki sıkıntı ve streslerin ergenlerdeki sorunlu davranış örüntülerini tetiklediği ve aile sıkıntılarının ergenlik döneminde yaşanan problem davranışlar üstünde ana belirleyici olduğu ifade edilebilir (Arslan ve Balkıs, 2014). Bu görüşü destekler nitelikte Yörükoğlu (1994), aileyi bir sahne olarak görür. Bu sahnede aile, insanlar arasındaki ilişki ve etkileşimleri sergiler. Ailenin bir parçası olan çocuk da bu sahnedeki etkileşim biçimlerini, iletişim tarzlarını öğrenir ve deneyimler. Dolayısıyla çocuğun sahip olduğu olumlu ve olumsuz tutumlar ailenin örnek davranışları vasıtasıyla öğrenilir.

Ebeveynlerin birbirlerine karşı olan tutumları aile içindeki ilişkilerin temelini oluşturur. İçtenlik ve saygıyla devam ettirilen çiftlerin ilişkisi, evin genel huzurunu belirler. Anlaşmanın olduğu samimi ilişkiler, ebeveynlerden çocuklara doğru pozitif bir şekilde yansırken, stresli ve çatışmalı ilişkiler ise huzursuz, tedirgin edici ve güvensiz bir şekilde yansıyabilir. Örneğin, annenin fiziksel şiddete maruz kaldığı bir aile ortamında çocuklarda eziklik ve güvensizlik duygusu oluşabilir ve bu duygular çevreleriyle olan ilişkilerinde de kendini gösterebilir. Aile içerisindeki iletişim şekli ve tarzı ergenin bireyselleşmesi ve sosyalleşmesini belirleyebilir. Ebeveynlerin çocuklarıyla olan olumlu etkileşimleri çocuklara özgüven kazandırırken olumsuz etkileşimler ise çocuğun psikolojisinin bozulmasına bu durum da beraberinde arkadaş, okul ve dış çevresiyle olan ilişkilerinin negatif etkilenmesine yol açabilir. Böyle bir durumda ise ergen üyesi olduğu grubun dışında bırakılabilir veya normlara aykırı davranışlar içerisinde olan gruplara müdahil olabilir, olumsuz düşüncelere kapılır, kişiler arası ilişkilerde sorunlar yaşayabilir, suç işlemeye eğilimli olur ve sapkın davranışlar içerisine girebilir. Aile içi ilişkilerde

ebeveynlerin davranış örüntülerinin ergenin de davranışlarını şekillendirdiğini ifade eden Elder (1976), otokratik, yetkici, demokratik, eşitlikçi, izin verici, bırak yapsıncı ve ilgisiz aile modellerini gündeme getirmektedir. Otokratik aile modelinde, ebeveynlerin aldıkları kararlar önceliklidir ve ergenin söz hakkı, neler yapabileceği ebeveynlerin güdümündedir. Yetkici aile modelinde, ebeveynler ergenleri dikkate alırlar ancak son söz yine kendilerindedir. Demokratik aile modelinde ergen söz sahibidir kendisiyle ilgili konularda aile ergenin kendilerinin güdümünde kararlar almasına izin verir. Eşitlikçi aile modelinde, adından da anlaşılacağı üzere ebeveynler ve ergenlerin karar almada eşit ortaklardır. İzin verici aile modelinde, ailenin yetkisi ikinci planda ergenin aldığı kararlar ilk plandadır. Ergen karar vermede ebeveynlerden daha önceliklidir. Bırak yapsıncı aile modelinde, aile kararlarını almada ergeni serbest bırakır. Ergenin özgürlüğü söz konusudur. Ergen isterse ailenin kararlarını uygular istemezse uygulamayabilir. İlgisiz aile modelinde ise ergene tanınan tam bir bağımsızlık alanı vardır. Ebeveynler karar almada veya vermede hiçbir etkiye sahip değildirler. Ebeveynlerin söz haklarının, karar alma ve uygulama süreçlerinin, otokratik aile modelinden ilgisiz aile modeline kadar azaldığı ergenlerin ise tam tersine arttığı görülmektedir. Ergenin sağlıklı davranış örüntüleri oluşturabilmesi adına hem ergenin hem de ebeveynlerin eşit söz hakkının olduğu, ergenlerin de dinlendiği, kendi kararlarını vermeleri için özgür aile ortamlarının oluşturulduğu, ailelerin doğru ve etkili bir şekilde ergenlerin kararlarını onları da kendisiyle ilgili kararlarda etkin kılarak yönlendirebildiği aile modellerinin işlevsel olduğu söylenebilir (Avcı, 2006).

Aile yapısı, aile içi ilişki biçimlerinin veya aile modellemelerinin yanı sıra ailenin sosyo-ekonomik ölçütlerinin, ebeveynlerin eğitim düzeyinin ve mesleki statülerinin de ergenlerin davranışını belirlemede bu dönemi en az sorunla atlatmada belirleyici unsurlar oldukları ifade edilebilir.

Bir ailenin toplum içerisindeki ait olduğu sosyo-ekonomik seviye ergenin kişiliğini etkileme üzerinde belirleyicidir. Sosyo-ekonomik seviyesi iyi olan aile ergene kaliteli bir bakım ve beslenme olanakları sağlamaktadır (Akyüz, 1991). Bedenin bütünlüğü beraberinde sağlıklı bir ruhsal yapıyı da sağlar. Ergenlere değer verilmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi ve demokratik aile modelinin sergilenmesi ergenin kişiliğini olumlu yönde etkileyerek toplumla ve ailesiyle olan ilişkilerini de düzene sokar (Yörükoğlu, 1984).Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olan ailelerden gelen ergenlerin ise temel ihtiyaçlarının karşılanmamasının, içe kapanmaya, derslerde zorluk çekmeye, okulu

bırakmaya, zararlı alışkanlıklara başlamaya, çevreyi huzursuz edici nitelikte davranışlar sergilemeye neden olduğu belirlenmiştir (Avcı, 2006). Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi eğitim durumu ve mesleki statüsü de ergenin kişiliğini toplumsallaşma sürecini belirlemektedir. Ebeveynlerin mesleklerinin sağlamış olduğu ekonomik kazanç ve mesleklerinin toplum içerisindeki saygınlığı konumu ergeni de etkilemektedir. Ergenin ebeveyninin sağladığı ekonomik refah ve statü ergenin çevresini genişletmekte toplumsallaşma sürecine katkı sağlamaktadır. Eğitim seviyesi yüksek bir ebeveyn sahip olduğu bilgileri aktarmak yoluyla ergene farkındalık kazandırabilir, onun zihinsel kapasitesini artırabilir. Farkındalığı ve zihinsel kapasitesi yüksek bir ergen çevresiyle olan ilişkilerde daha yeteneklidir. Herhangi bir olay ve olguyla ilgili değerlendirmeleri tutarlı ve mantıklı olacaktır. Eğitim seviyesi kötü buna bağlı olarak da mesleki statüsü de düşük ebeveynler ise çocukların temel ihtiyaçlarını giderme, çocukları bilgilendirme ve farkındalık kazandırma konularında yetersizlerdir. Buna bağlı olarak çocukların toplumsallaşma, iletişim kurma ve değerlendirme yapma kapasitelerinin de düşük olacağı ifade edilebilir. Dolayısıyla bu çocukların suça karışma, olumsuz davranış özellikleri gösterme ve sorun çıkarıcı davranışlarda bulunmalarının yüksek olduğu belirtilebilir (Yavuzer, 1996). Bu noktada ailenin işlevlerine ve aile aidiyetinin üzerinde durmak gerekmektedir. Temel olarak ailenin işlevlerinin ortaya konulması ebeveynlerin çocuğa karşı sorumluluklarının belirlenmesi için önemlidir.

Toplumun temel ve en küçük yapı taşını oluşturan aile bir bütün olarak var olabilmek ve ailenin parçası olan her bir bireyin sağlıklı gelişimini desteklemek gibi bazı önemli işlevlere sahiptir. Toplumun en küçük parçasını oluşturan ailenin, hem kendi bütünlüğünü koruyabilmesi hem de üyelerinin sağlıklı gelişebilmesi için yerine getirmesi gereken bazı işlevleri vardır. Ogburn, ailenin işlevlerini şöyle sıralamıştır: Ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlamak, din eğitimi vermek, boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirini koruması ve karşılıklı sevgi ortamı yaratmak (Conger ve Galambos, 1997). Kır (2011), ise aile ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında ailenin işlevlerini biyolojik işlev, psikolojik işlev, eğitim işlevi, toplumsal işlev, kültürel işlev ve ekonomik işlev başlıkları altında detaylandırmıştır. Bu başlıklar altında ailenin sevgi ve şefkat sağlayıcı, öz saygıyı kazandırıcı, verdiği eğitim ile bireyi zihinsel, bedensel ve duygusal yönden geliştirici, boş zamanı değerlendirici, kültürlendirici, mesleğe yönlendirici ve statü kazandırıcı rollerine dikkat çekilmiştir.

Ailenin temel fonksiyonu, sevgi, saygı, güven duyma, koruma ve şefkat konularında çocuklarına insani duyguları kazandırmasıdır. Erken çocukluk yıllarında anne babadan bu konularda alınan duygular, onların davranışlarını ve yetişkinlik yıllarındaki duygusal yaşamlarını önemli ölçüde yönlendirir. Çocuk, ilk duyum ve algılarını aile çevresinde kazandığı gibi ilk alışkanlıklarını ve duygusal yaşamın temelini de burada edinir (Çakıcı, 2006).

İşlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getiremeyen, sağlıklı ailelerde ise iletişim ve kişiler arası ilişkilerde bozukluk ve kurallara aşırı düzeyde bağımlılık mevcuttur. Belirli roller kişilerin üzerine zorla yüklenmiştir ve bunları değiştirmek zordur. Üyeleri birbirleriyle az konuşan ve açık bir iletişim içerisinde olmayan, aileyi ilgilendiren konulara birlikte çözüm aramayan, üyeleri birbirlerine gerçek bir yakınlık duymayan ve olumsuz duygular besleyen aileler sağlıksızdırlar (Bulut, 1990).

Sağlıksız işlev gösteren ailelerde, bireylerarası ilişkiler korku ve nefret temeline dayanır. Aile üyeleri arasında sevgi ve bağlılık yoktur. Bir araya geldiklerinde, gerçek duygular hafifletilir ya da yok sayılır. Üyeler arasındaki duygusal bağlar zayıflamıştır, hatta kopmak üzeredir. Herkes kendi dünyasında yaşar; anne ile baba, anne baba ve çocuklar arasında bir yabancılaşma söz konusudur (Demircioğlu 2012). Görüldüğü üzere ailenin işlevlerinin ergen kimlik kazandırılmasında, başarılı bir birey olarak hayatını devam ettirmesinde, yaşadığı sorunların üstesinden gelmesinde ve hassas bir süreç olarak adlandırılan ergenlik dönemini sağlıklı bir şekilde geçirmesinde belirleyici olduğu dile getirilebilir. Ailenin bu işlevleri başarılı bir şekilde yerine getirememesi durumunda ergenin hayatının ilerleyen dönemlerinde ve ergenlik döneminde belirli sorunlar ortaya çıkabilir. Bu bağlamda bir sonraki başlık altında bu sorunların neler olduğuna değinilecektir.

1.4. Ergenlik Döneminde Görülen Sorunlar

Birçok ergen için yaşam, ebeveynlerin, öğretmenlerin, arkadaşların, ailenin ve kendisinin talep ettiği karışık mesajlarla ve çelişkili taleplerle doludur. Büyüme, bağımsızlık ve başkalarına güvenme arasında bir yol bulmak zor bir iştir. Akla gelen ilk soru, ergenin neden bu şekilde davrandığı ve riskli davranışları niçin benimsediğidir. Bu noktada ergenlik döneminde ortaya çıkan sorunlar gündeme gelmekte ve davranışsal

sorunlar, uyuşturucu madde kullanımı, stres ve depresyon, okul problemleri, duygusal bozukluklar, anksiyete, yeme bozuklukları son olarak zorba olma başlıkları altında bu sorunlardan bahsedilmektedir (Hashmi, 2013). Ergenlik döneminde ortaya çıkan sorunların neler olduğu çeşitli araştırmacılar tarafından belirtilmiştir.

Rambha (2008), ergenlerin endişe verici bir sayısının, aile ortamında köklerini oluşturan duygusal ve davranışsal sorunlardan muzdarip olduğunu bulmuştur. Lavakare (2005), özellikle geç ergenlik çağının, hem kız hem de erkekler için nevrotik trendlerin gelişme olasılığı olduğu için çok kritik bir aşama olduğunu tespit etmiştir. Bu dönemde sağlık, ev, aile ve ilişki gibi sorunlu alanların çoğunun, cinsiyet, sosyo-ekonomik seviye, yaş ve annenin çalışma durumuna dayalı olarak ergenler için tekrar problemli konular olacağından bahsetmektedir (Shukla, 2010). Şahin ve Özçelik (2016), ergenlik dönemini hızlı fiziksel büyümenin olduğu, zihinsel işlevlerdeki gelişmenin arttığı, hormonlara bağlı duygusal değişimlerin yoğun şekilde gerçekleştiği ve sosyal gelişmelerin meydana geldiği dönem olarak tanımlamaktadırlar. Bu dönemin yeni gelişmeleri ve maceraları içinde barındırdığı, ergen için aidiyetin, kabul görmenin ve bir gruba ait olmanın önemli olduğundan bahsedilmektedir. Aynı zamanda bağımsızlık duygusunun ön planda olduğu ve bu nedenle aile üyeleri ile çatışmalar yaşandığı belirtilmektedir.

Gander ve Gardiner (2010), ise ergenliğin karışık bir süreç olmasına vurguda bulunarak bu dönemde görülen ergen suçluluğu, aşırı uyuşturucu kullanımı ve istenmeyen gebelik olmak üzere üç önemli sorun alanına dikkat çeker. Ergen suçluluğu kavramını “18 yaşın altında olan her iki cinsin işlediği ve yasalarda suç olarak kabul edilen davranış veya eylem” şeklinde ifade eder. Yasal suçlar kendi içerisinde yetişkin suçları ve ergen suçları şeklinde ikiye ayrılmakta, okuldan kaçmak ve evden kaçmak ergen suçları sayılmaktadır. Açıklamada belirtildiği üzere evden kaçma davranışının ergen suçluluğu sorunsalı altında yer aldığı görülmekte bir sonraki başlık altında çalışmamızın konusu olan evden kaçma davranışının açıklamasına yer verilecektir.

1.5. Evden Kaçma Davranışı ve Nedenleri

Thompson, Bender, Windsor, Cook ve Williams, (2010) evden kaçma davranışını, ergenin ebeveynlerinin bilgisi olmadan yaşadığı ailesinden evinden ayrılma veya terk etme şeklinde açıklamaktadır. İlgili literatür evden kaçma davranışının ortaya çıkmasında üç

unsurun etkili olduğunu belirtmektedir. Bu unsurlardan ilki sosyo-ekonomik faktörlerdir ve bu faktörlerin evden kaçma davranışında ana belirleyicilerden biri olduğu birçok çalışmada (Bass, 1992) ortaya koyulmuştur. İkinci unsur ise kişisel özelliklerdir. Evden kaçma davranışında bulunan ergenlerin kişisel özellikleri incelendiğinde; depresyon, intihar düşünceleri ve harekete geçirici dürtülerinin yüksek; okul performansı, toplumsal destek ve kendilerine olan saygılarının ise düşük olduğu belirlenmiştir. Üçüncü unsur ise kişilerarası ilişkilerdir. Burada kişilerarası şeklinde bahsedilen kavramın içerisinde ergenin etkileşimde bulunduğu sosyal çevresi ve ailesi yer almaktadır. Kişilerarası ilişkilerde başarısız olan ergenin kaçma davranışı sergilemesinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Duru ve Arslan, 2014).

Yüksel ve Koçtürk (2018), ergenlik döneminde evden kaçma davranışının önemli sorunlardan biri olduğunu belirtmektedirler. İlgili literatür incelendiğinde ergenlerin evden kaçma oranının %6.4 (Sanchez vd., 2006) ile %44.2 (Attar-Schwartz, 2013) arasında olduğu; sorunlu ailelerde bu oranın %18.3 (Holliday, Edelen ve Tucker, 2017) iken, yurt ortamındaki ergenlerde ise bu oranın %44.2'ye yükselebildiği (Attar-Schwartz, 2013) ortaya çıkarılmıştır. Tablo 1.1'de TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)'ın Türkiye'de 2015-2017 yılları arasında 15-17 yaş grubu kız ve oğlan çocukların evden kaçma sayılarına ilişkin bilgileri yer almaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere ergen kız çocukların evden kaçma oranları daha yüksektir. Bu veriler adli vaka olarak kayıt altına alınmış kayıtlardan elde edilmiştir.

Tablo. 1.1. Türkiye'de 2015-2017 Yılları Arasında 15-17 Yaş Grubu Kız Ve Oğlan Çocukların Evden Kaçma Sayılarına İlişkin Bilgiler

Satırlar			Sütunlar
			Türkiye-TR
Geliş Nedenine Göre Güvenlik Birim	Cinsiyeti:Erkek ve Geliş nedeni:Evden Kaçma ve Yaş grubu:15-17	2015	800
		2016	539
		2017	569
	Cinsiyeti:Kadın ve Geliş nedeni:Evden Kaçma ve Yaş grubu:15-17	2015	1.276
		2016	1.332
		2017	1.089
	Ölçüm bazında	2015	303.213
		2016	333.435
		2017	335.242

Evden kaçan ergenlerin profillerine ilişkin alkol tüketimi, fiziksel, duygusal istismara maruz kalma, ergen-ebeveyn ilişkilerinin kötü yönetimi, ailenin içerisinde bulunduğu sıkıntılar, intihara meyilli olma, psikolojik sorunlar ve okul başarısızlığı gibi bireysel ve ailesel unsurların olduğu açıklanmaktadır.

Zide ve Cherry (1992) ve Cherry (1993), tarafından ise evden kaçma davranışının nedenleri dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar herhangi bir yer veya birine kaçma, istenilmeyen herhangi bir yerden veya kişiden kaçma, kapı dışarı edilme ve son olarak ise terk edilmedir. Herhangi bir yere veya birine kaçma durumunda, ergenin alışık olduğu ortamdan sıkılması ve sınırlarını zorlamak istemesi yeni serüvenlere atılmak istemesi yatmaktadır. Burada ebeveynler tarafından yapılan baskıdan dolayı evden ayrılma söz konusu değildir. Rutinliğe meydan okumak değişik kapılar aramak amaçlanmaktadır. İstenilmeyen bir yerden veya kişiden kaçma durumunda, ergenin içinde bulunmak istemediği, huzurunun olmadığı ortamdan uzaklaşmak istemesi söz konusudur. Çünkü içinde bulunulan ortamda çeşitli sorunlar (ekonomik zorluklar, istenmeyen evlilikler, farklı türde istismarlar, ebeveynlerin baskıcı tutumları, anlayışsız davranışları, şiddet) vardır. Dolayısıyla bu sorunlardan kurtulmak için en kestirme yol evden kaçma olarak görülmekte böylelikle huzurlu, sorun olmayan bir ortam arayışı içinde olunmaktadır.

1.5.1. Şiddet

Ergenlik çağında ana baba ve ergenin ilişkisini belirleyen çeşitli etkenler vardır. Bunların en önemlisi ergenlik öncesinde ergene karşı ana babanın tutumu, ana baba kişilikleri, ana babanın anlaşma ve uyumudur (Yörükoğlu, 1993).

Karmaşık aile ortamından gelen ya da aileleri tarafından reddedilen, sağlıklı ilişkiler geliştiremeyen, ihmal ve istismara uğrayan çocuklar daha öfkeli, yıkıcı, zarar verici davranışlar sergilemekte, kendileri için ideal benlik ve bilinçlilik geliştirememekte aynı zamanda toplumsal kuralları içselleştirememektedirler. Uzun süreli şiddete maruz kalmış ve özellikle fiziksel tacize uğramış (dövülmüş, örselenmiş) çocuklar genellikle saldırgan davranış örüntüleri sergilemektedirler. Bu çocuklar kendilerini sözel olarak ifade etmekte zorlandıkları için bu güçlükleri onların kendilerini saldırgan davranışlar ile ifade etmelerine neden olmaktadır (Erden ve Kargı, 2005).

Dolayısıyla şiddetin yeni bir şiddete gebe bırakan bir unsur olduğu gerçeği göze çarpmaktadır. Şiddet ve fiziksel zarar görmüş bir çocukluk beraberinde saldırganlık ve öfke kontrol sorunlarını getirmektedir. Ailenin işlevselliğinin bozulduğu doğru disiplin yöntemlerinin kullanılmadığı bir ortam özellikle ergenler için davranış problemleri yaratmaktadır.

Bu dönemde aile çatışmaları, alkol ve uyuşturucu kullanımı, izinsiz evden ayrılış, okuldaki davranış sorunları ve okul devamsızlığı, şiddet, suçluluk, ergen hamileliği, intihar, bakım ve yerleşim sorunları dikkat çekicidir (Sheafer ve Horejsi, 2002). Sorunların doğduğu ortamın sağlıklı fonksiyonlara sahip aile modeli olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla Çocuklar güvensiz hissettikleri şiddet ile beslendikleri bu aile modelinden uzaklaşma ve daha güvenli bir ortam arayışı ihtiyacı içine girmektedirler.

1.5.2. Yoksulluk

Akyüz (1991)'e göre, çocukta dengeli bir beden ve ruh gelişimi iyi bir bakım ve beslenme ile ilişkilidir. Bunun sağlanması ise, ailenin sahip olduğu maddi ve manevi olanaklarla orantılıdır. Ailenin sahip olduğu maddi olanaklar ve bilgi düzeyi, çocuğun yetiştirilmesine etki eden faktörlerin başında gelmektedir. Gelir düzeyi düşük olan aileler de geçim sorunları baş göstermekte olup bu hem çocuğun maddi olanaklara erişimini kısıtlayan hem de bu olanaklara ulaşmak için çaba harcayan ailenin çocuğa olan ebeveyn görevlerini yerine getirmesinde engelleyici bazı unsurlar içermektedir.

Araştırmalar, ailenin gelir ve bunla ilişkili refah seviyesinin artmasıyla çocukların yaşam kalitesinin arttığını göstermektedir. Çocuğun beslenmesinden eğitimine birçok alanda gelişimine olumlu yansımaktadır. Maddi imkânların çocuk gelişimine etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, çocuğun gelişimini tehdit eden en büyük riskin olumsuz ekonomik koşullar olduğu rapor edilmektedir. Yoksulluk ve düşük gelir seviyesi ailenin ve doğrudan çocuğun yaşam kalitesini düşürmektedir. Yoksul bölgelerde yaşayan çocuklar, zengin bölgelerde yaşayanlara göre daha fazla risk altındadır. Aynı zamanda yapılan birçok araştırmada sosyo-ekonomik statü yükseldikçe bu statüye sahip kimselerin çocuk gelişimi için daha uygun tutum ve davranışlar kazandığı aktarılmaktadır (Ercan,2011).

1.5.3. Konut Güvensizliği

Ergenlerin yaşadıkları konutların niteliği apartman veya gecekondolu olması; kira veya ev sahibi olması; ısınma sorunun olup olmaması gibi durum evi terk etmeleri üzerinde etkili olmaktadır. Aynı zamanda evin bulunduğu muhit, çevre özellikleri ve içinde bulunulan çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Hüseyinoğlu, 2017).

1.5.4. Ensest

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2000 ve 2002 verilerine bakıldığında koruma altına alınan ve kurum bakımında olan çocukların kuruma gelme nedenlerinin başında ensestin geldiği görülmektedir. Bununla birlikte ailenin fiziksel ve suygusal istismarının yoğunlukta olduğu görülmektedir. 2000 yılı verilerine göre ergenlerin evden kaçma nedenleri arasında gösterilen ensestin kurum altındaki çocukların %7 sinde görülmektedir. 2002 yılında bu oran %12'ye yükselmektedir (Oyman ve Karaşar, 2011).

1.5.5. Madde Kullanımı

Madde kullanımına ilişkin risk faktörleri bireysel, kişiler arası ya da toplumsal ve sosyal düzeyde ortaya çıkmaktadır. Madde kullanımı ve maddeyle ilk tanışma sürecine etki eden faktörler arasında arkadaş ve akran çevresinin ve aile ilişkilerinin olduğunu söylemek mümkündür. Akran çevresinin önem kazandığı ergenlik dönemi söz konusu olduğunda bu risk daha da artmaktadır. Bunun nedeni, ergenlik döneminde gençlerin sosyal ilişkilerini akranları üzerinden tanımlamasıdır. Dolayısıyla, kişiler benliklerini bir grup içinde tanımlamaya çalıştıkları dönemde içinde oldukları grubun normlarını ve değerlerini içselleştirmeye de çalışmaktadırlar. Aynı zamanda bunu birer baskı olarak algılamakta ve buna uygun hareket etmektedirler. Bu ergenlik döneminde akran çevresinin bireyler üzerinde sosyal etkisidir (Steinberg ve Monahan, 2007). Birey, madde kullanımının meşru olduğu grupta, toplumsal normların devre dışı olduğu farklı ve çeşitli kimliklerle özdeşim kurma ve olumlu kimlik gelişimine yönelik rahatsızlıklarını azaltma da bir anlamda şansı yakalar (Anderson ve Mott, 1998). Dolayısıyla akran çevresinde madde kullanımı

öyküsünün olması ergenlik dönemindeki genç üzerinde sosyal bir etki yaratmakla birlikte akran baskısı ile ilişkili bir süreç doğurmakta ve kimlik gelişimine yönelik olumsuz bile olsa yönlendirici bir etki yaratmaktadır.

Madde kullanımı ergenlik döneminde birer risk faktörü olarak karşımıza çıkmakta olup bunu etkileyen bir başka unsur ise aile yapısı ve aile ilişkileridir. Aile tarafından geliştirilen sosyal desteğin yetersizliği, aileiçi çatışmalar, ailedeki madde kullanımı ya da madde kullanımına ilişkin geliştirilen tutum, ailenin rol model olarak etkisi ve bireyin aile ile bağları üzerinden içselleştirdiği normları ve geliştirdiği davranış örüntülerini etkilediği düşünüldüğünde önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır (Hawkins, Catalano ve Miller, 1992).

1.6. Evden Kaçma Davranışının Olumsuz Sonuçları

Evden kaçma davranışı sonrasında ergenlerin olumsuz birçok sosyal, psikolojik, ekonomik ve fiziksel sorunla karşılaştıkları bilinmektedir. Bunların içerisinde başa çıkması en zor ve sonuçları bakımından en yıpratıcı olanlar ise ihmal, istismar ve suça sürüklenmektir.

1.6.1. İhmal ve İstismar

Evden kaçan çocukların ihmale açık hale geldikleri görülmektedir. Özellikler fiziksel ve duygusal istismarın öne çıkmaktadır. Ergenler duygusal olarak yeterli sevgi ve ilgiden mahrum bir hayat sürmek zorunda kalmaktadır. İlgisizlik, madde kullanımı ve toplumsal kurallara karşı çıkmak gibi olağan davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte ev dışındaki yaşam uygun olmayan koşullarda barınma, temizlik ve güven yoksunluğu ergenlerin fiziksel ihmaline neden olmaktadır. Bununla birlikte ergenler evden kaçış ve sonrasında güç kullanılarak, tehdit edilerek ya da kandırılarak yetişkinler tarafından kullanılmaktadır. Cinsel istismarın ortaya çıkmasında ergenlerin yetişkinlerin yanı sıra kendi akranları tarafından kullanılması da söz konusudur.

1.6.2. Suça Sürüklenme

Evden kaçma davranışı sonrasında yapılan araştırmalar ergenlerde suça sürüklenme ve suç davranışlarında artışa neden olmaktadır. Ergenler genellikle evden uzaklaşma ve kontrolsüz bir yaşama kavuşmayla birlikte davranışlarında aşırılıklar ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte davranışlarını kontrol etmekte zorlanmaktadırlar. Bu ergenler genellikle içlerinden geldiği gibi düşünmeden hareket etmekte, engellenme durumunda aşırı tepki göstermekte ve sosyal becerilerinde zayıflık yaşamaktadır. Tablo 1.2’de TÜİK’in Türkiye’de 2015-2017 yıllarında 15-17 yaş aralığındaki ergenlerin suça sürüklenme rakamları verilmektedir. Kayıt altına alınmış olan verilere dayanarak hazırlanmış olan bu istatistikler ergenlerin suça sürüklenme oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 1.2. Türkiye’de 2015-2017 Yıllarında 15-17 Yaş Aralığındaki Ergenlerin Suça Sürüklenme Rakamları

			Sütunlar
Satırlar			Türkiye-TR
Suça Sürüklenme	Ölçüm bazında	2015	42.557
		2016	36.087
		2017	35.986

1.7. Evden Kaçma Davranışı ve Sosyal Hizmet

Ergenlerin evden kaçma davranışı sergilemelerinin altında birden çok faktörün olduğu bilinmektedir. Bu faktörlere ergenin evdeki yaşamı çok kısıtlı bulması (ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olması, istediği kaynaklara ulaşmada güçlükler yaşaması, eğitim seviyesinin düşük olması gibi), karşı cinsle birlikte olmak isteği ancak ergenin böyle bir isteği ebeveynlerine söyleyememesi ya da ebeveynlerin bunu doğru bulmaması (kültürel faktörler, gelenekler gereği kabul etmeme), uyuşturucu veya alkol kullanımı, boşanmış aile geçmişi diğer bir ifadeyle boşanma davasıyla anne veya babanın velayetinde olan ergenin yeni aile ortamına uyum sağlayamaması, varsa yeni kardeşleriyle geçinmede sorunlar yaşaması, ebeveyninin yeni eşi ile anlaşamaması, ergenin fiziksel,

cinsel ve duygusal istismar yaşaması, ergenin evde kendini güvende hissetmemesi, cinsellikle ilgili sorunlar yaşaması (kimlik/karışıklık) ve aile ilişkilerinde çatışmalar yaşaması, ebeveynleri tarafından sevilmediğini, önemsenmediğini, istenmeyen gebelik sonucu meydana geldiğini hissetmesi, kendisini ebeveynlerine yük olarak görmesi gösterilmektedir (Robinson, 2003).

Ergenlerin evden kaçmalarında en önemli neden olarak olumsuz aile ortamının varlığı gösterilmektedir (Baek ve ark., 2017). Sayfer ve meslektaşları (2004), tarafından evden kaçma davranışı gösteren ergenler ve ebeveynleriyle yapılmış olan bir çalışmada, ergenlerin % 41'inin ebeveynleriyle olan zayıf ilişki nedeniyle evden kaçmış olduklarını ifade ettiği, ailelerin ise yalnızca %7'sinin bu durumu kabul ettiği saptanmıştır. İşlevsiz aile ilişkilerinin evden kaçma davranışını tetiklemesinin yanında aynı zamanda ergenin çok yönlü sorunlar yaşamasını da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan en yaygını okuldan ayrılma sorunudur (Thompson ve Pillai, 2006). Çeşitli sebeplerle evden kaçan on beş bin gencin kaydının incelendiği bir çalışmada gençlerin %47'sinin okula düzensiz devam ettiği, %22'sinin ise okuldan atıldığı ya da kovulduğu tespit edilmiştir. (Thompson ve Pollio, 2006). Evden ve okuldan kaçma davranışı gösteren bu gençlerin aynı zamanda zihinsel sağlık sorunları da olduğu belirlenmiştir. (Farrow ve ark. 1992). Ciddi zihinsel bozuklukların (örneğin, depresyon, mani, psikoz) oranları% 19 ile % 50 arasında değişmekte olup, depresyon en sık görülen hastalıktır (Levison, 2004).

Görüldüğü üzere ergenlerin, okuldaki sıkıntılar, yaşadıkları depresyonlar, aileleriyle olan tartışmalar veya aile tarafından önemsenmeme ve cinsel yönelimler nedeniyle ortaya çıkan sorunlar da dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle evden ayrıldıkları ifade edilebilir. Bu bağlamda evden kaçan ergenlerin profillerini ortaya koymak, kaçış öykülerini anlamak, hangi nedenlerin evden kaçmaya katkı sunduğunu irdelemek kritik derecede önemlilik arz etmekte olup sosyal hizmet disiplininin ilgi alanına girmektedir.

Ergenlerle sosyal hizmet uygulamasında çarpıcı nitelikte olan önemli problemler Sheafor ve Horejsi (2014), tarafından ebeveynlerle yaşanan tartışmalar, okul ile ilgili sorunlar (okuldan kaçma, devamsızlık yapma, derslere ilgi göstermeme), adolesan gebelikler, madde kullanımı, suç işleme ve son olarak ise evden kaçma olarak sıralanmıştır. Sosyal hizmet uzmanları bahsedilen ciddi sorunlarla karşı karşıya kalan ergenlere bu sorunları çözmek için profesyonel nitelikte bakım, koruma ve danışmanlık vermeyi amaçlar. Sosyal hizmet disiplinin amacı dezavantajlı ve marjinal grupta yer alan

bireyleri, aileleri, grupları ve toplumları sosyal yönden işlevsel hale getirebilmek, yaşadıkları sorunların üstesinden gelebilmelerini sağlamaktır. Bu sorunların üstesinden gelebilmede sosyal hizmetin “çevresi içinde birey” yaklaşımından faydalanılması, ergenin içinde yaşadığı sosyal bağlamla (aile ilişkileri, okul hayatı, arkadaş çevresi, kültürel değerleri, sosyo-ekonomik çevresi) birlikte değerlendirilmesi, ergenlerin evden kaçma davranışının nedenlerini anlamlandırmada çoklu bir bakış açısı sağlayabilir(Çoban ve Bulut, 2016). Dolayısıyla sosyal hizmet disiplinin, ekolojik bakış açısının sorunları aydınlatmaya yönelik sağlamış olduğu zengin bakış açısı ile evden kaçma davranışının bağlamını etkili bir şekilde analiz edebilmede ve bu davranışa yönelik çözüm yolları bulup davranışın ortadan kaldırılması noktasında belirleyici bir işlevinin olduğu ifade edilebilmektedir.

Sosyal hizmet mesleği, bireylerin çevrelerinde yaşamış oldukları olumsuzlukları ya da karşılaştıkları sorunları minimize etmekle eş değer görülmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet mesleği için bireylerin yaşamış oldukları eğitim, barınma, sağlık sorunları, kaynaklara ulaşamama, aile içerisinde yaşanan anlaşmazlıklar oldukça önemlilik göstermektedir. Çünkü sosyal hizmetin odağında insanlar vardır ve insanlara her türlü desteğin sağlanması söz konusudur. Bu bağlamda aile ve çocuk refahı, yaşlılık, eğitim ve aile hayatı, suçluluk ve rehabilite hizmetleri, sokak çocukları, alkol ve madde bağımlılığı, gençlik ve okul sosyal hizmeti sosyal hizmet disiplinin çalışma alanlarına girmektedir (Babahanoğlu ve Başer, 2017). Belirtilen çalışma alanları arasında yer alan okul sosyal hizmetinin ergenlerin toplumsal yaşam içerisinde işlevsel olmalarında, yaşadıkları sorunlarla baş etme konusunda güçlendirici katkılar sunmalarında ve evden kaçma davranışı gibi olumsuz davranışlar sergilemelerini engellemelerinde kritik bir öneme sahip olduğubelirtilebilir. Bu nedenle bir sonraki başlıklar altında ailelerle sosyal hizmet ve okul sosyal hizmeti kavramına değinilecektir.

1.8. Ailelerle Sosyal Hizmet

Toplum oluşturan en küçük yapı taşı bireydir, birey ise özel durumlar haricince bir aile içerisinde dünya gelmekte, orda büyümekte ve hayatı yine bir aile içerisinde son bulmaktadır. Yaşadıkları ve karşılaştıkları birçok sorunu da içinde bulundukları ailelerin desteği ile çözmektedir. Bununla birlikte içinde bulundukları aileler ve ailelerin içinde

bulundukları çevreler bireylerin yaşadıkları sorunları belirlemekte ve doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle önemli bir sistem olarak aileler sosyal hizmetin doğrudan ilgi odağı olmaktadır. Aile içerisinde bireyler bir ilişki ağı içinde hareket etmekte ve birbirine bağlılıkları bulunmaktadır. Bununla birlikte aile sistemi davranış kalıplarından meydana gelmiştir. Bu davranış kalıpları çerçevesinde aile ilişkileri geliştirilmekte ve sürdürülmektedir. Ebeveynin çocuk üzerinde sorumlulukları çocuğun eve karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Sevgi, ilgi ve destek görmek çocuğun ailesinden beklediği duygusal gereksinimlerin başında gelmektedir. Bu nedenle ergenlerin duygusal ve davranışsal güçlüklerinin temelinde aile ve ailenin bulunduğu toplumsal çevre aranması gerekmektedir. Ailelerle sosyal hizmet temelinde ergenin yaşadığı sorunun kaynağı olarak ergen değil ergenin dahil olduğu aileden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda ailelerle sosyal hizmetin amacının ailelere ve aile üyelerine rehberlik etmek, danışmanlık vermek ve rahabilite etmek olduğu söylenebilir (Duyan, 2010).

Bu çerçevede ergenlerin evden kaçma davranışının kökeninde aile ve ailenin dâhil olduğu çevre üzerinde durmak, ailelerle sosyal hizmet kapsamında ele alınabilecek temel bir yaklaşım olduğu söylenebilir (Özateş ve Atauz, 2011). Sorunun sadece ergen birey üzerinden çözülmesi sonuç vermeyecektir. Sorun ailenin bir sorunu olarak görülüp ailenin tümü değerlendirilme ve müdahale kapsamı içerisine alınmalıdır. Müdahale kapsamında ergenlerin evden kaçma davranışı sergilemede ailenin özelliklerinin etkisi, ailenin iç işleyişi, aile yaşam döngüsü, ailenin içinde bulunduğu çevre bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.9. Okul Sosyal Hizmeti

Okul sosyal hizmetinin başlangıcı 1907-1908 yıllarına dayanmaktadır. Bu dönemlerde okul sosyal hizmet uzmanları uygulaması, ev ziyaretçileri yani “ziyaretçi öğretmen” şeklinde bir proje ile başlamış ve sosyo-ekonomik durumu kötü olan aileler, dezavantajlı kimseler, madde bağımlıları, göçmenler için destekleyici çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. O dönemlerde Ulusal Ziyaretçi Öğretmenler Birliği (NATV) olarak adlandırılan okul sosyal hizmet uzmanları 1943’te Amerikan Okul Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (AASSW) şeklinde değişikliğe uğramıştır. Beklenmeyen süreçle birlikte okul sosyal hizmet uzmanları uygulaması yaygınlaşmıştır (Babahanoğlu ve Başer, 2017).

Okul sosyal hizmetinin mesleki kapsamı ve uygulama alanları Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği'nin vasıtasıyla 1992 yılında düzenlenmiştir. Okuldaki eğitim personelleri gibi sosyal hizmet uzmanı da bir eğitim personeli olarak görülmekte öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmek için okuldaki öğretmenler, idareciler, rehber öğretmenleri ve öğrencilerin ebeveynleri ile iş birliği ve dayanışma içerisinde olmaktadır (Özbesler ve Duyan, 2009: 21).

Okul sosyal hizmeti, bir eğitim kurumunda görevli olan sosyal hizmet uzmanının sorumluluğunda, amacı çocuğun üstün yararını olan, birincil olarak öğrenim alan çocuk ve gençlerle ebeveynlerinin karşı karşıya kaldıkları ekonomik, sosyal, psikolojik gereksinim ve sorunlarının ortadan kaldırılmasına ve çözüme kavuşturulmasına ilişkin olarak çalışmalar gerçekleştirmeyi amaçlayan, bu amacı yerine getirirken bu gereksinim ve sıkıntılarla ilgili de okul ortamında ve sosyal çevrede olan değişik kaynaklar ve hizmetler arasında işlevsel ve gerçekçi bir dayanışma ve uyum sağlayan, çalışmalarını “ekip çalışması” mantığıyla devam ettiren, sosyal hizmetin mesleki bilgi, yöntem, teknik ve becerisini disiplinin ahlaki ilkelerini temel alarak mesleki müdahale ve uygulamalarda bulunan bir sosyal hizmet çalışma alanıdır. Sosyal hizmetin bu alanı, genellikle ilk ve orta dereceli okullarda hizmet vermekle beraber çalışma alanı eğitim olan çeşitli kurumlarda da psiko-sosyal çalışmalar sürdürmektedir (Duman, 2016).

Aykara (2010), okul sosyal hizmetinin hem çocuklar veya gençlerin okulla ilgili konularda sorunlar yaşamamasında hem de çocuğun ebeveynleri ve toplum ile olan uyumunun sağlanmasında belirleyici işlevleri yüklendiğine vurguda bulunmaktadır. Buradan hareketle okul sosyal hizmet uzmanlarını çocukların okul devamsızlığıyla ilgili mücadele etmede, toplumsal hayatta iletişime geçememe sorunlarını aşmada, olumsuz davranış örüntülerini engellemede, gelişim aşamalarında yaşanan sorunların üstesinden gelmede ve ebeveynlere ihtiyaç duydukları motivasyonu bulmada önemli katkı vericiler olarak görmektedir.

Okulda yer alan eğitim personelleri ile dayanışma içerisinde olan okul sosyal hizmet uzmanları sorunların kökeninde sadece sorunları olan çocuğun değil çocukla birlikte, çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevrenin, arkadaşlarının, ailesinin, toplumdaki kültürün de sorunların ortaya çıkmasında rolü olduğunu bilmektedir. Dolayısıyla okul sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet mesleğinde var olan sistem kuramı ve ekolojik

yaklaşımı kullanarak değerlendirmelerini gerçekleştirmektedir (Kılıç ve Özkan, 2014: 399).

Sosyal hizmet disiplinin ayrıcalıklı ve önemli çalışma alanlarından biri okul sosyal hizmeti olarak değerlendirilmektedir. Okul kurumu başlı başına bir sistemdir. Bu sisteme sosyal hizmet uzmanları mesleğe özgü olan bilgi, beceri ve deneyimlerini sunmaktadır. Okul sosyal hizmet uzmanları okul içerisindeki eğitim sağlayıcılardan, yönetimde yer alanlardan ve diğer görevlilerden hem akademik başarıyı artırma hem de aile, okul, toplum ve yaşanan çevre arasındaki ilişkileri güçlendirmeyi hedeflemeleri bakımından ayrılmaktadır. Okul sistemi, çocuğun veya gencin yaşadığı çevrede çeşitli sıkıntılar ortaya çıktığında ya da kriz dönemlerinde çocuklara, gençlere rahat erişimin sağlandığı, daha kolay müdahalenin gerçekleştirilebildiği, öğretmenler veya idareciler vasıtasıyla etkili iletişimin kurulduğu, psikolojik ve sosyal destekten faydalanıldığı önemli alanlardır. Bu açıdan bakıldığında okullar tehlikeli olan bir çevrede çocukların güvenliğinin sağlanması, koruma altına alınması ve çeşitli destek mekanizmalarından yararlanılması açısından işlevsel bir konumdadır (Babahanoğlu ve Başer, 2017). Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanları, okul sosyal hizmet uygulaması ile çocuklara ve gençlere ulaşabilir, sorunlarını çözümleyebilir ve olumsuz davranışlarını engelleyebilir.

1.10. Okul Sosyal Hizmetinin Evden Kaçma Davranışını Önlemesindeki Yeri

Okul sosyal hizmet uygulamaları, öğrencilerin karşılaşmış oldukları farklı problemlerin çözülmesiyle ilişkili olarak önemli fonksiyonları yerine getirmektedir (Özbesler ve Duyan, 2009). Buradan hareketle okul sosyal hizmet uygulamasının amacının yalnızca öğrencinin okul başarısını artırmak değil okul başarısı dışında öğrenciyi etkileyen ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik, zihinsel ve ailevi süreçlerle ilgili sorunlarla da mücadele etmek zorunda olduğu ifade edilebilir. Barth (1988), okul sosyal hizmet uzmanlarını, çocuklar veya gençlerle, okulla ilgili sıkıntılar, aileyle ilgili sıkıntılar ve sosyal çevreyle ilgili sıkıntılarla savaşan uzmanlar olarak nitelendirmektedir.

Okul sosyal hizmet uzmanları bahsedilen alanlardaki sorunlarla savaşırken bireyi çevresi içinde ele alarak okul dışındaki diğer sistemlerle (hastane, rehabilitasyon merkezi, çocuk koruma sistemleri, vs.) ortaklaşa hareket eder (Frey ve GeorgeNichols 2003: 99). Diğer bir ifadeyle, sosyal hizmet uzmanları, bireylerin sorunlarla başa çıkma yeteneklerini

artırmanın yanında çevresel olan diğer problemlere de dikkat etmeli ve incelemelidir. Germain (1999), okul sosyal hizmet uzmanlarının bu iki yönlü fonksiyonunu “bir taraftan öğrencilerin baş etme ve iyileşme potansiyellerini yükseltmek, diğer taraftan ise öğrencilerin üzerinde etkiler yaratan çevrenin kalitesini artırmak” şeklinde ifade etmektedir. Böylece bu çift yönlü odaklanma ile olumlu çıktılar kazanma yönünde daha çok şans elde edilir. Özellikle bireylerin “okulda, yaşadığı mahallede ve etkileşim içinde olduğu çeşitli topluluklarda” karşılaşmış oldukları zarar verici durumların belirlenmesine ve bireyin güçlendirilmesine imkân verir. Çocukların veya gençlerin sosyal yeterliliklerini geliştirir. Sosyal yeterliliklerin geliştirilmesi noktasında okul sosyal hizmet uzmanları güçlendirme yaklaşımını çalışmalarına dâhil etmektedir. Yani çocukların eksik yönlerine odaklanmanın yerine güçlü yönlerine vurgu yapmaktadırlar (Dupper, 2013). Güçlü özelliklere yapılan vurgunun, bireylerin kendisini daha kendinden emin, kararlı olmasına, sorunların üstesinden gelebilme gücünü kendisinde bulabilmesine, baskılara ve olumsuzluklara karşı direnebilmesine katkı sağlayabileceği belirtilebilir. Aynı zamanda güçlü yönlere yapılan vurgu bireylere negatif durumların geçici olduğunu hatırlatma konusunda da fayda sağlayabilir.

Okul sosyal hizmetiyle ilgili literatür taraması sonucu elde edilen bilgilerden okul sosyal hizmetinin, çocukların veya gençlerin okul başarısını hedeflediği, psikolojik iyi oluş, ekonomik sıkıntıları aşma, psikolojik destek alma yönünde uygulamalar gerçekleştirdiği, okul birliği ve diğer sistemlerle (aile, hastane, çocuk koruma, emniyet) iş birliği içinde problemleri çözdüğü, ekolojik yaklaşımı çalışmalarında kullandığı bilgilerine ulaşılmaktadır. Literatür taramasıyla ilgili bilgilerden yola çıkılarak okul sosyal hizmetinin ergenlerin evden kaçma davranışını önleme konusunda da önleyici bir işlevinin olduğu ifade edilebilir. Çünkü alanla ilgili yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde evden kaçma davranışının ailede yaşanan şiddet olayları, istismara uğrama, ekonomik sıkıntılar, ebeveynlerin sorumsuz tavırları, kaynaklara ulaşamama ve psikolojik sıkıntılar içerisinde olma gibi sebeplerden (Duru ve Arslan, 2014) kaynaklandığı görülmektedir. Aile veya ev ortamından sonra ergenlerin en fazla vakit geçirdiği, zamanını harcadığı ortamın okul ortamı olduğu düşünüldüğünde okullarda yer alan okul sosyal hizmet uygulamasının ergenlerin yaşadığı sorunları fark etmede, bunların çözümleri için mücadele etmede ve evden kaçma davranışı gibi negatif yönelimler içerisinde olmasına engel olabileceği ifade edilebilir. Bu ifadeyi destekler nitelikte Duman (2014), okul sosyal hizmet uzmanının aile içi şiddeti, istismar ve ihmali, madde bağımlılığını, yoksulluğu önleme, aile ve çevreyle

olan bağlantıyı yakından izleme gibi görevlerinin olduğuna dikkat çekmiştir. Dolayısıyla bu görev alanlarının her birinin sorunlarla baş edici özelliklerinin olduğu görülmektedir.

Okul sosyal hizmetinin, okul başarısının yanı sıra okul başarısı dışındaki sorunları ele alması, aileler ile işbirliği içinde olması, maddi sorunların çözülmesine yönelik kaynaklara ulaşım sağlaması, psikolojik problemlerin çözümünde etkin rol alması ve rehber öğretmenlerle, psikologlarla iş birliği içinde olması, “çevresi içinde birey” yaklaşımını uygulamalarında kullanması, sistem yaklaşımına yer vermesi, sorunların üstesinden gelmek için bireylerin eksiklikleri yerine güçlerine odaklanması gibi işlevleri vasıtasıyla ergenlerin sorunları tespit edilebilir, sorunlar üzerinden işlevsiz sistemlerde veya ebeveynlerde değişim yaratmaya çalışılabilir, ihtiyaç duyulan kaynaklar uyarılabilir, baskıları ortadan kaldırma veya azaltma yönünde mücadele edilebilir.

1.11. Araştırmanın Problemi

Evden kaçma davranışı; ergenlerin aidiyet hissetmediği veya birçok farklı sebeple uzaklaşma ihtiyacı hissettiği ev ortamından ailesinin haberi olmaksızın ayrılması anlamı taşımaktadır. Bu araştırmanın problemi bu davranışı sergileyen ve kurum bakımı süreci ile karşı karşıya kalmış olan ergenlerin her birinin öykülerinden yararlanarak kaçma nedenlerini ve bu nedenlerin ortadan kaldırılması yahut azaltılması amacıyla yapılması gerekenleri ortaya koymaktır.

1.12. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, Ankara ilinde en az bir defa evden kaçma davranışında bulunmuş olup kurum bakım altında olan 15-17 yaş aralığında kız ergenlerin sosyo-demografik özelliklerini belirlenmek ve evden kaçma nedenlerini ve sonrasında yaşadıklarını onların gözünden ortaya koymaktır. Araştırmanın sonucundan hareketle de evden kaçma deneyimine yönelik alınacak koruyucu önleyici tedbirleri belirlemeyi ve bu kapsamda sosyal hizmet müdahalelerinin önemini ortaya koyacak önerilerde bulunmayı amaçlanmaktadır.

1.13. Araştırmanın Önemi

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde bu konuda yapılan birden çok çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar sınıflanacak olursa kendi içinde üçe ayrıldığını söyleyebiliriz. Birincisi; kaçan gençlerin demografik özelliklerine odaklanan çalışmalar (Anderson ve Mott, 1998; Arslan ve Balkıs, 2014; Arslan, 2012; Baek ve ark., 2017), ikincisi; kaçma davranışına ilişkin olumsuz sonuçları açıklayan çalışmalar (Arıkan, 1988; Çoban, 2016; Conger ve Galanbos, 1997), üçüncü; evden kaçma davranışına yönelik yordayıcı çalışmalardır (Duru ve Arslan, 2014; Shukla, 2010, Steinbery ve Monahan, 2007).Ancak bu alanda bireyi biricik olarak ele alan ve her bireyin kendine göre nedenlerinin olduğunu ortaya koyan ve onların kendine özgü öykülerini irdelleyen nitel çalışmaların sayısı oldukça azdır. Buda bu alanda daha fazla çalışmanın yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Yapılacak olan bu çalışma da bu alandaki ihtiyaca katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu anlamda evden kaçan ve Ankara ilinde kurum bakımında olan ergenlerin evden kaçma öykülerinin incelendiği bu çalışma vereceği katkılar bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca sosyal hizmet uygulamaları ve mesleki müdahaleler için teorik bir bilgi kaynağı olması açısından özgün bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

1.14. Sınırlılıklar

Çalışmayı sınırlayan bazı faktörler olmuştur. Bunların başında zaman faktörü gelmektedir. Diğer taraftan araştırma kapsamında sadece 15-17 yaş arasında olan en az bir kez evden kaçma davranışı sergileyen korunma ve bakım altında bulunan kız ergenlerle görüşülecek olması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

BÖLÜM 2

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Modeli

Ergenlerin evden kaçma davranışına yönelik ilgili literatür ele alındığında, evden kaçan gençlerin demografik özelliklerine odaklanan ve kaçma davranışı sonrası olumsuz yaşam deneyimleri ile karşılaştıkları gibi çeşitli konularda bazı araştırmaların yapıldığı ve araştırmaların sonucunda da bazı temel verilere ulaşıldığı saptanmıştır. Elde edilen verilerin zenginleştirilmesine ve evden kaçan ergenlerin öykülerinin temel alınarak evden kaçmaya iten sebeplerin incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle araştırmanın planı esnasında en uygun araştırma metodunu bulmak için nitel, nicel ve karma araştırma modelleri incelenmiştir. Üç araştırma metodunun da sınırlılıkları ve avantajları göz önünde bulundurulmuştur. Nitel araştırmanın konuyla ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunmakta olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu nedenle araştırmanın konusu ve katılımcıların sayısı göz önüne alındığında genellenebilir sonuçlar vermeyi amaçlayan nicel araştırma yerine katılımcıların deneyimlerinden, düşüncelerinden ve onlardan edinilecek izlenimlerden hareketle konuyla ilgili bilgi ve anlayış sunan nitel araştırma yönteminin daha uygun olabileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın yöntemini belirlemek araştırmacının neyi,niçin ve nasıl araştıracağını cevabını vermesi açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle bu bölümde araştırmanın yöntemi ana hatlarıyla açıklanmakta ve ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda öncelikle bu çalışmada niçin nitel yöntem seçildiği ve nitel yöntemin ne olduğu ortaya konulacaktır daha sonra ise nitel yöntemin felsefi temelini oluşturan fenomenolojik yaklaşım ele alınacaktır.

Nitel araştırma; pozitivist bir yaklaşıma sahip olan nicel yaklaşımın aksine genellenebilir veriler sunmak yerine araştırılanın perspektifine odaklanan ve olayı çok boyutlu ele alarak olay hakkında bir kavrayış ve anlayış sunmaktadır. Nitel çalışma katılımcılara odaklanmakta ve onları doğal ortamlarında ele alarak deneyimlerini ön plana çıkarmaktadır. Nitel çalışma bu anlamda araştırmayı katı bir biçimde sınırlamamakta ve daraltılmış değişkenler üzerinden hareket etmemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yani

diğer bir ifadeyle diye biliriz ki nitel araştırma yöntemi bireyin anlam dünyasını sunmaktadır. Araştırmanın kapsamında yer alan evden kaçma deneyimine sahip ergenlerin anlam dünyalarını başkalarının gözünden değil bizzat onlardan elde edilen anlatı ve görüşlerle anlamının yöntemini sunduğu için de nitel yöntem genel olarak sosyal bilim araştırmalarında tercih edilmektedir (Hollan ve ark., 2008). Doğrudan ergenlerden elde edilecek olan bilgi onların gerçeklik algılarını yansıtacaktır.

Nitel araştırma, araştırmacının konuyu anlamamasında ona olayın içinden birisiymiş gibi anlama, yorumlama ve sorgulama olanağı sağlamaktadır. Bu şekilde araştırmacı fenomenleri tek tek derinlemesine ele alma fırsatı yakalamaktadır. 1960'lı yıllardan itibaren tartışılmaya başlanana ve sosyal bilim literatüründe ve araştırmalarında kabul gören nitel araştırmanın kendi içinde farklı yaklaşımları bulunmaktadır. Gömülü teori, etnografi ve fenomenoloji bunlardan önde gelenleridir. Bu yaklaşımların temelde ortak noktaları ise anlama ve deneyime odaklanıyor olmalarıdır. Evden kaçan ve kurum bakımı altında olan ergen kızları konu alan bu çalışmada kaçma davranışını anlama, açıklama ve ergenlerin bu süreçteki deneyimlerini ortaya koyabilme noktasında nitel çalışmanın tercih edilmiştir.

Araştırma konusu ve ele aldığı olgular bakımından fenomenolojik bir temele dayanmaktadır. Nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan fenomenolojik yaklaşım olgulara odaklanmakta, insan deneyimlerini ve algılarını incelemekte olup temelleri Husserl ve Heidegger tarafından atılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Fenomenolojik yaklaşıma göre içinde bulunduğumuz dünya herkes içingeçerli olan bir gerçekliğe sahip değildir. Dünya insanların yorumlama ve ona yüklediği anlama göre görelilik kazanmaktadır. Fenomenolojik araştırmada bireylerin bu dünya görüşlerine sadık kalarak bireylerin anlam dünyalarını anlamayı amaçlamaktadır. Fenomenolojik araştırmada kendi içinde betimsel fenomenolojik yaklaşım ve yorumsamacı yaklaşım olarak kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. *Betimsel fenomenolojik yaklaşım*, olguyu var olduğu şekilde hiç bir yorum katmaksızın ve açıklamasız olarak betimlemektedir. Bu şekilde var olmayan yorumlardan ve anlamlardan kaçınılmaktadır. *Yorumsal fenomenoloji* ise; olguları betimlerken onları aynı zamanda anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır (Todres ve Holloway, 2010). Araştırma için en uygun olanın ise yansız bir gözle olayı vermek içim betimsel yaklaşımın daha uygun olacağı düşünülmüştür.

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın, Türkiye’deki ergenlik döneminde evden kaçan bireylerden oluşmaktadır. Ergenlik döneminde en az bir kez evden kaçma davranışı gösteren kurum bakımında olan bireylere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında Ankara ilinde bulunan Çocuk Destek Merkezlerinde koruma ve bakım altında bulunan bireylerden görüşmelerin gerçekleştirildiği tarihlerde gönüllü olanlarla görüşülmüştür. Bu kapsamda 15 ergenle görüşülmüştür. Aşağıda yer alan tablo 1.2.2. araştırma sürecinde görüşülen ergenlere ilişkin sosyo-demografik özelliklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 2.2. Evden Kaçan ve Kurum Bakımında Olan Ergenlere İlişkin Sosyo-Demografik

Görüşmeci	Yaşı	Eğitim Durumu	Annenin Yaşı	Babanın Yaşı	Annenin Eğitim Durumu	Babanın Eğitim Durumu	Kardeş Sayısı	Konutlarının Niteliği	Anne-Babanın Birliktelik Durumu	Annenin İş Durumu	Babanın İş Durumu	Anne-Baba Farklı Birliktelik Durumu
Mavi-1	15	Açık.Ö. Lise	37	Bilmiyor	Okur-Yazar	Okur-Yazar	3	Gecekondu	Başanmış	Ev Hanımı	Pavyonda Müzisyen	Var
Mavi-2	16	Orta Öğretim	32	54	Orta Okul	Orta Okul	2	Apartman	Boşanmış	Temizlikçi	Şöför	Var
Mavi-3	17	Açık.Ö. Lise	38	41	Okur-Yazar	Lise Terk	2	Apartman	Birlikte	Ev Hanımı	İşçi	Yok
Mavi-4	17	Orta Öğretim	40	49	İlkokul	İlkokul	3	Apartman	Boşanmış	Aşçı	İşçi	Yok
Mavi-5	17	Orta Öğretim	36	41	Okur-Yazar	Okur-Yazar	Yok	Apartman	Boşanmış	Ev Hanımı	İşçi	Var
Mavi-6	17	Lise Terk	48	52	Orta Okul	Orta Okul	3	Apartman	Birlikte	Ev Hanımı	İşçi	Yok
Mavi-7	16	Lise Devam	40	43	Lise	Orta Okul	3	Apartman	Boşanmış	Bilmiyor	Seyyar Satıcı	Var
Mavi-8	15	Orta Öğretim	39	61	Üniversite	İlkokul	Yok	Apartman	Boşanmış	Kasiyer	Yok	Var
Mavi-9	15	Lise Devam	42	44	İlkokul	İlkokul	3	Apartman	Birlikte	Ev Hanımı	İşçi	Yok
Mavi-10	16	Orta Öğretim	35	42	İlkokul	İlkokul	7	Apartman	Birlikte	Ev Hanımı	Berber	Yok
Mavi-11	15	Orta Öğretim	48	Bilmiyor	Okur-Yazar	Bilmiyor	Yok	Apartman	Boşanmış	Ev Hanımı	Bilmiyor	Var
Mavi-12	15	Orta-Öğretim	39	45	Okur-Yazar	İlkokul	2	Gecekondu	Birlikte	Ev Hanımı	İşçi	Yok

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki veri toplama aracının kullanılması planlanmıştır. Birincisi, ergenlerin sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi için kişisel bilgi formu, ikincisi ise evden kaçan ergenlerin kaçma davranışını aile öyküleri çerçevesinde incelenmesi için hazırlanmış 8 temel sorulardan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formudur.

Görüşme, soruların sorulduğu cevapların ise kayıt altına alındığı bir nitel araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca araştırmacıyla ve görüşme yapılan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim olarak da tanımlanmaktadır. Bu araştırma tekniğinde odaklanılan nokta insanların öyküleri, betimlemeleri ve düşünceleridir (Türnüklü, 2000). Balcı'ya göre ise; kaynak kişinin ilgi, görüş, tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak üzere iki kişi arasındaki serbest bilgi değişimi olarak tanımlanmaktadır (Balcı, 2011).

Yarı yapılandırılmış görüşme: Bu görüşme türünde görüşülen kişi ana başlık, alt başlık ve geniş soru listesi tarafından yönlendirilmektedir. Ancak görüşülen kişilerin özel durumlarına göre ve her görüşme durumuna uyarlanması için soruların sıralamasında ve üslubunda esnekliğe izin vermektedir (Krysik ve Finn, 2013).

Araştırmadaki veriler evden kaçan ve Ankara ilinde kurum bakımında olan ergenlerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilmiş ve gözlemlerden de yararlanılmıştır. Görüşme sırasında tutulan gözlem notları, verilerin bilgiye dönüştürülmesi aşamasında göz önünde bulundurulmuştur. “evden kaçma”, “ergenlik” ve “aile” ile ilgili literatürde var olan araştırmalar incelenerek “Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formu” hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk kısmında görüşülen bireye ilişkin sosyo-demografik bilgileri içeren sorular yer almıştır. İkinci kısmında ise kurum bakımında olup evden kaçma öyküsü bulunan ergenlerin evden kaçma davranışının nedenleri ve sonuçlarının çözümüne ilişkin sorular yer almıştır. Derinlemesine görüşmeler, görüşmecilerin onayı alınarak kendilerini rahat hissedecekleri bir ortam olan kurum bakım sürecinde ergenlerle yapılan mesleki çalışmalarda kullanılan Sosyal Servis’te gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının halen çalıştığı kurum ve iş yeri olması sebebiyle araştırmaya katılan bireylerin araştırmacıyla öncesinde kurduğu mesleki ilişki araştırmacının kendisini tanıtmaya gereksinimi doğurmayacağı düşünülmüştür. Çalışmanın gönüllülük esasına dayandığını bildirerek araştırmanın konusu ve amacı hakkında ve görüşme sonucunda elde edilecek bilgilerin araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacağı hakkında katılımcılara bilgi verilmiştir. Araştırmacı, katılımcıların kendisinden herhangi bir hizmet talebinde bulunmamaları ve etik bir sorunla karşılaşmamak amacıyla görüşmelerin amacını ve içeriğini katılımcılara açıklamayı amaçlamaktadır. Katılımcıların bu bilgileri edinebilecekleri “Bilgilendirilmiş Onay Formu” hazırlanmış ve görüşmelere başlanmadan önce bu form katılımcılara okunmuştur. Görüşme

formu hazırlandıktan sonra çalışma evreninin niteliklerine uygun katılımcılardan biriyle örnek çalışma yapılarak sorular sınanmış ve örnek çalışma sonrası veriler toplanmaya başlanmıştır. Araştırma boyunca kurum bakımında olup evden kaçma geçmişi olan ergenlerden elde edilen bilgilerin sağlamlasının yapılması açısından gözlem verilerine ulaşılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmacının kurumda çalışıyor olması ve görüşmeler dışında gerek mesai saatlerinde gerekse hafta sonu nöbetlerinde araştırmaya konu gençlerle geçirilen vakit bu gözlem verilerinin elde edilmesinde yarar sağlamıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci Kasım 2019 – Ocak 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce çalışmanın katılımcılarının tamamına araştırmanın kapsamı ile ilgili olarak bilgilendirilme yapılmıştır. Görüşme sırasında rahatsızlık duydukları herhangi bir durumda görüşmeyi bitirebilecekleri ifade edilmiştir. Cevaplamak istemedikleri ya da rahatsızlık duydukları soruları cevaplamayabilecekleri hatırlatılmıştır. Görüşme sırasında herhangi bir ses veya görüntü kayıt cihazı kullanılmamıştır. Yapılan tüm görüşmeler yazılı olarak rapor edilmiştir. Görüşmenin tamamı nitel araştırma yöntemi olan derinlemesine görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar hassas ve incinebilir bir grup olduğu için detaylı bilgi alma konusunda sınırlılıklar yaşanmıştır. Bununla birlikte yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde gerçekleştirilen görüşmeler 30 ve 40 dakika arasında sürmüştür. Çalışma süresince toplamda gönüllü olan 15 katılımcıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların kendilerini rahat ve güvende hissettikleri bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verinin Analizi

Bu çalışmada, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler, araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan verilerin betimsel analiz ile yorumlanması amaçlanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden önce, ele alınan temalar literatür taraması çerçevesinde araştırmanın amaçlarına uygun biçimde ana hatlarıyla belirlenecektir. Betimsel analizde, araştırma sürecinde elde edilen veriler daha önceden

belirlenmiş olan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen katılımcıların düşüncelerini yansıtmak için alıntılara yer verilir. Betimsel analizde amaç, elde edilen verileri düzenlenmiş ve yorumlanmış şekliyle ortaya koymaktır. Bu nedenle veriler önce sistematik bir biçimde betimlenir ve bu betimlemeler yorumlanarak neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve bir takım sonuçlara ulaşılır. Betimsel analiz; 1) analiz için bir çerçeve oluşturma, 2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, 3) bulguların tanımlanması ve 4) bulguların yorumlanması şeklinde 4 temel aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Verilerin analizi sürecinde, öncelikle görüşmede gönüllü katılımcıdan alınan onay ile gözlem ve alınan veriler ışığında notlar alınması hedeflenmelidir. Literatür çerçevesinde hazırlanacak araştırma soruları ve literatür taraması sonucu elde edilecek bilgilerden yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmalıdır. Bu bağlamda veriler seçilerek anlamlı bir biçimde bir araya getirilmelidir. Ayrıca görüşme sürecinde yapılan gözlemler sonucu ortaya çıkan bilgi notları, ses kayıt dökümlerinin gerçekleştirilmesinin ardından veri analizi sürecinde yararlanılmak üzere not edilmelidir.

BÖLÜM 3

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Evden Kaçan ve Kurum Bakımında Olan Ergenlere İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Yukarıda verilen tablo 1.2.2’de evden kaçan ve kurum bakımında olan ergenlerle ilgili yaş, eğitim durumu, kardeş sayısı, ebeveyn eğitim durumu, ebeveyn mesleki bilgileri, ebeveyn medeni durumu ve yaşanan konutun niteliği gibi sosyo-demografik bilgilere yer verilmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerle yapılan görüşmeler gizlilik ilkesi çerçevesinde gerçekleştirildiği için ergenlerin asıl isimlerini kullanmak yerine görüşmecilere numara verilerek içerikte belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin yaşları incelendiğinde, beş tanesinin 15, üç tanesinin 16, dört tanesinin ise 17 yaşında olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumuna ilişkin bilgiler ele alındığında yedi tanesinin ortaöğretim düzeyinde, dört tanesinin ise lise düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Kardeş sayılarına ilişkin veriler doğrultusunda üç kişinin kardeşi olmadığı, üç kişinin 2 kardeşi, beş kişinin 3 kardeşi, bir kişinin ise 7 kardeşi olduğu bulunmuştur. Evden kaçma davranışı sergileyen ergenlerin ebeveynlerinin eğitim durumuna ilişkin bilgiler ele alındığında bir annenin ve bir babanın okur-yazar olmadığı, dört annenin ve iki babanın okur-yazar, üç annenin ve 5 babanın ilköğretim mezunu, iki annenin ve üç babanın ortaokul mezunu, bir anne ve babanın lise mezunu, bir annenin ise ön lisans mezunu olduğu saptanmıştır.

Ebeveynlerin mesleki bilgilerine bakıldığında, sekiz annenin ev hanımı olduğu, iki annenin çalıştığı, bir annenin öldüğü, bir annenin ise ne iş yaptığının bilinmediği; beş babanın işçilik, diğerlerinin mesleğinin ise pavyonda müzisyenlik, kargo personeli ve berberlik, üç babanın ise ne iş yaptığının bilinmediği belirlenmiştir. Ebeveynlerin medeni durumları incelendiğinde ise yedisinin boşanmış olduğu, beşinin ise evli olduğu görülmektedir. Boşanmış olan ebeveynlerden (babanın) beş tanesinin tekrar evlendiği, bir tanesinin (annenin) gayri resmi birliktelik yaşadığı ve bir ebeveynin ise hiç evlenmediği görülmüştür. Araştırmaya katılan evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin iki tanesinin gecekonduda, on tanesinin ise apartman dairesinde oturduğu saptanmıştır.

3.2. Evden Kaçan ve Kurum Bakımında Olan Ergenlerin Evden Kaçma Öykülerinin İncelenmesi

Bu bölümde evden kaçan ve kurum bakımında olan ergenlerin evden kaçma davranışının nedenleri, görüşmeler sonucunda öne çıkan “duygusal faktörler” (sevgisizlik ve ilgisizlik), “ailenin işlevleri” (aile bağlarının güçlü olmaması, boşanmış ebeveynler ve parçalanmış aile yapısı), “bağımlılık” (madde kullanımı), “şiddet” (sözel ve fiziksel şiddet) ve “özgürlük arayışı” başlıkları çerçevesinde incelenmiştir.

3.3. Duygusal Faktörler; “Sevgi ve İlgiyi Dışarıda Aradım...”

Ergenlik, yaşamdaki en derin biyolojik ve sosyal geçişlerden biridir. Beyin-nöroendokrin süreçlerinde, hormon konsantrasyonlarında ve fiziksel morfolojik özelliklerde ince değişiklikler ile başlar ve üreme olgunluğuyla sonuçlanır. Ergenliğin biyolojik değişiklikleri evrenseldir ancak sosyal boyutu ise yaşanan topluma, kültürden kültüre ve hatta aynı kültür içerisindeki aile yapılarında da değişiklik göstermektedir (Lerner ve Steinberg, 2009). Dolayısıyla içinde yaşanan kültürün ergenin sosyal boyutunu belirlediği söylenebilir. Avcı (2006), ilk psiko-sosyal ilişkilerin öncelikle aileyle kurulan iletişim ile başladığını daha sonra ise ergenin yakın çevresiyle birlikte kurduğu ilişkiyle varlığını devam ettirdiğini, ergenin çevreyle ilişkilerinin sağlıklı olmasında ilk kurulan iletişimlerin ve bu iletişimlerin içeriğinin önem taşıdığını, sevgi ya da ilgi gibi duygusal kavramların bu süreçte ana belirleyiciler olduğunu, ebeveynleri tarafından yeterince ilgi gösterilen ve sevilen, önemsenen ergenlerin problemli davranışlar göstermeyeceklerini ifade etmektedir. Bu ifadenin çalışmanın bulgularını desteklediği görülmektedir. Araştırma çerçevesinde evden kaçan ve kurum bakımında olan ergenlerle yapılan görüşmelerde ergenler, evden kaçma nedenlerinin önemli belirleyicilerinden olarak sevgisizlik, ilgisizlik, önemsenmeme gibi duyguları göstermişlerdir. Ergenlerin ifade ettiği aile tarafından gösterilmeyen duyguların eksikliğinin veya yetersizliğinin alandaki çalışmaların sonuçlarıyla benzer şekilde problem davranışlar arasında yer alan evden kaçma davranışına neden olduğu belirlenmiştir.

Evden kaçan ve kurum bakımında olan ergenlere evden kaçma nedenleri sorulduğunda ve buna hangi faktörlerin yol açtığının paylaşılması istendiğinde “sevgisizlik, ilgisizlik, önemsenmeme” doğrultusunda yanıtlar verildiği görülmektedir.

Verilen yanıtlar incelendiğinde gerekli ilgi ve sevginin kimi zaman anne, kimi zaman ise baba tarafından gösterilmediği ancak daha çok baba tarafından gösterilmeyen ilgisizliğin kaçma davranışına yol açtığı belirlenmiştir.

İlgisizlik. Aile bağlarının güçlü olmaması. Dışarıda sevgiyi aramam hocam. Evden izinsiz ayrılmama sebep olan şeyler aslında bunlar. Ben evde göremediğim sevgi ve ilgiyi dışarıda aradım. Kız ve erkek arkadaşlarımın bana ilgi göstermesi hoşuma gidiyordu. Çünkü evde ilgi odağı hiç olamamıştım. Ama arkadaşlarımla öyle değildi. Annemin çalışması annemle babamın ayrı olması da etken. Dışarıda sahte bir sevgi var aslında biliyor insan ama evde bulamamak itiyor bir anlamda galiba...(Mavi 4, 17).

Aile kavramını unutmuşum. Çünkü aile demek sevgi demek. Ben sevgi görmedim. Aile içinde görmedim. Hep dışarıda aradım gerçek sevgiyi. Bu nedenle benim için bir ifadesi yok. Ev ise barınacağım yer ama orda sevgi yoksa barınamıyorsunuz. Babamdan sevgi görmediğim için barınamadım. Ev de ailede benim için bir hiç. Aslında sabit olarak gittiğim bir yer yoktu. Evden ayrılıyorum. Arkadaşlarıma gidiyorum. Bazen yeni insanlarla tanışıyorum. Onlar yanlarına alırlarsa onlarla kalıyorum. İlk amacım hiç ilginin olmadığı, şiddet gördüğüm o evden ayrılmaktı. İlk evden ayrıldığımda kız arkadaşıma gitmiştim. Diğerlerinde hatırlamıyorum hepsini. Aslında çeşitli yerlere gidiyorum. Son kaçtığımda ulusta bir kuaföre gittim. Makyaj yaptırmak için. Canım sıkılıyordu. Makyaj yaptırmak istediğimi söyledim. Yaşımdan şüphelendiler bir süre sorguladılar yaşımı, daha sonra durum farklı gelişti. Oradaki abla bana sahip çıktı. Evine götürdü, kuaförde iş verdi çalışmaya başladım. Merakım ve yeteneğim vardır kuaför işlerine. Bende ilk aşamada bu insanların bana neden yardım ettiğini anlamak istedim. Kuafördeki abla da aynı şeyleri yaşamış. Babasından şiddet görmüş, sevgisiz büyümüş. Ben durumumu anlatınca üzüldü ve yardım etti. Evlerine gittim ve ben orada aile ortamını gördüm. Birbirlerine sevgi ile yaklaştıklarını gördüm. Benim hiç sahip olamadığım bir ortamdı... (Mavi 2, 16).

Hep kavga ve şiddet ortamında büyüdüm. Sahip çıktılar evet hocam ama huzur içinde büyütmediler. Şiddet gördüm. Babam öfkesini kontrol edemez onun kafatasını değiştirmek isterdim. Daha sakın olsun isterdim. Bize şiddet uygulamamış bir baba olmasını isterdim. Erkek kardeşim ve benim bu nedenle

psikolojimiz bozuldu. Sevgiyi ve huzuru dışarıda aradım. Erkek arkadaşım da bulduğuma inandım... (Mavi 3, 17).

Görüşmecilerin ebeveynlerinden sevgi ve ilgi görememeleri, kendilerini “fazlalık” olarak hissetmelerine, yaşadıkları aile ortamına sığınamadıklarına dair algı geliştirmelerine, her sorunun altında kendilerinin olduğuna inanmalarına ve evden kaçma davranışı göstermelerine yol açmıştır.

Benim her iki tarafa da yükümü gibi hissetmem, babamın benim evdeki varlığıma alışamaması, ilk sorunda beni gözden çıkarması, evde en ufak sorunda kavga ve kargaşaya dönüşen durum evden izinsiz ayrılmama sebep olan şeyler arasında. O gün babam beni kovunca tüm eşyalarımı bir çöp poşetine koyup evden ayrıldım... (Mavi 1, 15).

Ergenlerin evden kaçmalarına neden olan ilgisizliğin altında, ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri sevginin yetersiz ve farklı düzeylerde olmasının, kardeşler arasında ayrımcılık yapılmasının ayrıca ev dışındaki hayatta kendilerini özel hissettiren, önemseyen arkadaşlarının bulunduğuna yönelik inançlarının etkili olduğu anlaşılmıştır.

Annemin ilgisizliği. Çok çocuklu olmaları. İlgilenemiyorlar. Mesela kardeşlerimin okul toplantılarına bile gitmiyorlar. Annem telefona bağımlı. Benden çok telefonla ilgileniyor. Evdeki fazla sorumluluğum da yaşadığım sorunlardan. Evin annesi gibiyim hocam. Yemekleri bile ben yapıyorum. Annem farklı bir kadın olsaydı sorun daha az olurdu. Kurumda bakım elemanları var ya hocam bizimle ilgilenen onlar gibi bir anne isterdim. Ya da sizin gibi beni dinleyen anlayan birileri olsun ailemde isterdim. İlgisizlik çok kötü bir duygu. Yalnız hissettiriyor. Sadece iş yaptırmak için iletişim kuruluyordu. Onun dışında iletişim yoktu. Zaten o kadar çocuğu niye yapmışlar anlamış değilim. Hepsiyle ilgilenmeyeceksen neden çocuk yapıyorsun o kadar. Ben ilgisiz hissederek büyüdüm hep. Çünkü hep kardeşlerim küçüktü ben büyüktüm ve onlarla ilgileniyordu evdekiler. Ben sanırım sokakta ilgi aradım. Arkadaşlarımın ilgisi beni mutlu etti. Sanki ihtiyacım olan şeydi... (Mavi 10, 16).

Duygusal olarak hassas bir dönemde olan ergenlere, ebeveynleri tarafından sevgi ve yeterli derecede ilgi gösterilmemesinin sonucunda ergenlerin bekledikleri sevgi ve ilgiyi

karşı cinsten yani erkek arkadaşlarında aramalarının evden kaçma davranışı göstermelerinde bir diğer belirleyici etken olduğu saptanmıştır.

Ailemden ilgi göremediğim için erkek arkadaşına kaçtım. Sevgi nedir onun sayesinde anlıyordum. Beni önemsiyordu. Bana küçük hediyeler alıyordu. Sonra ona kaçmaya karar verdim. Birlikte olduk. Hamile kaldım. Artık eve geri dönemezdim. İsteğim doğan bebeğimle birlikte kendim huzur sevgi içeren bir yuva kurmak istedim. Ben böyle bir yuvada büyümeydim. Çocuğum büyüsün istedim. Onu alıp erkek arkadaşım ile evlenelim istedim. Çünkü tek amacım buydu. Ama kuruma geldim. Çocuğumu alarak kurumda kaldım. Halen kalmaya devam ediyorum... (Mavi 3, 17).

Benim annem aşçı. Çalışan bir kadın. Ben kendimi bildim bileli hep çalışıyordu. Çocukken de yanımda değildi. İş onun için çok önemliydi. Babamla da ayrılması ilgi boşluğundan oldu. Ona karşı da ilgisizdi. Benim de erkek arkadaşım vardı. Bana sevgiyle yaklaşıyordu. Derdimi dinliyordu. Ben de kaçmaya karar verdim. Evden ayrıldıktan sonra erkek arkadaşına gittim. Bu ilk ayrılışım. Daha sonrakilerde zaman zaman kız arkadaşlarıma zaman zamanda yine erkek arkadaşına gittim. Arkadaşlarımızın evlerinde kaldık. Annem aradı kayıp başvurusunda bulundu vs ama ben bulunmadan kendim eve gittim. Evden kaçmamın sebebi annemin bizi önemsememesi. Başımızda olmaması. Sonunda babam da dayanamadı ayrıldılar... (Mavi 4, 17).

Annemden de babamdan da sevgi görmediğim için evden kaçtım. Bir annem de bir babam da kalıyordum. Arada bir hayat yaşıyordum. Kaçtıktan sonra erkek arkadaşımı aradım. Babamın evden kovduğunu ve evden ayrıldığımı söyledim. O gelip beni aldı. Onların evine gittik. Bir süre orada kaldık. Babam evden ayrıldığının habersiz bir yerde olduğumu anlamadı bile o kadar ilgisizdir düşün hocam. Anneanneme gitmişim sandı sanırım. Ama ben erkek arkadaşına güvenip onunla gittim. Ailesiyle bir süre kaldıktan sonra güvenli olmadığını düşünüp Denizli'ye babaannesine gittik. Uzunca bir süre orada kaldık. Denizli'ye gitmek mantıklı geldi çünkü uzaklaşmak fikri bile iyi hissettirmişti. Çünkü burada kalmak aileme gitme ihtimalim var demekti. Gitmek istemiyordum. Erkek arkadaşımı çare olarak görüyordum. Bir süre orada yaşadık Erkek arkadaşım ile cinsel birliktelikler yaşadım. Sonrasında babam erkek arkadaşımı arayıp beni geri getirmesini söyledi.

Başı belaya girmesin diye geri gelmek zorunda kaldım. Ancak babam beni terminalde karşılamadı bile. Teyzemi aradım gelemediler. Yine erkek arkadaşım kuzenlerini gönderdi beni almaları için. Ailemden çok onun ilgisini gördüm... (Mavi 1, 15).

Ebeveynlerin ilgisizliğinin, ergenlere kendilerinin sevilmediği, kendilerine değer verilmediği hissi duymalarına neden olduğu ve ergenin bunları bulabileceği ortama gittiği görülmüştür.

İlgisizlik. Anne baba sevgisiyle büyümemiş olmak. Annemin farklı bir yaşamı olması. Kim olduğu belli bile olmayan erkeklerle arkadaşlık kurması. Bunlar yerine benimle ilgilenseydi böyle olmazdı hocam. Evden kaçmaz sevgiyi başkalarında aramazdım. Belki ben kurumda bile olmazdım. Ve babamı hiç tanıyamamış olmam. Anne-baba bir arada bir aile çocuk için önemli bence... (Mavi 11, 15).

Babam ve annem ayrıldıktan sonra babaannem, amcalarım, babam ve ben yaşıyorduk. O dönem her şey yolundaydı. Babamın tüm ilgisi benim üzerimdeydi. Ama üvey annemle babam evlendikten sonra ilişkilerine uyamadım, çok küçüktüm bunun için zaten. Babamı kıskanıp duruyordum. Babamın beni artık sevmediğini hissediyordum.. (Mavi 7, 16).

Avcı (2006), ilk psiko-sosyal ilişkisinin anne, babaya bağlı olarak oluştuğunu, ergenin sevgi kavramını ebeveynlerinden öğrendiğini, aileden öğrenilen sevginin ergenin içinde bulunduğu ortamdaki kendisine en yakın kişilerle ya da sosyal çevresindeki olan kişilerle iletişim kurma biçimini, ileriki yaşantısındaki ilişki kurma şeklini belirlediğini ifade etmiştir. Bu dönemdeki ilişkilerin temelinde yer alan gelişim boyutu duygusal gelişimdir. Her şeye çabucak inanır, sorunsuz bağlanır. Ancak bunun yanında ani duygusal değişimlerle birlikte çok çabuk kopabilir ve uzaklaşabilir. Diğer bir ifadeyle duyguları iniş çıkışlı bir şekilde seyreder. Görüşmecilerin belirttiği yanıtlarında bu durumun varlığı görülmektedir.

Hocam benim annem babam boşanmış değiller ama sıkıntımız çok büyük. Annemin sağlık sorunu yani psikolojik rahatsızlığı var. Annem şizofreni. Deli gibi, acayip düşünceleri var, saçma sapan konuşuyor. Konuştuğu şeyler çok saçma. Oturup da bir şey konuşma bir derdini anlatma ya da bir şey öğrenme şansın zaten yok. Kendine faydası yok ki bize faydası olsun. Akli yerinde değil demek daha

doğru bence. Çocuk gibi hareketleri de oluyor. Bize sevgi gösterecek bizimle ilgilenecek durumda değil. Ben anne ilgisi nedir, anne çocuğunu nasıl sever bilmiyorum. Bize hiç faydası yok. Bir de eğitimi de yok. Belki ilkokul düzeyinde bile eğitimi olsa birazcık farklı olabilirdi ve uğraşmak çok zor onunla. Babam da ilkokul mezunu. Düzenli bir işi yok. Normal işçilik yapıyor ne çıkarsa oraya gidiyor çalışıyor. Maddi durumumuz kötü. Gecekonuda yaşıyoruz. Babam da bize sevgi gösterecek durumda değil. Babam yazık hangi biriyle uğraşsın. Para yok işe gidiyor, annemle uğraşıyor, abimle uğraşıyor. Biz de böyle ilgisiz, anne baba sevgisi nedir bilmeden büyüdük. Abim de madde bağımlısı hocam. Belki abim madde bağımlısı olmasa beni sahiplenirdi. Bana doğru hangisi, yanlış hangisi gösterebilirdi. Ya da annemden babamdan görmediğim sevgiyi, ilgiyi ondan görebilirdim. Ama onun da kendine faydası yok. Aksine bize zararı var. Annemin hastalığı ile birlikte biz darmadağın olduk. Babam onunla ilgileniyor hep. Doktorlarla uğraşıyor. Biz zaten başıboş kaldık. Hangimize yetişsin adamcağız. Abim madde krizlerine giriyor. Evdeki eşyaları satıyor madde bulmak için. Ben de sevgiyi dışarda aradım. Evde sorundan sıkıntıdan başka bir şey yok. Maddi durum zaten yok. Düzen yok. Her şey sıkıntılı. Evden kaçınca rahatlıyorum, evle birlikte sıkıntılar da geride kalıyor. Keşke benim de sevgi görebileceğim bir ailem olsaydı. Annemin hastalığı olmasaydı, maddi durumumuz iyi olsaydı ve abim de bana sevgi gösterebilseydi... (Mavi 12, 15).

Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin duygusal faktörlere bağlı kaçma nedenlerinin altında sevgisizliğin, kimi zaman hiç kimi zaman ise yeteri kadar ilgi görememenin, sevgisizliğe bağlı olarak kendilerini “yük” gibi görmelerinin, ihtiyaç duydukları sevgiyi ve ilgiyi ev dışındaki arkadaş ortamlarında görmelerinin, bu ortamlarda kendilerine ilgili davranılmasının diğer bir ifadeyle “özel ve ayrıcalıklı” hissettirilmelerinin, kardeşler arasında ayrımcılık yapılmasının olduğu saptanmıştır.

3.4. Ailenin İşlevleri; “Aile nedir, nasıl bir ortamdır filmlerden görüyordum...”

Ergenlerin evden kaçma davranışı göstermelerinde önemli belirleyici olan ikinci başlık ise ailenin işlevleridir. Ergenin içinde yaşadığı aile yapısının, ergenin çevresiyle olan olumlu uyumunda ve problem davranış örüntülerinin ortaya çıkmamasında oldukça

önemli bir rolünün olduğu söylenebilir. Sayın (1990), ailenin biyolojik, psikolojik, sosyal, iktisadi ve kültürel işlevlerine dikkat çekmiş ve toplumsal bir birim olduğunu ifade etmiştir. Yörükoğlu (1994) ise aileyi bir “sahne” olarak ifade etmiştir. Yani ergenlerin insan ilişkilerini, ebeveynlerinin aile içerisindeki davranışlarından öğreneceklerini, ebeveynlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin çocuklar için örnek teşkil ettiğini anlatmak istemiştir. Avcı (2006), aile içerisinde ergenle kurulan ilişki biçiminin ruhsal boyutuna değinmiş, sağlıklı ilişkilerin olumlu özellikler kazandırdığını belirtirken sağlıklı ilişkilerin ise olumsuz davranış özellikleri ortaya çıkardığına dikkat çekmiştir. Örneğin; aile parçalanmasına neden olan boşanmanın gerçekleştiği bir durumda çocuklar hırçın, saldırgan olabilir. Bu çocuklar ergenlik dönemine girdiğinde çevrelerindeki insanlarla kurdukları ilişkilerde problemler yaşayabilir, okul başarısızlığı gösterebilir dahası suç işlemek ve evden kaçmak gibi negatif davranışlar sergileyebilir. Problemleri davranışları sergileyen ergenlerle yapılan çalışmalar, ailenin ergenlerin problem davranışa yönelmesinde önemli bir etken olduğunu (Barrlett ve Turner, 2005; Crano ve Hemovich, 2009; Daddis, 2002; Fletcher, Steinberg ve Wheeler, 2004) belirtmektedir. Akduman, Akduman ve Cantürk(2007), problemleri davranışlarda bulunan 117 ergen ile yaptıkları çalışmada, ergenlerin %64’ünün parçalanmış aile yapısına sahip olduğunu saptamıştır. Akkül, Öztıp, Özdemir, Ünal ve Şahin (2009) ise ebeveynler arasında yaşanan sirtüşmelerin ve çatışmaların ergenler üzerinde stres yapıcı etkilerinin olduğundan ve ergenleri problem davranışlara sürüklediğinden çünkü ergenlerin bu stresle başa çıkacak gücünün olmadığından bahsetmektedir. Araştırma kapsamında evden kaçan ve kurum bakımında olan ergenlerin evden kaçma öyküleri incelendiğinde, aile faktörünün yukarıda bahsedilen yapılmış olan çalışmaların sonuçlarıyla benzer şekilde ergenlerin problemleri davranış olan evden kaçma davranışını sergilemesinde önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda çalışmada aile faktörünün birçok problem davranışın ortaya çıkmasını tetikleyen temel unsur olduğu, ailenin işlevlerini yerine getiren, çocuklarıyla ilgilenen, sorumluluk sahibi, ekonomik gücü yerinde, ebeveynler arasında sağlıklı birliktelik olan güçlü bir yapıya sahip olmasının problem davranışların ortaya çıkarmasını azaltacağı anlaşılmıştır.

Görüşmecilerden evden kaçma nedenleriyle ilgili düşünceleri paylaşmaları istenmiştir. Konuyla ilgili görüşmecilerin cevapları dikkate alındığında, aile ortamı içerisinde birlikteliğin olmadığı, görüşmecilerin yarıya yakınının ebeveynlerinin boşanmış, parçalanmış aile yapısına sahip olduğu, boşanma sonrası tek ebeveynli aile yaşantısında

ergenlerde ilgisizliğe bağlı duygusal boşluklar olduğu, ergenlerin ebeveynlerini sorumluluk sahibi olarak görmedikleri, ebeveynlerinin aile kurumunun gerektirdiği işlevleri yerine getiremediği eğer kendilerine sevgi ve ilgi gösteren ebeveynleri olsaydı olumsuz davranışlara sapmayacaklarını, evden kaçmayacaklarını belirtmişlerdir.

Hocam ev aile kurum bakımına gelmeden önce korunacağım yeri huzuru ifade ediyordu. Ama koptuktan sonra bir şey ifade etmemeye başladı. Kurum bakımındayım uzun zamandır. Ailemle görüşmüyorum. Ve aramıza aşılmaz yollar engeller girdi gibi. Aslında ben ailemle mutlu değildim. Anlayış ve hoşgörü yoktu evde. Söyleyebileceklerim bunlar belki çok şey söylenebilir galiba ben yavaş yavaş aile kavramına uzaklaştım...(Mavi 3, 17).

Ev benim için kavga demek, evde babamı seviyorum. Ancak üvey annemle sürekli tartışıyoruz. Kendi annem uzakta. Kopuk ilişki demek aile. Evin huzursuz kavgalı halinden kaçıyorum resmen. Evde duramıyorum. Evden ayrıldıktan sonra arkadaş ortamına gidiyordum, dışarda kaldığım zamanlarda oldu parklarda sokaklarda yani. Genellikle arkadaşlarımın evlerinde kalıyordum. Kaçak olduğum zamanlarda babam beni ararken hep benim zorla alıkonularak fuhuşa zorlandığımı ve çalıştırıldığımı düşünüyordu anacak öyle bir durum hiç yaşanmadı, arkadaş ortamlarında sözlü tacize maruz kaldım ama babamla bu konuyu paylaşınca şikâyetçi oldu. İfade vermem sonrasında yeniden kuruluşa geldim. Arkadaş ortamlarımı babam onaylamıyor hocam. Korkuyor zaten başıma bir şey gelmesinden... (Mavi 8, 15).

Görüşmecilere “Aile ve ev sizin için ne anlam ifade ediyor?” diye sorulduğunda alınan yanıtların çoğunlukla olumsuz olduğu özellikle de ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin kendilerini daha çok yalnız hissettiği, gerçek aile ortamının nasıl bir şey olduğunu bilmediklerini ve böyle bir ortama ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Büyük bir boşluk, yokluk. Parçalanmış ailem olması sebebi ile kendimi yalnız hissettiğim zamanlar oldu ve arkadaş ortamında zaman geçirmek baya kendimi iyi hissettiriyordu. Babam ve annemin resmi olarak boşanması sonrasında velayetim babama verildi ve İstanbul ilinde bir süre yaşadım. Babamın yanında ve annemin yanında yaşadığım dönemler oldu. Erkek kardeşimi trafik kazasında kaybetmemiz sonrasında psikolojik olarak zor süreçler yaşadık. Aile birliğimiz o noktada iyice kopmaya başladı ve anne ve baba arasında kalan ikilemlerle yaşamaya başlayan

bir çocuk oldum. Bu döngüde aile kavramı benim için değişmeye başladı. Kardeşimin vefatı, annemin başka bir adamla yaşamaya başlaması, babamın yanında çok mutlu olmamamla birlikte zor süreçler yaşadım. Şuan babamla hiç iletişim halinde değilim, uzun süredir annemle birlikte kaldım ve yaklaşık 4 kez kurum bakımında kaldığım süreçler oldu ancak aile dendiğinde benim için koca bir hiçliği ifade ediyor... (Mavi 5, 17).

Gereksiz bir topluluğu ifade ediyor. Gereksiz derken ilgilenen biri yoktu evde benle. Ablam vardı evlenmemişti, eve gelmiyordu dışarıda çok geziyordu annem hep onun peşinde koşmak zorunda kalıyordu. Ben ilgisiz ve sevgisiz bırakılmıştım. Annemle babam boşanmıştı zaten. Aile nedir, nasıl bir ortamdır filmlerden görüyordum. Okulda bazı arkadaşlarımla ailelerine özeniyordum. Keşke benim de üstüme düşen bana sevgi gösteren, yanımda olan annem babam olsaydı diyordum hep... (Mavi 4, 17).

Ergenlik döneminin birçok zorluğun yaşandığı ve değişikliklerin meydana geldiği dönem olduğu bilinmektedir. Bu dönemde ergenlere karşı ailelerin ılımlı olması, anlayışla yaklaşması, sevgi göstermesi ve baskıcı davranmaması gerekmektedir. Ergenlerle yapılan görüşmelerde ergenlere karşı sergilenen baskıcı davranışların ve tutumların evden kaçma davranışına yol açtığı saptanmıştır.

Ev benim için annemin bana baskı uyguladığı bir yer anlamına geliyor. Telefonumun elimde olması bile bir sıkıntıydı. Telefonumla ilgili sürekli soru sorardı hep bir baskı vardı üzerimde. Bu durumdan bıkmıştım. Kapının önüne çıkmam, açık giyinmem her şey problem ailem için. Aşırı kontrol altına almaya çalıştıkları bir ortam benim için. Ben de dayanamadım ve kaçtım. Çünkü ancak kaçarak kurtuluyordum bu baskıdan. Nasıl bir şey olduğunu bir bilerseniz resmen üstümden koca bir yük kalkmış gibi hissediyordum. Nefes aldığımı hissediyordum evden gidince. Mümkün olsaydı ailemde annemi değiştirsek, yeni başka bir kadın yerine koysak, yemin ediyorum çok güzel bir hayatım olur belki evden bile kaçmazdım. Benim arkadaşlarıma ilişkilerim iyi olabilir, onlara değer veriyor olabilirim, erkek arkadaşım olabilir, ya da farklı tercihlerim, ailemin yaklaşımları böyle kötü olduğu sürece ben evden kaçmaya da devam ederim, onlarla ilişkiye de sınırlar koyarım. Küçük abim bile annemden yana olmasına rağmen beni korur, büyük abim de kızsak bile arkamdadır. Ama annemle yaşadığım sorunlar annemin

yaklaşımından kaynaklanıyor, bundan eminim hocam. Çünkü aşırı baskı uygulayan bir anne. ... (Mavi 6, 17).

Evden kaçma nedenim annemin erkek arkadaşımı öğrenmesi ve sonrasında yaşadığımız tartışmada bana küfretmesiydi. Annemle ilişkim benim küçüklüğümünden beri çok sıkıntılıydı. Aşırı kontrolcü, eleştiren, yaptığım hiçbir şeyle mutlu olmayan bir kadındır annem. Babam benim her zaman arkamda durmuştur, ama evden kaçma sebeplerimin başında annem geliyor. Arkadaş çevremden de çok etkilendiğim doğrudur, ancak beni arkadaş çevreme iten kişi annem... (Mavi 1, 15).

Ailenin işlevleri arasında bakım verme, psikolojik destek sağlama, ilgi gösterme, sevgiyle yaklaşma ve anlayışla karşılama gibi maddeler oldukça kritik bir öneme sahiptir. Ergenlerin ebeveynlerinin sorumluluk sahibi olmadıkları, anne babanın sorumluluğunda olan işleri kendilerine yükledikleri, tutucu davrandıkları ve psikolojik olarak bu durumun kendilerini yıpratıldığını ve böylesi bir ortamda da ergenlerin çözümü bahsedilen aile ortamından kaçarak bulunduğu görülmüştür.

Çok bunalmıştım hocam. Annem beni boğuyordu. Evde her işi ben yapıyordum. Annem öğlene kadar uyuyor. 6 kardeşiz ama annem sorumluluk alabilen biri değil bana göre. Ben evde temizlik bulaşık yemek her şeyi yapıyordum. Bide annem telefon bağımlısı ben genç bir kız olmama rağmen onun kadar telefonla ilgili değilim. Ben evde ev hanımı gibi hissetmeye başlamıştım. İlgisizlik vardı evde. Zaten o kadar çocuğu niye yapmışlar anlamış değilim. Hepsiyle ilgilenmeyeceksen neden çocuk yapıyorsun o kadar. Ben ilgisiz hissederek büyüdüm hep. Çünkü hep kardeşlerim küçüktü ben büyüdüm ve onlarla ilgileniyordu evdekiler. Ben sanırım sokakta ilgi aradım. Arkadaşlarımın ilgisi beni mutlu etti. Sanki ihtiyacım olan şeydi. Bilmiyorum ama birazda ailemin dikkatini çekmek içinde ayrılıyordum evden. Haber vermiyordum o zaman akıllarına geliyordum beni arıyorlardı polise falan haber veriyorlardı. Öbür türlü yok gibiydim evde. Sonra zaten alışkanlığa dönüştü kaçmalar... (Mavi 10, 16).

Boşanmış aile ortamında yaşayan ergenlerin, tek ebeveynli olmanın meydana getirmiş olduğu eksiklikten dolayı, yanında olmayan ebeveyninin sevgisine ihtiyaç duyduğu, üvey anne veya babasıyla kendi öz ebeveyninin sevgisini paylaşamadığı, ebeveyninin dikkatini çekmek için evden kaçmaya başvurduğu, bu şekilde dikkat çektiğini başardığını ve bu durumu devamlı hale getirdiğini anlatmıştır.

Üvey annemle babam evlendikten sonra ilişkilerine uyamadım, çok küçüktüm bunun için zaten. Babamı kıskanıp duruyordum. Üvey annem de benimle ilgileniyordu ama yetmiyordu bana. Evden kaçmam sonrasında benim her istediğimi yapmaya başladılar kıskançlıklarımı çektiler çabamın sonrasında. Her dikkat çekmek istediğimde, onları kıskandığımda evden kaçtım...(Mavi 7, 16).

Annemin yanından 4 yaşında ayrılarak babamın beni Türkiye'ye getirmesi ile ilişkim koptu. Annemle hiç yüzü yüze görüşmedim ve telefon aracılığı ile görüntülü konuşma yapıyoruz ancak son zamanlarda babamın evden kaçmalarım sebebi ile telefon kullanmama izin vermiyor ve annemle konuşamıyorum. Annemin eksikliğini hissediyorum ve özlüyorum. Babamla ilişkim evden sürekli olarak kaçmaya başladığım zaman bozuldu. Bazen geceleri zorla dışarı çıkardım babam kapıyı kitlerdi, dışarı çıkıp arkadaşlarımla vakit geçirirdim ve kayıp ilanı sonrasında bulunurdum, bazen de kendim gelirdim eve. Kuruluşa ilk geldiğimde üvey annem ve babamdan fiziksel ve sözsöl şiddet gördüğümü söyleyerek gelmişim. O zamanlar evden izinsiz çıkmam, gece ayrılmam, eve gelmemem sebebi ile babam bana karşı kızgındı ve tabii ki bana bu sebeple daha kötü davranıyordu, sürekli benden yorulduğunu söylüyordu, evden çıkmam için bana vurmuşluğu oldu, ağız kavgalarımız oldu, üvey annemi evden çıkmak için bende hırpaladım oda beni ama sonrasında kurum bakımına yerleştirildim ve yaklaşık iki ay kalmam sonrasında aileme teslim edildim ve kendimi düzeltmeye çalıştım, gerçekten eskisi gibi davranmıyorum, artık kafama göre evden çıkmıyorum, daha dikkatli davranıyorum. Üvey annemde olumsuz davranışlarımı düzeltmeye başladığımdan beri bana daha iyi davranıyor... (Mavi 8, 15).

Babamı 8 yaşına kadar görmedim. Annem kanserdi. Ölümüne yakın bana uzak davrandığını hatırlıyorum. Sanırım ona daha fazla alışmamam için. Sonrasında başka kimseden sevgi görmedim. Babam ve üvey annemle aram iyi değildir. Aslında üvey annemin çocuğu olmamış beni sever bu yüzden. Ama babamla yaşadığım çatışmalar nedeniyle onu da çok üzdüm. Yoruldu ve benden uzaklaştı. Anlayabiliyorum onu. Ailem her biri farklı yerlere dağılmış paramparça bir aile. Olumlu sayabileceğim bir özelliği yok. Aslında başta da söylediğim gibi bir ailem varmış gibi de hiç düşünemedim ben... (Mavi 2, 16).

Aileleriyle sorunları olan ergenlerin evden kaçmaları sonucu kendileri gibi aile sorunları olan bireylerle ilişki içinde oldukları, olumsuz ortamlarda suçlu kişilerle iletişim içerisine girdikleri ve suç teşkil eden eylemlerde bulundukları görülmektedir.

Evden kaçtıktan sonra madde kullanan arkadaşlarımın yanına gidiyordum. Hepsi aileleriyle sorunları olan tipler. Değişik bir ortam. Ama o ortamda evdeki sorunları unutuyordum. Annem manyak şizofren. Babam annemle geçim derdiyle uğraşıyor. Bir de abim var o da bağımlı, onunla da uğraşıyor. Sonra o ortamda madde satıcılığına alıştım alıştırdılar beni. Torbacılık yaptım yani. Narkotikten kaçtım durdum. Beni hepsi tanır... (Mavi 12, 15).

Evden ayrıldıktan sonra önceleri arkadaş ortamına gidiyordum, arkadaşlarımda kalıyordum ancak anlattığım gibi sonrasında hep madde satmak için şehir dışlarına, Ankara ilinde teslimat yapacaksam bu şebekeye ait evler var hep oralarda kaldım. İstismara uğradığım yönünde bir şüphem var ama emin değil çünkü hatırlamıyorum, diğeri de dediğim gibi zaten satıcılık yapıyorum... (Mavi 5, 17).

Aşağıda babasını hiç tanımamış gayri resmi ilişkiden dünyaya meydana geldiğini belirten ergenin, annesinin de zengin erkek avcısı olduğuna ilişkin görüşleri ve kendisini hiç önemsemediğiyle ilgili düşünceleri yer almaktadır.

Annem erkek arkadaşlarıyla ilgileniyordu. Amacı yeni yeni insanlar tanımak ve onların paralarını yemekti. Ben ise hep yabancıları gördüm evde. Ve o evde durmak istemiyordum. Kaçıyordum. Annem çok farklı hayat yaşıyor. Beni önemsemediği konusunda ciddi güven kaybım var hocam anneme. Bence ben önemsizim onun için. Dışarıda güven ve ilgi arıyordum. Annemde bulamadığım. Babamı da tanımadım. Benimle ya da annemle alakası bile yok. Sanırım ben annemin babamla kurduğu gayri resmi ilişkiden oldum. Babamda kabul etmemiştir beni. Evden annemin ilgisini çekmek içinde kaçtığım oldu. Erkek arkadaşlarını bırakıp benle ilgileniyordu. Ne zaman yurda düşsem o zaman ilgisini çekiyordum zaten... (Mavi 11, 15).

Ergenlerin evden kaçma davranışını sergilemelerinde ailenin işlevlerini yerine getirmemesinin ana belirleyici etken olduğu anlaşılmıştır. Ergenlerle yüz yüze yapılmış olan görüşmelerin neticesinde ergenlerin tamamına yakınının evden kaçma sebebi olarak

aile ortamından kaynaklanan faktörleri sıralamışlardır. Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin, yanında olmayan ebeveyninin sevgisine ihtiyaç duyması, üvey olan ebeveyni kıskanması, ebeveynlerin kendi sorumluluğunda olan yemek, temizlik, çocuk bakımı gibi görevlerini ergene yüklemeleri, ergenlerin içinde bulunduğu fırtınalı dönemi anlamaması, ergenleri baskı altında tutmaları, kısıtlayıcı davranışlarda bulunmaları, ergenlerin sevgi ve ilgiden yoksun kalmaları gibi etkenlerin evden kaçma davranışındaki ailesel faktörler olduğu anlaşılmıştır.

3.5. Bağımlılık; “Rahatlamaya ve unutmaya başladım...”

Ergenlerin problem davranışları arasında gösterilen ve evden kaçma nedenleri arasında olan üçüncü başlık ise bağımlılık kavramıdır. Yapılan çalışmalara bakıldığında ergenlerin madde bağımlısı olmasında aile yapısının ve ilişkilerinin oldukça belirleyici olduğu görülmektedir. Barrett ve Turner (2006), yapmış oldukları çalışmada, ebeveynleri tarafından sahip çıkılan, ebeveynlerinden destek gören ergenlerde madde kullanım oranının düşük olduğunu; aileleri tarafından önemsenmeyen, ailenin sorumluluk sahibi olarak davranmadığı ergenlerde ise madde kullanım oranını yüksek bulmuştur.

Suç işleyerek problem davranışlarda bulunan çocuklarla yapılmış olan bir başka çalışmada, çocukların çoğunun aile şiddetine tanık olduğu, ebeveynler arasında çatışmaların olduğu ve aile içerisinde madde kullanımının olduğu görülmektedir (Kunt, 2003). Aile ilişkilerinin bozuk olması ile madde kullanımı arasında ilişkinin var olduğunu Steinberg (2007) de ifade etmekte, ilgisiz ergen ebeveynlerinin, ergenlerini daha çok madde kullanımına yakınlaştırdığını belirtmektedir. Yine ilgili literatür incelendiğinde, Benson, Buehler ve Gerard (2006)’ın 416 ergen üzerinde gerçekleştirdiği çalışma da bu görüşü desteklemektedir. Çalışmada ebeveynleri arasında sıkıntılar, çatışmalar ve gerilimler olan ergenlerin okuldan kaçma, sigara, madde kullanma ve sosyal ilişkilerde güçlükler çekme gibi sorunlarının olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçların alanda yapılmış olan çalışmalarla paralellik gösterdiği ve birbirini destekleyici nitelikte olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları ile bağımlı olan gençlerin aile baskısı, aile içindeki huzursuzluklar, şiddet, parçalanmış aile yapısı nedeniyle evin dışında huzuru aradıklarını ve bu şekilde madde ile tanışıp bağımlı olduklarını göstermiştir.

Ergenlik döneminde görülebilen önemli sorunlar arasında yer alan kavramlardan birinde bağımlılık olduğu bilinmektedir. Bağımlılık madde bağımlılığı, alkol bağımlılığı veya uçucu maddelere karşı geliştirilen bağımlılıktır. Ergenleri madde kullanmaya veya bağımlı olmaya iten çeşitli sebepler bulunmaktadır. Ergenlerin madde kullanımıyla ilgili belirtmiş olduğu görüşlere bakıldığında maddenin kullanımına neden olan ve bağımlılık geliştiren faktörlerin olduğu görülmüştür. Aşağıda yer alan ifadede madde bağımlısı bir ergen madde kullanmaya başlamasının ilk nedenini cinsel istismara uğraması olarak açıklamış ve madde bağımlısı olmasının sürekli olarak evden kaçmasına neden olduğunu söylemiştir.

Cinsel istismara uğramam sebebi ile psikolojik olarak zor süreçler yaşadım. Kendimi kötü hissediyordum. Hiç huzurlu değildim. Annemle babamın da ayrı olması sebebi ile kendimi yalnız hissettiğim zamanlar oldu ve arkadaş ortamında zaman geçirmek baya kendimi iyi hissettiriyordu. Kafam dağılıyordu. Arkadaşımın tavsiyesi üzerine bu istismarı unutmak için rahatlamak için maddeyi denemek istedim. Sonrasında düzenli madde kullanmaya başladım. Madde kullanımıyla birlikte rahatlamaya ve unutmaya başladım. Ancak bu durum maddeyi kullanmakla kalmadı. Madde kullandığım kişiler beni tehdit etti. Annemle tehdit ettiler beni ve böylece madde satmaya başladım. Son zamanlarda madde kullanıp aynı zamanda satıcılığı yaptığım bir 'şebeke olarak tanınıyor' ortam içindeyken beni annemi öldürmekte tehdit etmeleri sebebi ile her çağırdıklarında gidip uyuşturucu madde satıyordum, bazen şehir dışlarına çıkıyorum madde teslimi için kuryelik yaptım. O süreçte hep kaçtım ve eve gelmediğim zamanlar oldu. Bu süre zarfında istismara uğramış olabileceğimi bile düşünüyorum ancak madde etkisinde olduğum için çoğunlukla hatırlayamıyorum bile. Kuruma geldiğimde danışmanuma yaşadığım bu süreçleri anlattım ve ifade vermeye gönderdiler beni, her şeyi anlattım ancak hala o şahıslardan korkuyorum. Kurum beni tedavim için AMATEM'E gönderdiğinde satıcılık yaptığım ortamdan beni tanıyan bir kız geldi ve beni tekrar çağırdıklarını söyledi ve ben oradan kaçtım yeniden onların yanına gittim, bir süredir içmediğim maddeyi yeniden kullandım ve tekrar yakalanıp kuruma geldim. Aslında ne kadar kurtulmaya çalışsam da bir şekilde kendimi hep bu ortamlarda bu kişilerle buluyorum. Anneme zarar verirler düşüncesi beni bu ortamdan koparamıyor. Ve her defasında evden, kurumdan yeniden kaçıyorum... (Mavi 5, 17).

Görüşme yapılan ergenlerden biri ise ilk madde kullanımına neden olan olayın ebeveynlerinin boşanması olduğunu, annesini çok sevdiğini fakat kendisini bırakıp gittiğini, babasının ise başka bir kadınla evlendiğini, üvey annesinin iyi biri olduğunu ama babasını ondan çok kıskandığını, babasının doğru sınır koyamaması ve kısıtlayıcı davranışı sebebi ile önce madde kullanmaya daha sonra uyuşturucu kullanmaya başladığını en sonunda ise durumun torbacılık yapmaya kadar vardığını açıklamıştır.

Ailemi çok seviyorum aslında. Annem benimle zerre ilgilenmez öyle görünse de, beni terk edip gitti zaten. Babam beni çok sever, babam benim için bambaşka bir yeredir. O benim ilk kahramanım. Ancak üvey annemle evlendikten sonra kıskançlığımdan ve babamın doğru sınır koyamamasından ve birçok şeye izin vermesi nedeniyle işler sarpa sardı. Arkadaşlarıma çabuk güvenmeye, gereksiz insanları hayatıma sokmaya başladım böylece. Madde kullanmaya başladım bu dönemlerde. Ama babamın beni çok sevdiğini biliyorum. Üvey annemin de beni sevdiğini biliyorum, o da iyi biri. Ama ben bu yeni aile yaşantısına uyamadım açıkçası. Çok küçükken bunları yaşayınca daha sonra da uyuşturucuya alıştım, kötü arkadaş çevresi, torbacılar falan... (Mavi 7, 16).

Yapılan görüşmelerde herhangi bir sebepten dolayı madde bağımlısı olduğunu bildiren ergenlerin yanında, evden kaçma davranışı göstermelerinin sonucu madde bağımlısı olduğunu, madde kullanımına bu şekilde başladığını bildiren ergenlerin olduğu da belirlenmiştir.

İlk kez evden kaçtığımda ablamın vasıtasıyla tanıştığım adamın yanına gittim, beni zorla tehdit ederek bir süre evinde alıkoydu zaten maddeye başlamamda onun yüzünden olmuştur. Onun evine gittiğimde beni bir odaya kilitledi ve iki saatte bir hap veriyordu ancak bu hapın ne hapi olduğunu bilmiyordum sadece uyku halinde oluyordum ve ayakta durmakta zorlandığım için neler olduğunu hatırlamıyorum ama zarar verdiğini hatırlıyorum. Oradan çıktıktan sonra o adamın tehdit etmesi sebebi ile aileme de bir şey anlatamıyordum. Tüm bunları aileme anlattığımda şikâyet etmek için karakola gittik. Beni oradan kurum bakımına verdiler. Ama sonrasında aileme teslim oldum... (Mavi 8, 15).

Madde bulmak amacıyla kaçıyordum. Erkeklerle para karşılığı birlikte olmak ve madde almak için evden ayrılıyordum. Annem şizofreni. Babam yazık hangi biriyle uğraşsın. Abimde madde bağımlısı hocam. Annemin hastalığı ile birlikte biz

darmadağın olduk. Babam onunla ilgileniyor hep. Doktorlarla uğraşiyor. Biz zaten başıboş kaldık. Hangimize yetişsin adamcağız. Abim madde krizlerine giriyor. Evdeki eşyaları satıyor madde bulmak için. Ben ise evden kaçıyorum. Madde bulacağım ortamlara giriyorum hep... (Mavi 12, 15).

Yukarıdaki görüşmede evden kaçma eyleminden dolayı madde bağımlısı olduğunu belirten ergenin daha sonra evden kaçtığına pişman olduğu çünkü sokakların ve kişilerin güvenilir olmadığı ve başına kötü şeyler geldiğini söylediği görülmüştür.

İlk kez kaçıp aileme teslim olduktan sonra ikinci kez evden kaçtım evden kaçtıktan sonra 5- 6 kişilik erkek grubu ile beraber bir yerde otururken şahısların madde kullandıklarına şahit oldum bende onların kullandığı sırada eroin maddeden kullandım. Ailem karakola giderek kayıp ihbarında bulunduğu için polisler tarafından bulunarak tekrar kurum bakımına alındım. Ailem de benle başa çıkamıyor. Madde ihtiyacı ile evden ayrılıyorum ama sonra eve dönmek istiyorum. Çünkü dışarıda başıma daha kötü şeyler geliyor hocam... (Mavi 8, 15).

Aşağıda madde bağımlılığı nedeniyle evden kaçma davranışı gösteren ergenin, eve geri dönmenin zor olduğuna aslında bu durumdan kurtulmak istediklerine ama başaramadıklarına ve evdeki diğer bireylerin de bu duruma çok üzüldüğüne ilişkin farkındalığıyla ilgili görüşleri yer almaktadır.

İlk zamanlarda biri tarafından zorla alıkonulduğumda maddeye alıştırması nedeniyle kaçıyordum. O adam beni alıkoyduktan sonra ailemin yanına döndüm ve ablamda madde bağımlısıydı ablamın evde yaşadığı madde krizlerine şahit oldum ve şahsın bana zorla kullandığı hapi arayış içine girmem sebebi ile kaçma davranışında bulundum. Ablama da kendime de madde bulmak için izinsiz ayrılıyordum. Babam destek olmaya çalışıyordu ama başa çıkamıyordu. Maddeye bulaşınca geri dönüşü zor hocam. Herkes mahvoluyor evde. Ablamın ve benim madde kullanmam ailemi yıprattı bize güvenlerini zedeledi. Ailemin çok üzüldüğünü biliyorum özellikle ablamın yaşamış olduğu madde krizlerinde ve benim evden kaçtığımda hatta buraya gelmemde ailemin çok fazla üzüldüğünü biliyorum. Annemi ve babamı üzmem istemiyorum ancak kendime engel olamıyorum ve bir şekilde evden kaçarak madde arayışı içine giriyorum. Ailemi de çok üzdüm. Onlar yoksulluk içindeler zaten. Babam hasta çalışmıyor... (Mavi 9, 15).

Madde bağımlısı olan ergenin, maddeyi bırakma yönündeki kararlılığıyla ilgili görüşü, hayatına yeni bir başlangıç yapmak istemesini göstermektedir.

Şimdi ipin ucunu tuttum ama bırakmaya hiç niyetim yok. Kendi hayatım için elimden geleni yapacağım. Elin adamlarıyla torbacılarıyla takılacağıma benim neyim eksik bir mühendisle ben de neden oturmamayım... (Mavi 7, 16).

3.6. Şiddet; “Sevgi görmediğim yerden kaçıyorum...”

Ergenlerin evden kaçma davranışı sergilemelerinde önemli olan dördüncü başlık ise şiddet faktörüdür. Şiddet faktörünün önemli bir konu olduğu ve birçok davranışın nedenini anlamlandırmada oldukça belirleyici olduğu ifade edilebilir. İçli (1995), bu ifadeyi destekler nitelikte, şiddetin sosyal sorunlar arasında yer aldığını, insanlığın gün geçtikçe saldırganlaştığını özellikle ailelere bu konuda önemli sorumluluklar düştüğünü çünkü ailede şiddete maruz kalan bireylerin de başkalarına karşı şiddet içeren davranışlarda bulunacağını belirtmektedir.

Şiddete maruz kalan kişi çözümün bu yol olduğunu sanmakta, sağlıklı düşünememektedir ve başkalarına da şiddet uygulamaktadır. Bu durum eşi tarafından fiziksel şiddet gören kadının çocuklarına dayak atması ile örneklendirilebilir. Çocuklar da çözümü şiddette aramakta ve şiddet genetik kod gibi bir üyeden diğerine sosyal öğrenmeyle aktarılmaktadır. Çocukların şiddetle tanıştığı ilk yer olumlu şeylerin yanında olumsuzlukları da öğrenip maruz kaldığı aile ortamıdır (Işıksan ve Şenver Yıldırım, 2006). Koşar (1989), çocuğa uygulanan şiddetin literatürde “çocuk ihmal ve istismarı” şeklinde adlandırıldığını belirtmekte ve çocuğa bakan kişilerce çocuğa fiziksel, duygusal, cinsel açıdan kötü davranmayı çocuk istismarı olarak açıklamaktadır. İlgili literatürde fiziksel ve cinsel istismarın daha çok olduğu görülmektedir.

Çocuklarını ihmal eden ailelerin özellikleri ele alındığında, benlik saygılarının düşük (Kozcu, 1991), çocuklarına kötü davranan (Arıkan, 1988), baskı kurmaya çalışan (Coontz ve Martin, 1988), erken yaşta evlenip erken çocukları olan, çekirdek aile özelliği göstermeyen büyük geniş aile olan, sosyal çevresi sınırlı olan (Horton ve Cruise 2001), psikolojik sorunları olan, stres altında olan (Gaudin ve diğerleri, 1988) ve kendilerinin de şiddet geçmişi olan (Işıksan ve Şenver Yıldırım, 2006) ebeveynler oldukları

görülmektedir. Ailelerin bahsedilen sorunları anlaşılmadığı ve çözüme kavuşturulmadığı sürece çocuk ihmali ve istismarını önlemenin kolay olmayacağı ifade edilebilir. Yerli ve yabancı literatür tarandığında çocuk ihmali ve istismarıyla ilgili çeşitli çalışmaların yapılmış olduğu gözlemlenmiştir. Birkaç tanesi ele alınacak olan çalışmalardan ilki Mousavi ve Rogers (2001)'ın Tahran'ın beş eyaletinde 2240 öğrenciyle yapmış olduğu çalışmadır. Bu çalışma ile çocuk istismarının lise öğrencileri arasında var olup olmadığı varsa etkilerinin neler olduğunun öğrenilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin %24'ü fiziksel, %34'ü duygusal şiddet gördüklerini ve %42'si ise yaşamlarında mutlaka bir kez de olsa dayak yediklerini belirtmişlerdir. Çalışmalardan ikincisi Preiffer ve diğerleri (1999)'nin farklı şehirlerden 16.190 ergenle, yaşamları boyunca şiddete uğrayıp uğramadıklarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmadır. Ergenlerin %9.8'i çocukluklarında kendilerine kötü davranıldığını, %29,6'sı hafif, %17.2'si ise ağır şekilde dayığa maruz kaldığını, %42'si ise şiddet görmediğini ifade etmişlerdir. Çalışmalardan üçüncüsü ise Işıksan ve Şenver Yıldırım (2006)'ın Ankara'nın Altındağ ilçesindeki 9 okuldan toplam 380 lise öğrencisiyle, aile içinde şiddete maruz kalma durumlarını belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmadır. Çalışma sonucunda babalar tarafından ergenlere veya kardeşlerine %18.6, annelere %8.5, ailedeki tüm bireylere %12.8 oranında fiziksel şiddet uygulandığı saptanmıştır. Ailelerin yaklaşık 1/3'ünde babanın çocuğa şiddet uyguladığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ise görüşmecilerin yarısının ailesi tarafından hem duygusal hem de fiziksel şiddete maruz kaldığı belirlenmiş ve ergenlerin evden kaçma nedenleri arasına şiddet faktörünün eklenmesine neden olmuştur.

Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerden, kaçmalarına neden olan sebepleri paylaşımları istendiğinde, aileden gördükleri şiddet unsurunun ön plana çıktığı, ergenlerin çoğunun baba tarafından uygulanan fiziksel şiddete ve anne tarafından ise sözel psikolojik şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Görüşmeciler, ebeveynlerinin kendilerine şiddet uygulamak yerine sevgiyle, birazcık anlayışla yaklaşımları durumunda her şeyin daha farklı olacağını belirtmişlerdir.

Babamla hakaret, çatışma ve şiddet içeren sorunlar yaşadım. Birkaç kez demirle dövdü beni. Hatalarım vardı evet ama dövülmeyi hak etmedim. Birkaç kez ağzım yüzüm kan içinde karakola gittim. Dudağımda hala izleri mevcut. Kaç kez dudağım patlamıştır sayamadım bile. Ailemle yaşadığım sorunlar şiddet ve hakaret.

Babamın sıkça başvurduğu şeyler arasında. Beni dövmesi bile hakaretlerinden daha az acıtıcı. Babam bana çok hakaret eder. Beni ahlaksız olmakla suçlar. Aslında bana ettiği hakaretler o kadar ağır ki onları edebilmiş olmasına katlanamıyordum. Ve sabit bir yerde kalamıyorum artık. Sevgi görmediğim yerden kaçıyorum. Annem ben 8 yaşında iken vefat etti. Kanseri olduğunu söylüyorlar. Babamla 8 yaşından sonra tanıştım aslında. Kurduğumuz bağ sanırım bu yüzden çok sağlam değil. Babamla yaşamaya başladıktan sonra 12 yaşında iken kaçırdım. Aslında Kızılay’da bir çocukla tanıştım. Ama onun yaşı büyüktü. Ben özgür takılmak hevesinde idim. Sonra ben bu şahsın elinden kaçarak kurtuldum. Karakola sığındım. Babama teslim edildikten sonra babam başımıza gelen olayın suçlusu olarak hep beni gördü. İlk istismara uğradıktan sonra beni alıp sevgiyle iyileştirebilirdi. Başıma gelen olayı bana hiç unutturmadılar. Sevgi ve ilgi yerine hakarete uğradım. Ve çevrede yayıldı. Herkes adımı çıkardı. Bu yüzden evden sık sık kaçtım... (Mavi 2, 16).

“Ailenizle sorunlar yaşıyor musunuz?” sorusu altında verilen cevapların ise şiddet unsurunun boyutlarını ön plana çıkardığı görülmüştür.

Çocukluğumdan beridir sorun yaşıyorum. Hep kavga ve şiddet ortamında büyüdüm. Sahip çıktılar evet hocam ama huzur içinde büyütmediler. Şiddet gördüm. Babam öfkesini kontrol edemez onun kafatasını değiştirmek isterdim. Daha sakın olsun isterdim. Bize şiddet uygulamamış bir baba olmasını isterdim. Erkek kardeşim ve benim bu nedenle psikolojimiz bozuldu. Sevgiyi ve huzuru dışarıda aradım. Erkek arkadaşım da bulduğuma inandım. Hep şiddet kavga dövüş vardı. Çatışma vardı küçük konularda bile. Kavga çıkmayan bir gün bile yoktu. Bence ailelerin çocuklara sahip çıkması lazım. Bir çocuk aile içinde huzurlu ise dışarıda hiçbir şey aramaz. Ben de evde huzuru bulamadığım için şiddet gördüğüm için dışarı kaçtım... (Mavi 3, 17).

Kuruluşa ilk geldiğimde üvey annem ve babamdan fiziksel ve sözsöz şiddet gördüğümü söyleyerek gelmiştim. O zamanlar evden izinsiz çıkmam, gece ayrılmam, eve gelmemem sebebi ile babam bana karşı kızgındı ve tabii ki bana bu sebeple daha kötü davranıyordu, sürekli benden yorulduğunu söylüyordu, evden çıkmam için bana vurmuşluğu oldu, ağız kavgalarımız oldu, üvey annemi evden

çıkmaq için bende hırpaladım oda beni ama sonrasında kurum bakımına yerleştirildim... (Mavi 8, 15).

Ergenlerin evdeki kavga ve şiddet ortamına kendi çocukluğundan beri şahit olduklarını genellikle eşlerden babanın anneye fiziksel ve hakaret dolu şiddet uyguladığı bu durumun hem aileleri hem de kendileri için birçok olumsuz sonuca neden olduğunu belirtmişlerdir.

Bizim sorunumuz çocukken şiddetti. Şiddetin içinde büyüdük. Babam annemi çok döverdi hocam. Çünkü çok kıskançtı. Annemle babam arasında sevgi yoktu ki. Neden evlenmişler hiç anlamazdım. Böyle sorunlarımız vardı. Annem başka adamlarda arardı sevgiyi babam başka kadınlarda. Böyle bir evlilik nasıl olur. Annem biz küçükken bir adamla kaçmıştı 3 gün eve gelmemişti. O zamandan sonra hiçbir şey düzgün gitmedi. Şiddet babamla annem arasında gün geçtikçe çoğaldı. Çocukluğumuzu düşünürsem buna tanık olmak büyük bir sorundu hocam. En çok ablam maruz kaldı ben daha az belki. O daha çok gördü. Bide babam onu da çok döverdi. En çok annemi tabi. Babamın kıskançlığı vardı. Ve çalışmazdı. Çalıştığını da dışarıda yerdı. Bizim çok aç uyuduğumuz gün vardır. Çocukluğumda annemin çalışıp kazandığı parayı da aldığını dışarıda yediğini hatırlıyorum. Yani yoksulluğu da çok yaşadık. Daha sonra biz köyde 7-8 yaşlarımıza kadar kümeste çalıştık. Ve orada yaşadık. Bu zor bir yaşamdı hocam. Kümeste yaşayan insan ne kadar bilinç kazanabilir ki. Şehir hayatına bu yüzden ayak uyduramadı ailem... (Mavi 4, 17).

Biz şiddetle büyüdük hocam. Benim yaşımdaki çocuklar sevgiyi öğrenirken ben şiddeti öğrendim. Babamın tutumları çok kötüydü. İyi bir baba olsaydı bu şekilde sorunlarımız olmayabilirdi. Pavyonda çalışıyor. Daha iyi bir işi olabilirdi. Ve ailesine sahip çıkan bir baba olmadı. Anneme uyguladığı şiddet ile büyümemiz, annemle babamın ayrılması, hem annemde hem babamda yaşarken sığınamamış bir çocuk olmam yaşadığım sorunlar ve bunların kaynağı ailemin parçalanmış bir aile olması. Sorunlarımız hep bundan kaynaklı. Aslında farklı olsaydı ailemiz biz de farklı olurduk. Ben annemle babamın ayrı olmasını istemezdim. Birlikte olmalarını isterdim babamın bana ve ailesine sahip çıkmasını isterdim. İyi bir işi olmasını belki de. Ama babam bunların yerine şiddeti seçti ve biz bu duruma geldik... (Mavi 1, 15).

Ergenlerin evde gördükleri şiddet ortamı nedeni ile evden kaçtıktan sonra genellikle erkek arkadaşlarına sığındıkları, karşı cinsten sevgi ve ilgi aradıkları ancak eve döndükten sonra ise yine şiddet içeren uygulamalara uğradıkları görülmektedir.

Ailemin bana şiddet uygulamaları nedeniyle evden ayrıldım. Sonrasında erkek arkadaşına kaçtım ve birlikte olduk. Ben hamile kalmışım. Tuvalette doğum yaptım. Ailem ve benim için büyük bir şoktu. Doğum yaptığımı anladıktan sonra ailem bebeği reddetti. Bana eziyet ve kötü muamelede bulundu. Bebek ise yuvaya gönderildi. Ondan vazgeçemedim. Bebeği almak için erkek arkadaşımın yanına kaçtım. Kaçtığım için kayıp ilanında bulundu ailem. İlk kabul birimine gönderildim. Ailem beni almak için geldi ancak binlerce hakaret ettiler. Bebeği ve beni asla kabul etmediler. Bana şiddet uyguladılar şefkat göstermediler bebeğime de sevgi göstermediler ve kötü aşağılayıcı sözler söylediler. Ne ben ne de bebeğim sığamadık şu hayata... (Mavi 3, 17).

Annemle kavga etmiştik. Annemle kavgaya girdiğimizde bana küfür ve hakaret eder. Benim de canıma tak etmişti artık. Ben de evden ayrıldım ve erkek arkadaşımın yanında dört gün kaldım. Ailem polisi aramış. Kayıp ihbarında bulunmuş. Sonra ben kendim eve döndüm. Annem bana yine küfretti, ben de karakola döndüm. Sonra eve geldim. İlk deneyimim böyleydi. Sonra da en az 30 kez. Bir kez değil. Sürekli evden ayrıldım. Hatta hobilerim arasında diyebilirim. 15 yaşında iken ilk ayrıldım. Sonrası devam etti... (Mavi 6, 17).

Babam en çok anneme, sonra ablama, onlara göre ise bana daha az şiddet uygulayan bir adamdı. Evde dayak vardı. Babamdan hiç sevgi görmedik. Annem de başka adamlarda aradı sevgiyi. Babam da başka kadınlarda. Ben de dışarıda sevgiyi aradım hocam. Evden izinsiz ayrılmama sebep olan şeyler aslında bunlar. Erkek arkadaşımın bana ilgi göstermesi hoşuma gidiyordu. Çünkü evde ilgi odağı hiç olamamıştım... (Mavi 4, 17).

3.7. Özgürlük Arayışı; “Özgür olmak güzelde de sonucu kötü...”

Ergenlerin evden kaçma davranışı sergilemelerinde önemli olan beşinci son başlık ise özgürlük arayışı faktörüdür. Ergenlik dönemi, bağımsızlık arayışının yüksek olduğu

dönem olarak ifade edilebilir. Curtis (1992), ergenlik döneminde görülen bağımsızlık arayışının ergenin kimlik oluşturma yolunda önemli bir çaba olduğundan bahsetmektedir. Ergenlik dönemindeki özgür olma arzusu kimi aileler tarafından desteklenirken kimi aileler tarafından ise baskılanmaya çalışılabilir. McElhaney ve Allen (2001), özgür olma arzusu ebeveynler tarafından anlayışla karşılanan ergenlerin ebeveynleriyle çatışma yaşamadığını ve sosyal çevresi ile daha uyumlu olduğunu belirtirken ebeveynleri tarafından özgür olma arzusu desteklenmeyen ergenlerin ise problemlili, riskli davranışlarda bulunma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde Williams, Cox, Kouides ve Deci (1999), da kendi iradesiyle karar verebilen, tercih yapma özgürlüğü olan ergenlerin negatif davranışlar sergileme oranlarının az, doğru davranışlarda bulunmalarının ise fazla olduğunu belirtmektedir.

Toplumumuz açısından ergenlerin özgürlük arayışı kavramı ele alındığında ebeveynlerin geleneksel, kontrolcü ve aşırı korumacı tutum içerisinde oldukları ve bu tutumlara sahip olan ebeveynlerin çocuklara sorumluluk vermedikleri, karar alma süreçlerine onları dahil etmedikleri söylenebilir. Araştırmamızın sonuçları açısından değerlendirildiğinde aslında bu durumun görüşmelere net bir şekilde yansıdığı görülmektedir. Ergenlerle yapılan görüşmeler sonucu ebeveynlerin ergenlere güvenmediği, onları tek başına kararlar alabilen bireyler olarak görmedikleri, onlara güvenmedikleri, ergenler için neyin doğru veya yanlış olduğunu kendileri belirledikleri, arkadaş seçimlerine müdahale ettikleri, onlarla birlikte hareket etmedikleri ve onları baskıladıkları saptanmıştır. Dolayısıyla ergenlerin bu nedenlerden ötürü evden kaçma davranışında bulundukları anlaşılmıştır.

Ergenlik döneminin bireyin fiziksel, duygusal ve psikolojik olarak birçok değişim yaşandığı hassas bir süreç olduğu bilinmektedir. Bu hassas dönemde ergenlerin içerisinde yaşadığı aile, arkadaş ortamının ve sosyal çevrenin önemi oldukça kritiktir. Çünkü ergenliğin çocuklukla yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olduğu düşünüldüğünde, bu dönemde içinde bulunulan ortamdaki kişilerle etkileşimler, öğrenmeler ve deneyimler ergenin ileriki yaşlardaki yaşantısına yön verecektir. Dolayısıyla bu dönemdeki en önemli ortam ergenin ilk yetiştiği, öğrenmelerinin meydana geldiği aile ortamıdır. Aile ortamının ergene sunduğu sevgi ve anlayış en belirleyici unsurdur. Ancak ergenlerle yapılan görüşmelerde bu unsurların oldukça kıt olduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen görüşmeler

sonucunda ergenlerin ailelerinden görmüş oldukları baskılar sonucunda evden kaçtıkları görülmüştür.

Annem kötü arkadaşlarımın olduğuna inanıyordu. Dışarı onlarla çıkmama izin vermiyordu hocam. Ben özgür olmak istiyordum annem beni aşırı kısıtlıyordu. Kafese konulan özgür bir kuş düşünün hocam çıkmak için her şeyi yapmaz mı kafesin kapısını açık görse kaçmaz mı? İşte bende öyleydim. Hem de ilk mutfak camından atlayıp kaçtım. Bizim ev giriş ama sadece mutfakta demirler yok. Oradan atlayıp kaçmıştım. Sabaha karşı 5 falandı saat. Çok bunalmıştım hocam. Annem beni boğuyordu. Evde her işi ben yapıyordum. Annem öğlene kadar uyuyor. 6 kardeşiz ama annem sorumluluk alabilen biri değil bana göre. Ben evde temizlik bulaşık yemek her şeyi yapıyordum. Bide annem telefon bağımlısı ben genç bir kız olmama rağmen onun kadar telefonla ilgili değilim. Ben evde ev hanımı gibi hissetmeye başlamıştım... (Mavi 10, 16).

Kesinlikle annemden kaynaklanıyor. Hatta mümkün olsaydı ailemde annemi değiştirsek, yeni başka bir kadın yerine koysak, yemin ediyorum çok güzel bir hayatım olur belki evden bile kaçmazdım. Benim arkadaşlarıma ilişkilerim iyi olabilir, onlara değer veriyor olabilirim, erkek arkadaşım olabilir, ya da farklı tercihlerim, ailemin yaklaşımları böyle kötü olduğu sürece ben evden kaçmaya da devam ederim, onlarla ilişkiye de sınırlar koyarım. Küçük abim bile annemden yana olmasına rağmen beni korur, büyük abim de kızsı bile arkamdadır. Ama annemle yaşadığım sorunlar annemin yaklaşımından kaynaklanıyor, bundan eminim hocam. Çünkü aşırı baskı uygulayan bir anne... (Mavi 6, 17).

Babam bana kızınca ya da dışarı çıkmama izin vermeyince çok öfkeleniyordum 'sen kimsin, sana mı sorucam, tabiki çıkıcam, izin mi alacağım' gibi şeyler diyordum hep babama ve üvey anneme onlarda sonrasında bana öfkeleniyorlardı. Babam sürekli polislerle birlikte beni arıyordu ve arkadaşlarımın evinde bulununca sinirleniyordu. Ve bana kötü davranıyordu... (Mavi 8, 15).

Aşağıda evden kaçma davranışı gösteren ergenin ebeveynlerinin boşanmış olmasından ve babasının yeni bir kadınla evlenmesiyle birlikte kendisini baskı altına almasından bu yüzden özgürlük arayışı için evden kaçtığını gösteren ifadeleri yer almaktadır.

Özgürlük. Aslında aile yanında da özgürdüm. Ama benim düşüncem daha uç bir özgürlük istemem. Yani her şeyi yapabilme, istediğin saatte gelebilme gibi bir özgürlük ihtiyacı. Babam da o dönem kararlarında net olamadığından, ben de arkadaşlarıma çok çabuk güvendiğimden, evden çok kez ayrıldım izinsiz. Önceki dönemlerde babamdan çekinmiş olsaydım, evden ayrılmazdım. Ama ev ortamına alışamadım. Evden ilk ayrıldığım dönemde üvey annemi kabullenemiyordum. Diken üstünde oturuyordum. Sürekli dışarıdaydım. Sokaklarda. Ama işte bu durum da başıma çok ciddi sorunlar açtı. Üvey annemle ilk dönem ilişkilerimiz pek cici biciydi. Kötü biri değil. Ama babamı paylaşamıyorum onunla. Kıskanıyorum onu. Üvey anneme de bunu söyleyemedim yanlış anlar diye. Babama deli gibi bağılıyım. Ona çok alışmışım. O benim ilk arkadaşım, ilk sırdaşım, ilk kahramanımdır. Annem gibi beni bırakıp gider mi diye babamla ilgili korkularım oldu. Üvey annem hayatımıza girdikten sonrası da bu düşüncelerim daha da güçlendi. Biraz da dikkat çekmek amacıyla evden kaçtım... (Mavi 7, 16).

Özgürlük arayışı nedeniyle evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin kendilerini aile ortamı dışındaki arkadaş ortamında ve erkek arkadaşlarının yanında daha özgür hissettikleri fakat özgürlüğün sınırının olmadığı ve sonuçlarının kötü olduğuna ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Arkadaşlarımla buluştum. Onların yanına gidiyordum hep. Bazen gidecek bir yer bulamayınca ıssız bir gecekondu da tek kaldığım da oldu. Eve gitmeye korktum annem kızacaktı bağıracaktı kötü şeyler olacaktı bende terkedilmiş bir evde kalmıştım. Korkmuştum baya ama kalmıştım. Erkek arkadaşım da kaldığım da oldu. Bir gün sabaha kadar arabayla gezdiğimiz de oldu. Sonra okulun bahçesinde uyuduğumda. Yani bir sürü şey. Beni özgür ve mutlu heyecanlı hissettiriyordu. Bana kimse bir şey yapamaz diye cesaretim vardı. Ama özgürlüğünde sınırı yok be hocam. Sonu gelmez. Evden ayrılmaları farklı hayatları görmeme neden oldu. Arkadaşlarım çok uçuk yaşayanlar var. Yakın arkadaşımın dayısı ile tanıştım hatta sonra. Ve kendisiyle şu an hala davamız sürüyor. Şikâyetçi oldum kendisinden. Cinsel istismar davamız sürüyor. Umarım ceza alır. Diğer arkadaşlarımla başına daha kötü şeylerde gelmiş. Özgür olmak güzelde de sonucu kötü. Ama artık akıllandım. Kurumda çok şey öğrendim hocam... (Mavi 10, 16).

BÖLÜM 4

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, araştırma yöntemlerinden olan nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen ve detaylandırılmış görüşmelerden toplanan bilgilerin derinlemesine yorumlanmasıyla sonuçlandırılan amaçsal bir çalışmadır. Çalışmadan elde edilmiş olan sonuçlar neticesinde üzerinde durulması gereken belli başlı hususların olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu bölümünde bu hususlar üzerinde durulacak ve bu hususlar üzerinden öneriler sunulacaktır.

Araştırmadan elde edilen bulgular, evden kaçan ve kurum bakımında olan ergenlerin “duygusal faktörler” (sevgisizlik ve ilgisizlik), “ailenin işlevleri” (aile bağlarının güçlü olmaması, boşanmış ebeveynler ve parçalanmış aile yapısı), “bağımlılık” (madde kullanımı), “şiddet” (sözel ve fiziksel şiddet) ve “özgürlük arayışı” gibi nedenlerden dolayı evden kaçma davranışında bulunduklarını göstermektedir. Evden kaçma davranışı sergileyen ergenlerin bu şekilde, ebeveynlerinin dikkatini çekmek, ebeveynlerini cezalandırmak, evin huzursuz ortamından uzaklaşmak, evdeki şiddetten korunmak, madde bulmak ve onların deyimiyle “özgürlüğüne kavuşmak” niyetlerine ulaşmak istedikleri saptanmıştır.

Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin duygusal faktörlere bağlı kaçma nedenlerinin altında, sevgisizliğin, kimi zaman hiç kimi zaman ise yeteri kadar ilgi görememenin, bu ilgisizliğin ve sevgisizliğin özellikle baba tarafından gösterilmiyor olmasının, sevgisizliğe bağlı olarak kendilerini “yük” gibi görmelerinin, ihtiyaç duydukları sevgiyi ve ilgiyi ev dışındaki arkadaş ortamlarında ya da karşı cinsten görmelerinin, bu ortamlarda kendilerine ilgili davranılmasının diğer bir ifadeyle “özel ve ayrıcalıklı” hissettirilmelerinin, kardeşler arasında ayrımcılık yapılmasının, olduğu saptanmıştır.

Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin ailenin işlevlerine bağlı kaçma nedenlerinin en önemli faktör olduğu görülmüştür. Ergenlerin tamamına yakını evden kaçma sebeplerinin asıl nedenini aile yapısından kaynaklanan problemlere bağlı olarak açıklamışlardır. Ergenlerle yapılmış olan görüşmeler sonucunda aile ortamı içerisinde birlikteliğin olmadığı, görüşmecilerin yarıya yakınının ebeveynlerinin boşanmış,

parçalanmış aile yapısına sahip olduğu, boşanma sonrası tek ebeveynli aile yaşantısında ergenlerde ilgisizliğe bağlı duygusal boşluklar olduğu, ergenlerin ebeveynlerini sorumluluk sahibi olarak görmedikleri, ebeveynlerinin aile kurumunun gerektirdiği işlevleri yerine getiremedikleri belirlenmiştir. Ergenler eğer kendilerine sevgi ve ilgi gösteren ebeveynleri olsaydı olumsuz davranışlara sapmayacaklarını, evden kaçmayacaklarını belirtmişlerdir. Görüşmecilere “Aile ve ev sizin için ne anlam ifade ediyor?” diye sorulduğunda alınan yanıtların çoğunlukla olumsuz olduğu özellikle de ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin kendilerini daha çok yalnız hissettiği, tek ebeveynli olmanın meydana getirmiş olduğu eksiklikten dolayı, yanında olmayan ebeveyninin sevgisine ihtiyaç duyduğu, üvey anne veya babasıyla kendi öz ebeveyninin sevgisini paylaşamadığı, ebeveyninin dikkatini çekmek için evden kaçmaya başvurduğu, bu şekilde dikkat çekmeyi başardığını ve bu durumu devamlı hale getirdiği, gerçek aile ortamının nasıl bir şey olduğunu bilmedikleri ve böyle bir ortama ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır.

Aileleriyle sorunları olan ergenlerin evden kaçmaları sonucu kendileri gibi aile sorunları olan bireylerle ilişki içinde oldukları, olumsuz ortamlarda suçlu kişilerle iletişim içerisine girdikleri ve suç teşkil eden eylemlerde bulundukları görülmüştür. Nihayetinde ergenlerin evden kaçma davranışı sergilemelerinde ailenin işlevlerini yerine getirmemesinin ana belirleyici etken olduğu saptanmıştır.

Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin bağımlılık faktörüne bağlı kaçma nedenlerinin altında aile yapısının olduğu görülmüştür. Aile veya ev ortamındaki huzursuzluğun, şiddetin, ilgisizliğin, parçalanmış aile yapısının, ekonomik sorunların ve dışarıdaki yaşamın cazibeli görünmesinin ergeni ev dışındaki hayata sürüklediği ve bu ortamda ergenin arkadaşlarının tavsiyesiyle veya rahatlama ya da evdeki sorunlardan uzaklaşma isteğiyle maddeyle tanıştığı, maddeyle tanıştıktan sonra bağımlılık kazandığı sonuç olarak ise evden kaçma davranışının tekrarlandığı saptanmıştır. Aile yapısının ya da ev ortamındaki sorunların ergeni evden kaçarak madde kullanmaya ittiği, madde kullanımının da bağımlılığa yol açarak evden kaçma davranışının tekrarlanma olasılığını artırdığı hatta ergenin suç teşkil eden eylemlerde bulunmasına neden olduğu belirlenmiştir. Görüşmeler sonucunda ergenlerin yarıya yakınının madde kullandığı ancak bağımlılıktan kurtulma yönünde istek ve çabalarının olduğu anlaşılmıştır.

Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin şiddet faktörüne bağlı kaçma nedenlerinin altında, özellikle babaları tarafından uğramış oldukları fiziksel ve duygusal

ihmal veya istismar bulunmaktadır. Ergenlerin çoğu kendilerinin ve diğer aile üyelerinin babasının fiziksel şiddetine uğradığını belirtmişlerdir. “Ailenizle sorunlar yaşıyor musunuz?” sorusuna ergenlerin verdiği yanıtların şiddetin boyutunun ortaya çıkarılmasında etkili olduğu görülmüştür. Ergenlerin evdeki kavga ve şiddet ortamına kendi çocukluğundan beri şahit oldukları genellikle eşlerden babanın anneye ve kendisinin de içinde bulunduğu diğer aile üyelerine fiziksel ve hakaret dolu şiddet uyguladığı bu durumun hem aileleri hem de kendileri için huzursuzluk ve korku yarattığı dolayısıyla bu ortamdan uzaklaşmanın yolu olarak evden kaçmalarına neden olduğu saptanmıştır. Şiddetin bulunduğu ev ortamından kaçan ergenlerin genellikle arkadaş ortamına ya da karşı cinse sığındığı, onlarda sevgiyi, şefkati aradığı ancak eve döndükten sonra ise artan bir şekilde yine şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Evden kaçma davranışı gösteren ergenlerin özgürlük arayışı faktörüne bağlı kaçma nedenlerinin altında, ebeveynlerinden gördükleri baskıcı tavırların, ailenin işlevselsizliğinin, özellikle babanın uyguladığı fiziksel şiddetin olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle ergenlerin kendilerini aile ortamı dışındaki arkadaş ortamında veya erkek arkadaşının yanında daha huzurlu ve özgür hissettiği dolayısıyla evden kaçma girişiminde bulunduğu görülmüştür.

Buraya kadar olan kısımda araştırmanın sonuçları ifade edilmiştir. Buradan sonraki kısımda ise araştırmadan elde edilen bulgular ve çalışma sırasında gerçekleştirilmiş olan gözlemler sonucunda önerilere yer verilmiştir.

- Ergenlik döneminde görülen sorunların temelinde aile sisteminin önemli bir belirleyici olduğu görülmektedir. Aile yapısındaki iyileşmenin ergenin iyilik durumunu etkileyeceği bilinmektedir. Bu yüzden aile yapısının iyileştirilmesi, ailedeki bireylerin sağlıklı, aile kurumunun işlevsel olması adına makro düzeyde iyileştirmelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın projeleri, çalışmaları bulunmaktadır. Ancak bu konudaki çalışmaların ve gerekli desteğin artırılması ve daha çok dezavantajlı durumda bulunan ailelere ulaştırılması gerekmektedir.
- Ailenin ekonomik, sosyal ve psikolojik yönden işlerliğinin ve iyiliğinin sağlanması adına Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sivil toplum kuruluşları ile ortaklaşa çalışmalar yürütmelidir.

- Bakanlığın yürüttüğü çalışmaların duyurulması hususunda basın yayın organlarıyla işbirliğine gidilmeli ve bu konuda farkındalık oluşturacak kampanyalar düzenlenmelidir.
- Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ile okul sosyal hizmetinin yaygınlaştırılması ve tüm okullarda uygulanması için gerekli desteği göstermelidirler. Okul sosyal hizmetinin tüm okullarda uygulanmasıyla ergenlerin evden sonra zamanını en çok geçirdiği yer olan okullarda, sosyal hizmet uzmanları ergenlerin sorunlarını, ailedeki ekonomik, sosyal ve psikolojik güçlükleri öğrenebilir ve çözümler sunabilir.
- Okul sosyal hizmet uzmanları sorunların tanımlanmasında ve sorunlara müdahale edilmesinde ekolojik bakış açısını, sistem yaklaşımını kullanmalı ve müdahalelerinde güçlendirme yaklaşımına yer vermelidir. Çünkü müdahalenin etkililiğinin sorunların doğru tanımlanmasından geçtiği bilinmektedir. Ergenin sorunları ise sosyal çevresinde bulunan arkadaş, okul, aile gibi birçok sistemle olan etkileşimiyle ilgilidir. Bu yüzden okul sosyal hizmet uzmanının bu sistemlerin her birine değerlendirmelerinde yer vermesi sağlıklı çözümlemeler yapmak ve gerekli kaynaklarla bağlantı kurmak adına önem taşımaktadır.
- Okul sosyal hizmet uzmanı, okul sisteminin içerisinde yer alan idareciler, öğretmenler, rehberlik servisleri ve psikologlar ile birlikte çalışmalarını yürütmeli onlardan elde ettiği bilgileri de müdahalelerinde kullanmalıdır. Çünkü bu alt sistemlerin her birinin ergenle ve ailesiyle farklı düzeylerde ve çerçevelerde ilişkisi bulunmaktadır.
- Okul sosyal hizmet uzmanları ergenlerde görülen madde bağımlılığı, suça bulaşma, okula devamsızlık yapma ve evden kaçma gibi problem davranışları azaltmaya ve önlemeye ilişkin olarak okullarda ergenlere yönelik bilinçlendirici eğitimlere yer vermelidirler.
- Okul sosyal hizmet uzmanları okul çevresinde olan ergenleri kötüye kullanma niyetinde olan madde satıcı, istismarda bulunucu suç örgütleriyle mücadele etmek konusunda aile, okul yönetimi ve emniyet gibi diğer sistemlerle devamlılığı bulunan ilişki içerisinde olmalı ve bu çetelerin sakıncaları hakkında okulda duyurularda bulunmalıdır.
- Okul sosyal hizmet uzmanları ergenleri aile ortamının sıkıntılarından kurtarmak ve yaşamda her şeyin negatif olduğu algısından uzaklaştırmak için spor, müzik,

yarışma, yüzücülük gibi okulun imkânları doğrultusunda olan veya bunlar için kaynaklar yaratabildiği aktivitelerle buluşturmalıdır. Ayrıca okul sosyal hizmet uzmanının ergenleri yetenekleri doğrultusunda yönlendirmeleri farklı alanlarda doyum sağlamalarını ve başarılar elde etmelerini de beraberinde getirerek problemli davranışlarda bulunmamalarını sağlayabilir.

- Aile içerisinde özellikle baba tarafından ergenlere ve diğer aile üyelerine uygulanan fiziksel şiddetin önlenmesine yönelik olarak okullarda ebeveynlere yönelik öfke kontrolü eğitimleri vermelidirler. Çünkü kontrol edilemeyen öfkenin fiziksel veya duygusal ihmal ve istismara neden olduğu görülmektedir.
- Okul sosyal hizmet uzmanları boşanmış ebeveynlerin çocukları için bir araya gelmelerine, sağlıklı diyalog kurmalarına, birlikte vakit geçirmelerine ve sorunsuz şekilde aktivitelerde bulunmalarına öncülük ederek parçalanmış aile yapısının ergenler üzerinde yaratmış olduğu boşluğun ve duygusuzluğun giderilmesini sağlayabilir.
- Okul sosyal hizmet uzmanlarının değişimin ve ilerlemenin çok hızlı olduğu bu dünyadaki değişimlere ayak uydurabilmesi, sağlıklı tanılarda bulunabilmesi için aile ve ergenlerle ilgili daha fazla toplumsal araştırmalar yapması önerilebilir. Bu şekilde değişen ihtiyaçlar, sosyal çevre ve bilişim teknolojilerindeki yenilikler bireylerin hayatında yarattığı değişiklikleri anlamlandırmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, H. (1991). *Eğitim sosyolojisinin temel kavram ve alanları üzerine bir araştırma*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Anderson, T. L., & Mott, J. A. (1998). Drug-related identity change: Theoretical development and empirical assessment. *Journal of Drug Issues*, 28(2), 299-327.
- Arıkan, Ç. (1988). "Ailede çocuğa yönelik şiddet." Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 6(1-2-3) 81.
- Arslan, G. & Balkıs, M. (2014). The investigation of relationship between problem behaviors and family problems in adolescence. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 11-23.
- Arslan, G. (2012). *Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışların aile sorunları ve aile yapısı açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (7), 1: 40-54
- Aykara, A. (2010). *Kaynaştırma eğitimi sürecindeki bedensel engelli öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler ve okul sosyal hizmeti*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Babahanoğlu, R., ve Başer, D. (2017). Türkiye'de Okul Sosyal Hizmetinin Önemi Ve Gerekliği: Konya Örneği. *Journal of International Social Research*, 10(51).
- Baek, H., Roberts, A. M., Higgins, G. E., & Losavio, M. M. (2017). The impact of negative family environment and depression on running away from home among Korean adolescents. *International criminal justice review*, 27(3), 188-202.
- Balat, G. U., ve Akman, B. (2006). Lise öğrencilerinin psikolojik durumlarının sosyodemografik özelliklerine göre incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(1), 3-12.

- Barrett, A. E., & Turner, R. J. (2006). Family structure and substance use problems in adolescence and early adulthood: examining explanations for the relationship. *Addiction*, 101(1), 109-120.
- Barth, R. P. (1988). Social work practice to reduce under achievement. *Urban Education*, 22, 460 – 475.
- Bass, D. S. (1992). *Helping vulnerable youths: Runaway & homeless adolescents in the United States*. National Assn of Social Workers Press.
- Buehler, C., Benson, M. J., & Gerard, J. M. (2006). Interparental hostility and early adolescent problem behavior: The mediating role of specific aspects of parenting. *Journal of Research on Adolescence*, 16(2), 265-292.
- Bukatko, D. and Daehler, M. W. (1992). *Child development*. Boston, MA: Houghton Mifflin Company.
- Bulut, I. (1990). Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) El Kitabı. *Özgüzel Matbaası*.
- Coban, M. A. I., & Bulut, I. (2016). Ergenler için kentin riskleri: Grupla sosyal hizmet müdahalesi örneği. *Journal of Human Sciences (Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi)*, 3(13), 4312-4324.
- Conger, J. J. And Galambos, N. L. (1997). *Adolescence and youth: Psychological development in a changing world*.
- Coontz, P. D., & Martin, J. A. (1988). Understanding Violent Mothers and Fathers: Assessing Explanations Offered by Mothers and Fathers for Their Use of Control Punishment (From Family Abuse and Its Consequences: New Directions in Research, P 77-90, 1988, Gerald T Hotaling, et al, eds.--See NCJ-114483).
- Curtis, S. (1992). Promoting health through a developmental analysis of adolescent risk behavior. *Journal of School Health*, 62(9), 417–420.
- Çakıcı, S. (2006). Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne-çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi. *Unpublished Master's Thesis, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

- Demircioğlu, H. (2012). *Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duman, N. (2016). Okul Sosyal Hizmetinin Tanımı, Kapsamı ve Çocuk Koruma Sistemi İçindeki Yeri. *Sosyal Hizmet Dergisi* (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını), 2014(Okul Sosyal Hizmeti Özel Sayı), 1-7.
- Dupper, D. R. (2013). *Okul sosyal hizmeti: etkin uygulamalar için beceri ve müdahaleler*. Maya Akademi Yayın.
- Duru, E., & Arslan, G. (2014). Evlenmek amacıyla evden kaçan kız ergenler: Bir olgubilim çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 36-48.
- Duyan, V. (2010). Sosyal hizmet temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri, *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği*, s. 262-85.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, genç, ana babalar*. Bilgi Yayınevi.
- Englander, S. (1984). Some Reported Correlates Of Runaway Behavior İn Adolescent Females. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 52, 484-485.
- Ercan, R. (2011). “Modern Çocukluk Paradigması”. *Journal of World of Turks*.
- Farrow, J. A., Deisher, R. W., Brown, R., Kulig, J. W., & Kipke, M. D. (1992). Health and health needs of homeless and runaway youth: A position paper of the Society for Adolescent Medicine. *Journal of Adolescent Health*, 13(8), 717-726.
- Frey, A. ve N. George-Nichols (2003). Intervention practices for students with emotional and behavioral disorders: Using research to inform school social work practice. *Children and Schools*. 25, 97-102.
- Furstenberg, F. F., Jr. (2010). On a new schedule: Transitions to adulthood and family change. *The Future of Children*, 20, 67–87.
- Gallatin, J. (1995). Ergenlik kuramları. Ergenliği anlamak (49-80), *İmge Yayınevi*.

- Gander, Mary J., and Harry W. Gardiner. (2010). "Çocuk ve ergen gelişimi " (7. Baskı). İmge.
- Gaudin Jr, J. M. (1988). Treatment of families who neglect their children. USA: Families in Trouble Series, (4). Ed: Elam W. Nunnally Catherine S. Chilman, Fred M. Cox.
- Gükltekin Akduman, G., Akduman, B., & Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 42(4), 156-161.
- Hashmi, S. A. B. A. (2013). Adolescence: An age of storm and stress. *Review of Arts and Humanities*, 2(1).
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: implications for substance abuse prevention. *Psychological bulletin*, 112(1), 64.
- Holland, S., Renold, E., Ross, N., & Hillman, A. (2008). The everyday lives of children in care: using a sociological perspective to inform social work practice.
- Horton, C. B., & Cruise, T. K. (2001). Child abuse and neglect: The school's response. Guilford Press.
- Hüseyinoğlu, S. (2017). *Korunmaya muhtaç çocukların korunma altına alınma nedenleri: İstanbul örneği*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Işıkkhan, V., & Yıldırım, Ş. Ş. (2006). Ergenlerin aile içi şiddete maruz kalma durumları ve aile ilişkilerinin değerlendirilmesi. *Toplum ve sosyal hizmet*, 17(2), 73-90.
- İçli, T. G., Öğün, A., & Özcan, N. (1995). Ailede kadına karşı şiddet ve kadın suçluluğu. Ankara: TC Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kargı E, ve Akman B, (2007). Üniversite Gençlerin Bakış Açısıyla Aile İçi Sorunlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(1), 31-8.
- Kennedy, A.C., Agbenyiga, D. L., Kasiborski, N., & Gladden, J. (2010). Risk chains over the life course among homeless urban adolescent mothers: Altering their

trajectories through formal support. *Children and Youth Services Review*, 32, 1740–1749.

Kılıç, Esra ve Özkan, Yasemin (2014). "Çocuk ve Aile Odaklı Sorunların Çözümünde Okul Sosyal Hizmet Uzmanlarının Önemi: Uzmanların Çocuk ve Ailelerle Çalışmada Sahip Oldukları Beceriler", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.18, s. 397-412.

Kirst-Ashman, K., & Hull, G. H.(1999) Understanding generalist practice.

Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.

Koşar, N. (1989). Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası: 42-48.

Kozcu, Ş. (1991). Çocuk istismarı ve ihmali. *Aile Yazıları*, 5(3), 380.

Kunt, V. (2003). Çocuk ve suç. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Antropoloji ABD.

Lerner, R. M., & Steinberg, L. (Eds.). (2009). Handbook of adolescent psychology, volume 1: Individual bases of adolescent development (Vol. 1). John Wiley & Sons.

Levinson, D. (2004). Encyclopedia of homelessness (Vol. 1). Sage.

McElhaney, K. B. ve Allen, J. P. (2001). Autonomy and adolescent social functioning: The moderating effect of risk. *Child Development*, 72(1), 220–235.

Morsünbül, Ü. (2011). Ergenlikte özerkliğin ve kimlik biçimlenmesinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

Mousavi, M. N., & Rogers, J. R. (2001). Child Abuse and Depression in Iranian Students: An Empirical Investigation.

Oyman, R.D, Karaşar, A. (2011). çocukların evden kaçma sorununa genel bir Bakış.İzmir İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Proje Geliştirme Birimi, İzmir İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Bülteni,, 8, 5-7.

Önal, S. (1990). Aile Sosyolojisi, Ege Üni. Yay. İzmir-1990.

Özateş, Ö. S., & Atauz, S. (2011). Sosyal hizmet uzmanlarının aileye dönüş ve aile yanında destek projesine ilişkin değerlendirmeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 101-112.

Özbay, H. & Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Özbay, H. M. (2000). Ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin kendilerini algılamalarıyla başvurmayanların kendilerini algılamalarının karşılaştırılması. *Yayınlanmamış doktora tezi*.

Özbesler, Cengiz ve Duyan, V. (2009). “Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, S. 154, s. 17-25.

Öztop, D. B., Özdemir, Ç., Ünal, D., Akgül, H., & Şahin, N. (2009). İntihar girişiminde bulunan 6-16 yaş grubuna ait 2002-2006 yılları başvuru kayıtlarının değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(11), 159-173.

Pfeiffer, C., Wetzels, P., & Enzmann, D. (1999). Innerfamiliäre Gewalt gegen Kinder und Jugendliche und ihre Auswirkungen. Hannover: KFN.

Robinson, N. (2003). My Child Has Run Away From Home!. Doctorate of Clinical Psychology at Macquarie University in conjunction with South West Child, Adolescent & Family Services.

Safyer, A. W., Thompson, S. J., Maccio, E. M., Zittel-Palamara, K. M., & Forehand, G. (2004). Adolescents' and parents' perceptions of runaway behavior: Problems and solutions. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(5), 495-512.

Sheafor, BW. ve Horejsi CJ. (2014). *Sosyal hizmet uygulaması için uzmanlaşmış teknikler ve ilkeler*. Nika yayınları.

Shukla, S. (2010). Problems of Adolescents According to the Secondary Schools' Teachers. Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/publication/301294720>.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. İmge Kitabevi Yayınları.

- Steinberg, L., & Monahan, K. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental psychology*, 43(6), 1531.
- Şahin, Ş. ve Özçelik, Ç. (2016). "Ergenlik dönemi ve sosyalleşme." *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi* 5, no. 1 (2016): 42-49.
- Thompson, S. J., & Pillai, V. K. (2006). Determinants of runaway episodes among adolescents using crisis shelter services. *International Journal of Social Welfare*, 15(2), 142-149.
- Thompson, S. J., & Pollio, D. E. (2006). Adolescent runaway episodes: Application of an estrangement model of recidivism. *Social Work Research*, 30(4), 245-251.
- Thompson, S. J., Bender, K., Windsor, L., Cook, M. S., & Williams, T. (2010). Homeless youth: Characteristics, contributing factors, and service options. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20(2), 193-217.
- Todres, L., & Holloway, I. (2004). —*Descriptive phenomenology: Life-world as evidence*. In F. Rapport, (Ed.), *New qualitative methodologies in health and social care research* (pp. 79-98). London: Routledge.
- Werner, E. E. (1985). *Stress ve protective factors in children's lives*. In *Longitudinal Studies in child Psychology and Psychiatry*, Nicole, A. (Ed.). London: John Wiley & Sons Ltd, pp. 335-355.
- Williams, G. C., Cox, E. M., Kouides, R. ve Deci, E. L. (1999). Presenting the facts about smoking to adolescents: Effects of an autonomy-supportive style. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 153(9), 959–964.
- Wolfe, R. B. and Hirsch, B. J. (2003). Outcomes of Parent Education Programs Based on Revaluation Counseling. *Journal of Child and Family Studies*. 12(1), 61-76.
- Yavuzer, H. (1988). *Çocuk ve suç: çocuğu suça iten sebepler ve suçlu çocukların yeniden eğitimi*. Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, 8. Basım.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, 16. Basım.

Yörükoğlu, A. (1984). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Aydın Kitabevi.

Yörükoğlu, A. (1989). *Gençlik çağı: ruh sağlığı ve sorunları*. Basım. Özgür Yayın Dağıtım.

Yörükoğlu, A. (1994). *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayıncılık, 19. Basım.

Yörükoğlu, A. (1994). *Çocuk ruh sağlığı*, Özgür Yayıncılık, 19. Basım, İstanbul.

Yüksel, F. ve Koçtürk, N. (2018). Evden kaçan çocuklar: Sosyal destek düzeyleri ve psikososyal özellikleri. *OPUS –Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 877-901.

Zide, M. R., & Cherry, A. L. (1992). A typology of runaway youths: An empirically based definition. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 9(2), 155-168.

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

EK1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Başkent Üniversitesine bağlı olarak, ergenlik döneminde evden kaçma davranışı göstermiş olan bireylerin kaçma davranışına neden olan unsurların belirlenmesini konu alan bir yüksek lisans çalışması yürütmekteyim. Aşağıda evden kaçma davranışının nedenlerini öğrenmek için hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu ve görüşmeye katılan kişilerin demografik özelliklerini belirlemek için hazırlanmış kişisel bilgi formu yer almaktadır. Sizden istenilen, kişisel bilgi formunu doldurmanız ve sorulan her soruya içtenlikle cevap vermenizdir. Size ait bu formlar ve verdiğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Yardımlarınız için çok teşekkür ederim.

1-Doğum tarihiniz:/.../20...

2- Öğrenim Durumunuz:

- a) Okur Yazar Değilim
- b) Okur Yazar
- c) İlköğretim
- d) Orta Öğretim
- e) Lise Öğrencisiyim

3- Eğitiminizi yarıda bıraktıysanız devam etmeme sebebiniz nedir?

- a) Ailem göndermedi
- b) Maddi durumumuz iyi değildi
- c) Okulu sevmiyordum
- d) Bir işte çalışmaya başladım
- e) Diğer (Belirtiniz).....

4- Annenizin yaşı

5- Babanızın yaşı

6- Annenizin eğitim düzeyi nedir?

- a) Okur-Yazar değil
- b) Okur-Yazar, fakat okul bitirmemiş
- c) İlkokul mezunu
- d) Ortaokul mezunu
- e) Ortaokul terk
- f) Lise mezunu
- g) Lise terk

EK-2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

EK2: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Görüşmenin Konusu:

Yer:

Tarih ve Saat:

Görüşmeci:

TEMEL SORULAR

- 1) Aile ve ev sizin için ne anlam ifade ediyor?
- 2) Ailenizden izinsiz hiç evden ayrıldınız mı?
- 3) Ailenizden izinsiz evden ayrılmanıza neden olan şey sizce nedir?
- 4) Ailenizden izinsiz evden ayrılmadan önce kiminle yaşıyordunuz?
- 5) Evden ayrıldıktan sonra ilk nereye gittiniz? Ayrıldıktan sonra neler yaşadınız?
- 6) Ailenizle ilgili düşünceleriniz nasıldır? (olumlu ve olumsuz)
- 7) Ailenizle sorun yaşıyor musunuz?
- 8) Ailenizle yaşadığınızdaki sorunlar nelerdir ve sizce bu sorunlar neden kaynaklanıyor?

EK-3. Etik Kurul İzni

Sayı : 62310886-604.01.01/ 44743
Konu : Müge Bulut'un Etik Kurul İzni Hk.

19/12/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 04/12/2019 tarih ve 42865 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Müge Bulut'un, Prof. Dr. Işıl Bulut danışmanlığında yürütmekte olduğu "Evden Kaçan ve Ankara İlinde Kurum Bakımında Olan Ergenlerin Evden Kaçma Öykülerinin İncelenmesi" başlıklı araştırması için, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Atatürk Çocuk Destek Merkezinde kurum bakımında olan çocuklara görüşme formunu uygulayabilme talebi, Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulunda değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

e-imza
Prof. Dr. M.Abdülkadir VAROĞLU
Kurul Başkanı

Ek : Değerlendirme Formu

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Başkent Üniversitesi Başkent Kampüsü Pk.10 Sokağı Milli Eğitim Bakanlığı Yolu 13. Km. 06790
Sincan/ANKARA
Bize Telefon No: 0 312 246 67 40
E-Posta: iletisim@baskent.edu.tr

Faks No: 0 312 246 66 03
İnternet Adresi: www.baskent.edu.tr

Buğri İbrahim GÜNEŞ
İmza: Koordinatör
Telefon No: 246 66 66 / 2978

Sayı : 17162298.600-305

Konu : Görüşme Formu Uygulama

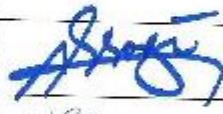
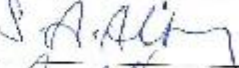
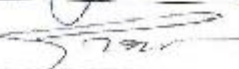
12 ARALIK 2019

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Müge Bulut'un, Prof. Dr. Işıl Bulut danışmanlığında yürütmekte olduğu "Evden Kaçan ve Ankara İlinde Kurum Bakımında Olan Ergenlerin Evden Kaçma Öykülerinin İncelenmesi" başlıklı araştırması için, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Atatürk Çocuk Destek Merkezinde kurum bakımında olan çocuklara görüşme formunu uygulayabilme talebi değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Baskent Üniversitesi Sosyal ve Beseeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M.Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Kudret Güven	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Ali Sevgi	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Işıl Bulut	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Can Mehmet Herscek	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/ Olumsuz	

EK-4. Kurum İzni

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.
Konu : Bilimsel Araştırma Talepleri

... / ... / 2020

BAKANLIK MAKAMINA

Ekli çizelgede detaylı bilgileri bulunan ve ilgili Genel Müdürlükler tarafından uygun görülen bilimsel araştırma taleplerinin, ilgili Birim koordinatöründe, gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, araştırmaya katılanların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük ve gizlilik esasları çerçevesinde, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayımlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususlarını;

Olurunuza arz ederim.

Uygun görüşle arz ederim.

13.10/2020

Mehmet Selim BAĞLI
Bakan Yardımcısı

Yavuz YAMAN
Daire Başkanı

OLUR
... / ... / 2020

Zehra Zümrüt SELÇUK
Bakan

Eğilimler Yolu Saygılarımla 2020, Sek. No: 16/A Kat: 2/F, Adres: 06010 Çankaya/ Ankara

0312-66 37 00
0312-705 57 22

Bilgi için: SAKETİN
Sara Çel

EK-5. Orjinallik Raporu

Feedback Studio - Google Chrome
ev.turnitin.com/app/carta/en_us/?u=1048090016&s=1&lang=en_us&o=1235235998

turnitin

Yüksek lisans tezi

Match Overview

18%

18

1 acikarsiv.ankara.edu.tr 1% >
Internet Source

2 www.ankarabarasu.org... 1% >
Internet Source

3 Submitted to Amasya ... 1% >
Student Paper

4 www.yumpu.com 1% >
Internet Source

5 paperzz.com 1% >
Internet Source

6 mabasar.com 1% >
Internet Source

7 dergipark.ulakbim.gov.tr 1% >
Internet Source

8 USTA, Sevgi. "Çocuğun ... 1% >
Publication

9 library.cu.edu.tr 1% >
Internet Source

10 Submitted to TechKno... 1% >
Student Paper

11 muhaz.org 1% >
Internet Source

12 t.ogren-sen.com 1% >

Page: 1 of 24 Word Count: 7081 Text-only Report High Resolution On 09:16 16.12.2019

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Ergenliğin Tanımı ve Ergenlik Dönemi

1.2. Ergenlik Döneminin Özellikleri

1.3. Ergenlik Dönemi ve Aile

1.3.1. Ailenin İşlevleri

1.4. Ergenlik Döneminde Görülen Sorunlar

1.4.1. Evden Kaçma Davranışı

1.4.2. Evden Kaçma Davranışına İlişkin Demografik Veriler

1.4.3. Evden Kaçma Davranışının Nedenleri

1.4.3.1. Şiddet

1.4.3.2. Yoksulluk

1.4.3.3. Konut Güvensizliği

1.4.3.4. Cinsel İstismar

1.4.3.5. Madde Kullanımı

1.4.4. Evden Kaçma Davranışının Olumsuz Sonuçları

1.4.4.1. Evisizlik

1.4.4.2. İhmal Ve İstismar

1.4.4.3. Suça Sürüklenme

1.4.5. Evden Kaçma Davranışı Sonrası Yasal Süreç

1.4.6. Evden Kaçma Davranışı ve Sosyal Hizmet

1.4.6.1. Okul Sosyal Hizmeti